

The Project Gutenberg eBook of Avioelämää 2: Kahdeksantoista aviojuttua, by August Strindberg

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Avioelämää 2: Kahdeksantoista aviojuttua

Author: August Strindberg

Translator: Joel Lehtonen

Release date: July 5, 2014 [EBook #46194]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK AVIOELÄMÄÄ 2: KAHDEKSANTOISTA AVIOJUTTUA ***

Produced by Tapio Riikonen

AVIOELÄMÄÄ II

Kahdeksantoista aviojuttua

Kirj.

AUGUST STRINDBERG

Suom. ["Giftas"] Joel Lehtonen.

K. Kaatra, Tampere, 1907.

SISÄLLYS:

Johdanto.
Post-Scriptum.
Syksy.
Leivän puute.
Lapsi.
Rikollinen luonto.
Maksua vastaan.
Ilman vihkimistä ja vihittyinä.
Kaksintaistelu.
Paripuolet.
Ei riitä.
Eräs nukkekoti.
Vahvempi.
Kuten kyyhkyt.
Hänen runonsa.
Vanua, vanua!
Afääriä.
Taikauskoa.
Hänen piikansa eli debet ja kredit.
Perheen elättäjä.

Johdanto.

Rakastaa, se on: jatkaa elämää tulevassa sukupolvessa jonkun tois-sukupuolisen yksilön kanssa, näyttää olevan pelkästään miehen ominaisuus.

Mies uhraa sentähden kaikki saadakseen elää sen naisen kanssa, jota hän rakastaa.

Nainen rakastaa miehessä ainoastaan niitä etuja ja miestä ainoastaan niine etuineen, joita tämä hänelle tarjoaa. Tätä miehen ominaisuutta on nainen aina käyttänyt hyväkseen ja miehestä tuli siten toden tosiaan orja, sillä se joka tekee työtä toisen hyväksi ilman korvausta, on orja.

Kun nainen siis sanoo olevansa orjatar, niin hän valehtelee.

Nainen on keksinyt ruveta ottamaan maksua lemmestään. Prostitutsionissa ottaa hän maksun kerralta, avioliitossa pitkäaikaisella kontrahdilla. Mutta maksun kaikessa tapauksessa. Teeskennellen vastustelewansa, on hän kiihoittanut miehen intohimoa ihan heikkopäisyyteen, joka ilmenee naisten jumaloimisessa ja eroottisessa runoudessa, ja jonka vuoksi mies aina meidän päiviimme saakka on elänyt itsepetoksen autuudessa tuntematta alennustilaansa ja naisen oikeaa olemusta ja hänen vallitsevaa asemaansa.

Miksi ei minkään maan kirjallisuudessa löydy ainoakaan naisen kirjoittamaa ylistyslaulua miehelle? Siksi että nainen halveksuu masentamaansa miestä.

Kun nainen on laiskiintunut, on mies tehnyt työtä. Mies on kantanut koko kuorman, viljellyt maan, jalostanut raaka-aineet, hävittänyt taikauskon, tehnyt kaikki keksinnöt, suojellut hengellään kotia ja isänmaata, naisen ollessa rauhassa ja nauttiessa hedelmät miehen työstä ja vaivoista. Ja tästä hyödyllisestä yhteiskunnan jäsenestä on nyt tehty narri, tätä uhrautuvaa aviopuolisoa, joka on ahertanut voimansa loppuun vaimon ja lasten edestä, kohdellaan nyt kuin rikollista.

Nainen valehtelee sanoessaan, että häntä on aina sorretty ja ettei hän koskaan ole saanut toimia yhteiskunnallisissa töissä.

Hän on kaikkina aikoina päässyt johtovirkoihin.

Hän on ollut keisarinnana tuntematta maan lakeja, abbedissana käymättä korkeakouluja, ja hänellä, jonka tukena on ollut työtä tekevä ja huolta pitävä puoliso, on ollut mitä parhain aika antautua tietelle ja taiteelle.

Miksei ole antautunut?

Hän on ollut laiska.

Nainen valehtelee sanoessaan että lapset ja talous ovat vieneet hänen aikansa.

Sillä hän on lykännyt työnsä 1:o kättilölle, joka on hänet päästänyt synnytyksissä, 2:o ämmälle, joka on

imettänyt, 3:o koulumamselille, joka on kasvattanut, 4:o "köksälle", joka on valmistanut ruuan, 5:o sisäkölle, joka on siistinyt miehen huoneen, 6:o "huusalle", joka on korjannut miehen paidat ja ommellut nuo ylistetyt napit housuihin, 7:o taloudenhoitajattarelle, joka on hoitanut koko talouden.

Mitäs sitten on nainen tehnyt?

Hän on laiskotellut!

Mitä yhteiskuntaan tulee, niin näyttää nainen sekautuneena siihen puuhaan rakentaneen koko tuon mainion vehkeen. Se on nimittäin rakennettu patriarkaatile eli isän velvollisuudelle elättää naisen synnyttämät lapset. Hyvin viekas keksintö, sillä isyyttä ei voida todistaa. Oikeudenmukaisimmin olisi yhteiskunta pitänyt rakentaa matriarkaatile, sillä ainoastaan äitiyden voi todistaa.

Mutta matriarkaatisissa olisi äidin pitänyt tehdä työtä — ja se ei häntä huvittanut.

Näin on tullut vallitsemaan se kummallinen vääryys, että mies yksin saa elättää naisen, joka on ollut osakkaana heidän yhteisessä huvissaan, ja kaikki naisen lapset. Eikä nainen ole hävennyt ottaa lahjaa vastaan.

Mutta orjilla eläminen on aina turmellut ja alentanut orjain haltijaa. Siksi on nainen jäänyt takapajulle. Laiskuudesta ovat hänen ruumiinsa lihakset tulleet heikommiksi kuin miehen, ajattelun puutteesta on hänen älynsä jäänyt tylsemmäksi.

Nainen saattaa taidersastajana ja nuorallatanssijana, johon ammattiin yleisön suosio ja onni hänet viettelee, kehittää lihaksiaan, mutta ei koskaan sellaisiksi kuin mies.

Nainen on säätänyt lakia, hallinnut, huseerannut, propageerannut uskontoja [Constantinus suuren vaimohan teki tuon oivan kristinopin Europan valtiouskonnoksi], politikoinut, sytyttänyt sotia, järjestänyt uskonvainoja kaikkina aikoina, mutta sentään useimmiten piilossa miesrukan selän takana, sillä nainen on aina ollut kavala pelkuri.

Hän on ollut perustuslaillinen monarkki ja miehet vastuunalaisia ministereitä.

Meidän päivinämmä näyttää nainen heränneen ja nähneen kieron asemansa ja ruman tehtävänsä ja sen että valta luisuu hänen käsistään; sillä mies on myös herännyt ja alkanut huomata, että häntä on petetty.

Sen kautta, että pelkuri ja laiska nainen on ajanut miehen yksin sotaan, on miesten luku vähentynyt.

Myös sen kautta, että miehet ovat saaneet tehdä työtä yksinään yli voimain, on miesten sukupuoli pilattu työllä. Nyt kun miehet taas eivät tahdo antautua avioliittoon pelkiksi naisen hyödyttäjiksi, on paljon naisia jäänyt naimattomiksi, s.o. ilman miehiä, joita he orjuuttaisivat.

Siitäpä johtuu naissukupuolen raivoisa kirkuna, joka muodostaa niin sanotun naiskysymyksen.

Nyt nainen herää ja katuu. Katuu tuhmuuttaan, ei vikojaan. Nyt tahtoo hän ehtiä toisen edelle, viekkauksella ja petoksella.

Sanoo tahtovansa tehdä työtä. Valehtelee: tahtoo valtaa ja omaisuutta. Ensin tahtoo hän n.s. Naidun Naisen Omistusoikeudella hommata poikkeuslain, joka täydellisesti vapauttaa hänet elättämästä lapsiaan.

Miehen, joka on yksin luonut maan kaikki hyödykkeet, järjestänyt työmarkkinat, kaupan ja teollisuuden, tulisi oikeastaan olla kaiken omaisuuden omistaja. Ja jos oikeus vallitsisi, ei nainen saisi periä. Nyt on hänellä kuitenkin perintöoikeus ja, mikä vielä pahempi, naimaosakin.

Avioliiton kautta on mies yksinään velvollinen elättämään vaimon ja hänen lapsensa, olivatpa lapset sitten miehen tai ei.

Naisen perimä, tai työllä ansaitsema, omaisuus pitäisi nyt luonnollisesti käyttää kaikkien yhteiseen elantoon.

Mutta nyt vaativat naiset saada huvitella omallaan. He puhuvat perinnöstä kuin omastaan. Kuka on työllään koonnut sen, mitä he perivät (isältä tai äidiltä)? Tietysti joku mies, (isä tai isoisä) ei nainen. On aivan kohtuullista, jos niitä vähäiä murusia, joita vaimo joskus tuo myötäjaisinaan avioliittoon, käytetään miehen velkoihin, mitkä oli tehty saavutetun työtaidon hankkimiseksi.

Tapahtuu luonnon vääryys, jos nekin muruset eroitetaan vaimolle niin että rikas vaimo usein voi antaa köyhän miehen elättää itseään.

Jo nykyään säätää Ruotsin laki, että avioehdon kautta naisen omaisuus (miehen kokooma) eroitetaan perheen ylläpidosta. Milloin pelastetaan miehen omaisuus (hänen tai muiden miesten kokooma) tuhlaavaisen, komeutta rakastavan naisen käyttövallasta? Naimakaaren 9:n luvun 1 § säätää:

Jos vaimo jotakin omalla työllään ansaitsee, saakoon hän myös sitä hallita.

Mutta jos nainen työskentelee kodin ulkopuolella, on miehen palkattava palvelijat, jotka tekevät hänen tehtävänsä (?) kotona. Siten on mies Ruotsissa todenteolla naisen hyödyttäjöörja, ja sittenkin kirjoittavat miehet nimensä naisten omistusoikeusanomusten alle.

Norjassa on mies täydellisesti naisen mielivallan alla. Siellä saavat merimiesten vaimot nostaa miehen palkan laivain isännistöltä, kun mies on matkoilla. Ja kun mies palaa kotiin, on perhe usein lisääntynyt ilman hänen myötävaikutustaan!

Monet miehet eivät tahdo mennä naimisiin, koska heillä on saatavilla jos miten paljon huvinhaluisia naisia, jotka, maksua vastaan tietysti, (mies ei koskaan saa maksua) ovat taipuisia antautumaan vapaisiin suhteisiin.

Täten ovat monet miehet pelastuneet avioliiton orjuudesta. Mutta nyt kiukkuavat nuo älykkäät naiset näille suhteille, jotka estävät avioliittojen syntymistä. Tämä on federatsioonin suuri salaisuus. Naiset näkevät, että miehet ovat olleet heitä viisaampia ja tahtovat nyt pakottaa miehiä laillistettuun prostitutsiooniin (= avioliittoon).

Uusi surkea todistus naisen pilaantumisesta. He eivät tahdo synnyttää lapsia, sanovat naiset. Hyvä! Mutta naimisiin he kyllä tahtovat. Se on: tahtovat antaa miehen elättää itseään täyttämättä niitä velvollisuuksia, jotka heille tulee ottamalla vastaan elatusta. Tämä on petosta!

Vielä tahtovat he äänioikeutta. Ilman velvollisuuksia luonnollisesti. Suorittamatta sotapalvelusta. Se on: he äänestävät miesten hengestä panematta omaansa vaaralle alttiiksi. He määräävät verot, säätävät lait, päättävät sodasta ja rauhasta. He määräävät kaiken, sillä he ovat enemmistönä.

Olkaa varuillanne, miehet!

M:me Adam, joka asetettiin ehdokkaaksi viime vaaleissa Ranskassa, kieltäytyi ehdokkuudesta kirjoitelmalla, jossa hän kehoitti naisia ajattelemaan velvollisuuksiaan ennenkun vaativat oikeuksia.

Ajaakseen miehen avionuottaan, ovat naiset nyt onnistuneet saamaan kapakatkin kiinni. Miehen on seurusteltava "perheissä".

Kyllä olemme paljon saaneet lukea nuorista miehistä, jotka käyvät tanssiaisissa ja matkustelevat kylpylaitoksiin onkimaan rikkaita perijättäriä. Lukekaamme nyt muutamia hyviä kertomuksia (objektiivisia!) hellistä äideistä, jotka kulettavat alastomia tyttäriään kylpypaikoille ja tanssiaisiiin pauloakseen niille elättäjiä.

Kun nyt nainen, levättyään hyvässä unessa 6,000 vuotta, tahtoo hädän pakottamana tunkeutua työmarkkinoille, jotka mies on järjestänyt, on hänet, etenkin kun hän tunkeilee julkeasti ja pilattuna, niiltä karkoitettava! Työmarkkinat on perheen elättäjän!

Ulos kuhnurit!

Mutta nainen ei tahdokaan työmarkkinoille, hän tahtoo virkoihin ja johtajan paikoille. Miksi tahtovat kaikki tytöt tulla lääkäreiksi? Tietysti siksi, että pappien suistuttua lääkärit ovat sallimana, velhomaisuutensa kautta, jota heidän virkansa vahvat etuoikeudet suojelevat.

Kun Tukholman korkeakoulussa jaettiin miehisen matematiikan professorin palkka ja annettiin puolet naiselle, tehtiin rikos oikeutta vastaan.

Ja siitä miehet riemuitsivat!

Ja naiset ilkiävät valittaa, että heillä on huonommat palkat kuin miehillä. Ensinnäkin on se osaksi valetta. Niillä markkinoilla, jotka nainen itse on järjestänyt, on hänellä aina paremmat palkat. Paheen markkinoilla saa hän yksin palkkaa, mies ei mitään, ja voi miestä, jos tohtii pyytää! Näyttämöllä, jossa ruumiillisista sulouksista maksetaan, ei yksikään oopperalaulaja saa sellaisia honoräärejä kuin arvokas tanssijatar. Opettajattarena, johon virkaan nainen pääsee kohtalaisen tutkinnon suorittuaan, saa nainen paremman palkan kuin mies, joka on suorittanut vaikean tutkinnon. Vuonna 1867 maksettiin gradueeratulle opettajalle 750 kruunua, mutta kansakoulunopettajattarille aina 1,800 kruunuun. Ja opettajattarille annettiin stipendejä mennäkseen opintomatkoiille ulkomaille.

Ja jos nainen tunkeutuu perheen elättäjän (miehen) työalueelle, tekee hän murtovarkauden.

Sitäpaitse on hänen työnsä huonompaa kuin miehen, sillä hän on heikompi ja laiskempi kuin mies; siksi on hänelle maksettava vähemmän palkkaa.

Naisella on myös sentähden vähemmän palkkaa, ettei laki velvota häntä elättämään perhettä. Myös sentähden, että nainen elää vähemmällä. Miksi vähemmällä? Siksi, että mies kaikissa huvituksissa maksaa naisen puolesta. Lista-tanssiaisissa on pilettejä sekä herroja että naisia varten, mutta mies lunastaa molemmat. Aina on miehen kutsuttava. Nainen on ahnas. Hän ottaa maksun kaikesta, hamasta seurastaan hempeensä saakka. Onko koskaan maailmassa sisar "bjuudannut" veljeään? Mies saa maksaa kaiken, ne joululahjatkin, jotka nainen hänelle antaa.

Nainen on useimmiten hutiloija ja kun hän on pankkiviroissa, täytyy miesten tarkastaa hänen tekemänsä työt. Maalla, tiesi muudan maamies kertoa, täytyy vahtia naisia kun ne on ulkotöissä, kitkemässä tai paimenessa, muuten ne kyykähtävät nurmelle lörpöttelemään. Humbuugia siis tuo naisen ahkeruus!

Ensimmäinen Ruotsissa ylioppilastutkinnon suorittanut nainen lunttasi tutkinnossa hullummin kuin koskaan pojat ennen. Hän antoi nitoa Raben kielipin latinan sanakirjan lehtien väliin.

Sai reput, muistaakseni, sillä kertaa; mutta pääsi vuoden päästä. Ja kun hän kuoli, juhlittiin häntä kyynelin kuten uranuurtajaa, sekä naisten että — miesten!

Voi niitä kilttiä miehiä!

Nainen on säätänyt kaksi moraalilakia: toisen miehiä, toisen naisia varten. Jos mies ja nainen ovat yhteydessä keskenään, sanotaan naista marttyyriksi ("vietelty" tyttö parka) ja miestä raukaksi (sellainen roisto ja viettelijä).

Miten tuollainen viettely nyt oikeastaan tapahtuu, sitä ei jokainen tiedä kokemuksestaan; mutta Perustuslaki (luultavasti naisten salaa säätämä) kieltää siitä puhumasta.

Jos tulee lapsi. Heti esiintyy laki ja mies tuomitaan *yksinään* kustantamaan sen orpokotiin tai elättämään sitä. Miksei kumpaistakin? Molemmathan tuosta suloudesta nauttivat. Jos mies ei jaksa maksaa, pannaan hänet vankeuteen. Mutta nainen on vapaa! Tuo kurja viettelijä saa siten vastata yhteisestä viasta.

Vielä: avioliitossa petetty aviomies on naurettava, petetty vaimo on traagillinen. Päin vastoin pitäisi olla, sillä uskonon mies ei hommaa perheeseen vierasta jäsentä, mutta vaimo kyllä usein hommaa. Ja sitäpaitse on vaimolla suurempi velvollisuus pysyä uskollisena kuin miehellä, sillä vaimo ottaa maksua mieheltä uskollisuudestaan; mutta mies ei!

Naisella on siis kaksi moraalilakia.

Vielä eräs seikka. Vietelleylle tytölle ei tule mitään muuta vahinkoa kuin se että hän menettää naisväen kunnioituksen sentähden, että hän oli typerä. Miehet naivat sekä vieteltyjä tyttöjä ja leskiä että prostitueerattuja naisia. Ne eivät juonittele lainkaan niissä asioissa. Vain naiset ja Björnson nykyään vaativat puhtaita nuorukaisia.

Nainen on kuten sanottu, aina kiskonut hyötyä pettämältään mieheltä ja kiihoittamalla ja tyydyttämällä hänen auttamaton intohimoaan, pitänyt häntä rakkauden kahleissa.

Nainen kutsuu itseään, tuossa ijänikuisessa itsemairittelussaan, nimellä Mykkä. Hän ei muka osaa puhua, ei vainkaan! Ja kuitenkin on naisväen kieli aina Sokrateen päiviltä saakka kuuluisa. Mykkä! Hyvä se että hän vaikenee seurakunnassa, sillä ken on valehdellut 6000 vuotta ja kauemmankin, hän ei voi eroittaa totuutta valeesta. Hän, joka ei koskaan ole ajatellut niin ainoaa hyödyllistä keksintöä eikä tehnyt työtä, hän on menettänyt sananvaltansa kunnes hän katuu, kääntyy ja tekee parannuksen.

Hän ei ole koskaan välittänyt mistään muusta kuin itsestään, ei milloinkaan yleisasioista. Jos olisi tahtonut, olisi hän kauan sitten ymmärtänyt hyvin kaikki yhteiset asiat.

Karakteristista muuten, miten nainen, joka sai valikoida kaikkia aloja, valitsi vain kehnoja: keisarinnana ja kuningattarena on hän ollut tyrannillinen, vähäpätöinen tai huono, abbedissana punonut konnan juonia pappien kanssa, näyttelijänä ja nuorallatanssijana näyttänyt ruumistaan, prostitueerattuna ja vaimona kaupannut hempeään.

Mitenkähän sitten naisten jumaloiminen on oikeastaan syntynyt ja mitä se on? Minä arvelin ennen, että se oli pojan kunnioitusta äitiä kohtaan, mutta pelkäänpä erehtyneeni. Minä en usko enää että on erikoisen kunnioitettavaa "synnyttää eläviä sikiöitä." Mutta nainen lyö rahaksi kaikki: äitiyden on hän saanut julistetuksi pyhäksi. Raskauden aikana on hän irtautunut kaikista perheen emännän velvollisuuksista ja on paukannut visusti miehen päähän sen, että häntä täytyy hoidella mitä paraiten ja

lellitellä mitä eniten. Hän on viekkaudella hankkinut itselleen oikeuden tehdä mitä tahtoo yhdeksänä kuukautena. Hänen täytyy loikoa sohvalta, lukea rauhallisia kirjoja, jotka eivät häntä säikytä (ei Nordauta eikä Schopenhaueria), saada paraita ruokia, ajella vaunuilla; ja mies ei saa inttää häntä vastaan, sillä siitä voisi koitua ikävyyksiä lapselle. Ja mies uskoo mokomaa, vaikka hän tietää alaluokan naisten synnyttävän helpoimmin sentähden, että he tekevät raskasta työtä, uskoo, vaikka tietää lääkärin määränneen jonkun ensi kertaa raskaana olevan naisen luuttuamaan lattiaita. Hyvin käytetyn yhdeksän kuukauden päästä, kun mies on lopullisesti dreseerattu, tulevat muutaman tiiman kivut, huomautkaa, seuranaan mitä suurin ilo ja, sanokaamme suoraan, nautinto.

Tämän parin tunnin kärsimyksen mies saa korvata elinkautisella vankeudella.

Sitten on äidinrakkaus puhkeeva ihanina kukkina kuorestaan ja nainen, äiti, madonna loistossaan ilmestyvä.

Äidinrakkaus ilmenee seuraavalla tavalla. Hankitaan imettäjä, joka täyttää äidin "armaimman" velvollisuuden. Äiti on liian heikko imettämään itse ja hänellä "ei ole antaa". Sitten jätetään äidinhuolet lapsenpiialle, sitten koulun opettajattarelle ja vihdoin miehelle.

Äidinrakkaus on kuolemaa väkevämpi: kirjoittaa eräs herrasmies!

Jumaliste niitä herrasmiehiä!

Heti kun joku mies suurilla lahjoillaan saa vaikuttavan aseman, ilmestyy nainen kiskomaan hyötyä hänestä ja alentamaan häntä.

Sokrateella oli vaimo, joka, kun ei voinut pakottaa miestänsä mairimaan naisia, häpäisi hänet.

Kun Kristus tuli muotiin ja suurvallaksi, alkoivat naiset tuumia miten saisivat hänestä hyötyä tai hänet viralta.

He eivät olisi hänestä hyötyneet, sillä hän oli naisvihaaja, siksi panivat he hänet viralta. Kun hänellä ei ollut vaimoa, eivät he voineet ylentää hänen vaimoan miestä alentaakseen. Aprikoivat asiaa neljä sataa vuotta, ja jo keksivät. Ottivat ja tekaisivat hänen äitinsä, timmermannin vaimon, "Jumalan äidiksi." Kun kerran Jeesus oli Jumalan Poika, niin oli Jumalan äiti Jeesuksen mummo. Kylläpä vaati tällainen keksintö oikein naisen aivoja! Ei tämä tosin varsin viisasta ollut, paremminkin hölmöä, mutta kavalaa se oli, sillä määrään päästiin. Mies (Jeesus) oli pantu viralta ja nainen (madonna) nostettu valtaan.

Lahjakkaan marttyyrin sijalle typerä nainen!

Mutta sitten piti Jumalan äidin tietysti tulla äidiksi ilman epäpuhdasta yhteyttä miehen kanssa.

Ja sitten tehtiin timmermanni Joosepista aisankannattaja ja sitten julistettiin Jeesus isättömänä syntyneeksi kuten Phylloxera ja mahoampiainen.

Sitten sopi nainen asioista pappien kanssa ja sitten poltettiin ne, jotka eivät uskoneet tuohon ihanaan madonnaan.

Post-Scriptum.

Ylläolevan kirjoitettuani on eräs artikkeli Matriarkaatin historiasta, tämän vuoden Nouvelle Revuessa maalisk. 15 p:ltä, yhä vahvistanut epäilyksiäni siitä, että naisliike on palautumista naisvaltaan, joka muinoin on ollut olemassa ja jonka peruja ovat naisen jumaloiminen, madonnan palvelus, naidun naisen omistusoikeus y.m. Artikkelin tekijä, Paul Lafargue, lopettaa kirjoitelmansa seuraavasti:

"Patriarkaallinen perhe on siis verrattain nuori yhteiskunnallinen muoto ja se vihittiin monen monilla rikoksilla, jotka kaikki ehkä tulevaisuudessakin uusiintuvat, jos yhteiskunnat koettavat jälleen muodostua matriarkaateiksi."

Sitä koetetaan paraikaa, vaikka kavalasti hyökäten. Ja keinot ovat

Naidun naisen omistusoikeus

ja

nainen työmarkkinoilla,

jos nimittäin mies yhä jää perheen elättäjäksi. Siis miehet, olkaa varuillanne!

Syksy.

He olivat olleet naimisissa kymmenen vuotta. Onnellisinako? Mikäli olot sallivat. He olivat kiskoneet tasaväkisesti, tasaväkisesti, kuten kaksi yhtä vahvaa nauttaa, jotka vetävät kukin köydenpäästään.

Ensimmäisenä vuotena haudattiin tietysti paljon kuvitteluja avioliiton absolutisesta autuudesta. Toisena vuonna tulivat lapset ja elämän ankara aherrus ei jättänyt paljon aikaa aprikoimiseen.

Mies oli kotirakas, ehkä hyvinkin, ja perhe oli hänen pieni maailmansa, jonka keskipisteenä hän oli; lapset olivat säteitä ja vaimo koetti hänkin olla jonakin sisustan pisteenä, mutta ei keskellä ympyrää, sillä siinä oli mies, ja siksi lankesivat säteet joskus yhteen, joskus erilleen ja kokonaisuus särkyi.

Nyt kymmenentenä vuonna nimitettiin mies vankilain tarkastuslaitoksen sihteeriksi ja hänen oli lähdeittävä matkoille. Tämä uhkasi hänen kotoisia tapojaan ja hän oli melkein tyytymätön kun hänen kohta oli koko kuukaudeksi lähdeittävä kodistaan. Hän ei oikein tiennyt, mitä hän tulisi enimmäen kaipaamaan, vaimoa vaiko lapsia; ehkä kaikkea.

Lähtöpäivän edellisenä iltana istuu hän sohvallaan ja katsoo kun vaimo latoo vaatteita hänen matkalaukkuunsa. Vaimo on polvillaan permannolla ja laittelee laukkuun liinavaatteita. Hän puhdistaa pölyn mustista vaatteista, kääntää ne huolekkaasti, jotta ne sopivat mahdollisimman pieneen tilaan; eihän mies sellaisia asioita ymmärrä. Vaimo ei ollut kodissa koskaan ruvennut palvelijan asemaan, tuskin hänen vaimokseenkaan. Hän oli äiti: lasten ja miehen. Hän ei koskaan nöyryytetyin mielin ryhtynyt parsimaan miehen sukkia, hän ei koskaan tarvinnut kiitoksia. Eikä hän koskaan arvellut miestä tällaisesta velalliseksi, sillä antoihan mies vastineeksi hänelle ja hänen lapsilleen sekä ehyitä sukkia että paljon muuta, jota hän olisi saanut hankkia raskaalla työllä maailmalla lasten täytyessä jäädä yksin kotiin.

Mies istui sohvan nurkassa ja katseli vaimoaan. Nyt kun jäähyväisten hetket lähenivät, alkoivat jo pienet kaipauksen ennakkosuoritukset. Hän katseli naisen vartaloa. Lapaluut olivat jo vähän pönkällä, ja selkä oli koukistunut työstä kehdon, silityslaudan ja lieden luona. Miehenkin selkä oli kumarassa työstä kirjoituspöydän ääressä ja hänen oli täytynyt hankkia apulaiset silmilleen. Mutta nyt ei hän tosiaan ajatellut itseään. Hän huomasi, että naisen palmikot olivat ohuemmat kuin ennen ja että jakauksessa näki valkenemisen oireita. Hänenkö vuoksensa nainen oli kukoistuksensa kadottanut, hänenkö ainoastaan? Ei, koko sen pienen yhteiskunnan, jonka he kaikki muodostivat; sillä olihan vaimo tehnyt työtä itsensäkin puolesta. Ja miehenkin pääläella oli tukka ohennut taistelussa kaikkien edestä. Hän olisi ehkä ollut nuorekkaampi, ellei niin monta suuta olisi ollut odottamassa, jos hän olisi ollut yksin, mutta hän ei hetkeäkään toivonut, että hän olisi ollut yksin.

— Hyvää tekee, kun pääset vähän kotoa jaloittelemaan, sanoi vaimo, sinä oletkin istua kykötännyt sisällä ihan liian paljon.

— Olet hyvilläsi kun pääset minusta, sanoi mies hiukan katkerana, mutta minulle tulee teitä ikävä.

— Sinä kaipaat kuin kotikissa lämmintä nurkkaa, vaan en minä luule, että sinä kaipaat minua kovinkaan hirveästi.

— No entäs lapsia?

— Niin, kun olet poissa, mutta kun olet kotona, niin kitiset niiden tähden, ei pahasti tietysti, mutta kuitenkin! Oo, ei, kyllähän sinä niistä pidät, uskonhan minä, en tahdo sinua väärin syyttää.

Illallisella oli mies hyvin lauhkea ja tunsu mielensä alakuloiseksi. Hän ei lukenut iltalehtiä, mutta koetti vain päästä puheisiin vaimonsa kanssa; mutta tällä oli niin paljon huolehtimista, ettei hän ruvennut pitkiin tarinoin ja sitäpäitse olivat hänen tunteensa ehtineet hyvin terästyä kymmenen vuoden ottelussa lasten kamarissa ja keittiössä.

Mies oli kovin tunteikas, vaikkei tahtonut sitä näyttää ja epäjärjestys hänen huoneessaan vei häneltä sielun rauhan. Hän näki jokapäiväisen elämänsä, olemassaolonsa kappaleita nakeltuina sinne tänne tuoleille ja piirongeille ja avonainen, musta matkalaukku ammotti hänestä kuin ruumiskirstu, jossa valkeat vaatteet olivat kääriiliinoina mustien vaatteiden ympärillä, joissa näkyivät hänen polviensa ja kyynäspäittänsä jälet ja hänestä oli kuin viruisi hän itse tuossa valkeassa tärkkipaidassa valmiina sulletun kannen alla pois kannettavaksi.

Huomisaamuna, elokuun aamuna, hyökkäsi hän ylös sängystä, pukeutui sydän kurkussa ja oli hyvin

hermostunut. Hän meni lasten kamariin ja suuteli kaikkia lapsia, jotka hieroivat unta silmistään, ja syleilyään vaimoan hypähti hän ajurin rattaille lähteäkseen asemalle. Matka, esimiesten seurassa, hauskuutti häntä ja hänestä tuntui tosiaan hyvältä vähän virkisteleitä. Koti jäi taakse kuin tympeä sänkykamari ja hän oli oikein iloinen saapuessaan Lindköpingiin.

Seuraava päivä vietettiin hienoilla vankilapäivällisillä suuressa hotellissa, jossa juotiin maaherran, mutta ei vankien menestykseksi, vaikka viimemainitun kuitenkin luulisi olleen matkan tarkoituksen. Mutta sitten tuli ilta ja olo yksinäisessä huoneessa. Sänky, kaksi tuolia, pöytä, komuuti ja yksi steariinikynttilä, joka levitti kehoon valoa alastomille tapeteille. Sihteeri oli ihan hädissään. Ei ollut mitään: ei tohveleja, yönuttua, piippuhyllyä, kirjoituspöytää; ei noita pikkukapineita, jotka muodostivat ihan koko hänen elämänsä. Entä vaimo ja lapset? Mitenkähän ne nyt voivat? Olivatkohan terveitä? Sihteeri tuli rauhattomaksi ja synkeäksi. Kun hän aikoi vetää kelloaan, ei ollut kellonavainta. Se jäi kotiin kellotelineelle, jonka kerran hänen vaimonsa morsiamena ollessaan oli hänelle ommellut. Hän asettui makuulle ja sytytti sikarin. Mutta sitten täytyi hänen nousta ottaakseen erästä kirjaa matkalaukustaan. Kaikki oli siihen niin huolellisesti ladottu, että hän pelkäsi tekevänsä pahaa siivoa. Mutta kun hän siinä kaiveli, niin löysi tohvelit! No kaikkea se eukko ehtii ajatella! Ja sitten sai hän kirjan käsiinsä! Mutta ei tullut luvusta mitään. Siinä loikoessaan ajatteli hän menneitä päiviä, vaimoan kymmenen vuotta sitten. Ja silloin ilmestyi kuva menneiltä ajoilta ja nykyinen haihtui sikarin sinisen ruskeihin sauhuihin, jotka kierrellen kohosivat sadeveden tahraamaan lakeen. Ja hän kaipasi rajattomasti. Jokainen lausuttu tyly sana viilsi hänen korvaansa ja hän katui vaimon jokaista karvasta hetkeä, joiden tuloon hän oli syypää. Viimein nukahti.

Huomenna työtä ja uudet päivälliset ja maljat tirehtöörin, mutta ei vielääkään vankien menestykseksi. Ilta yksinäisyyttä, autiota, kolkkoa. Hän halusi puhella vaimolleen. Ja hän otti esiin paperia ja asettui kirjoituspöydän ääreen. Ensimmäiseen kynänvetoon kirje töksähti. Mitä hän panisi? "Mamma hyvä", kirjoitti hän aina silloin kun lähetti kotiin kirjelapun, jossa ilmoitti syövänsä kaupungilla. Mutta nyt ei hän kirjoittanutkaan mammalle, vaan entiselle morsiamelle, rakastajattarelle. Ja sitten hän kirjoitti "Lilly, rakkaani", kuten muinoin. Kömpelösti se alussa kävi, sillä niin monta kaunista sanaa oli jokapäiväisen, arkipäiväisen elämän raskas, kuiva kieli unohduttanut; mutta pian hän lämpeni, ja nyt muistivat ne jälleen mieleen kuin menneet säveleet; valssin tahtia ja romanssi-katkelmia; sireeniä ja pääskysiä, auringonlaskuisia iltoja peilikirkkailla ulapoilla; kaikki elämän kevätmuistot häilyivät esiin auringon pilvinä ja ympäröivät häntä. Sivun alimmaiseen laitaan laittoi hän tähden kuten rakastavaiset tavallisestikin ja kirjoitti sen viereen — aivan kuin ennen — "Suutele tähän!" Kun hän oli kirjoittanut kirjeen ja luki sen läpi, tunsikin hän poskiaan kumentavan ja oli vähän kuin nolona. Miksi, sitä ei hän tarkoin tiennyt. Mutta hänestä tuntui kuin olisi hän uskonut salaisimmat tunteensa jollekin, joka ei ehkä niitä ymmärtänyt.

Pani kuitenkin kirjeen postiin.

Kesti pari päivää ennenkuin vastaus tuli. Odotellessaan kuleksi hän lapsellisen hämillään ja hermostuneena.

Mutta sitten tuli vastaus: mies oli koskenut oikeaan kieleen ja keittiön kärystä ja lapsenkamarin melusta kuului laulu kirkas ja sointuisa, lämmin ja puhdas kuin ensimmäinen rakkaus. Ja sitten alettiin lähettellä rakkauskirjeitä kahden puolen. Mies kirjoitti joka ilta ja saattoipa päivilläkin lähettää postikortin. Toverit kummastelivat häntä. Hän alkoi nimittäin pitää puvustaan ja ulkomuodostaan niin tarkkaa huolta, että alettiin epäillä hänen joutuneen rakastelusuhteisiin. Ja hän olikin rakastunut, uudelleen! Hän lähetti vaimolleen valokuvansa, ilman silmälasia, ja vaimo hänelle kiharan päästään. He kirjoittelivat lapsellisuuksia ja mies oli ostanut värillistä kirjepaperia, jossa oli kyyhkysten kuvia. Mutta eiväthän he vielä olleetkaan kuin keski-ikäisiä ihmisiä, eivät lähelläkään viittäkymmentä, vaikka olivat elämän taistelujen vuoksi ruvenneet tuntemaan itseään vanhoiksi. Mies oli viime vuonna lyönyt laimin vaimonsa avioliitossa, ei niin paljon kylmyydestä kuin kunnioituksesta, sillä vaimo oli hänelle etupäässä lasten äiti.

Matka läheni loppuaan. Nyt alkoi hän tulla levottomaksi ajatellessaan kohtaamista. Hän oli vaihdellut kirjeitä lemmityn kanssa; tokkohan äiti ja perheen äiti hänelle riittäisikään? Hän pelkäsi pettyvänsä kotiin palatessaan? Hän ei tahtois nähdä vaimoan kyökkiriepu käsissä eikä lapset helmoissa kun tämä lähestyisi häntä syleillääkseen. Heidän oli tavattava jossain muualla, kahden. Kutsuisiko hän hänet vastaansa kohtaukseen Vaxholmalle, ravintolaan, jossa he kihlusaikoinaan olivat viettäneet niin monta iloista hetkeä? Kas sepä oli hyvä keksintö! Sielläpä asuen sopisi parina päivänä palautella muistoon menneiden kevätpäivien ensimmäistä iloaikoja, jotka eivät koskaan pala.

Hän istuutui tekemään ehdotustaan pitkällä, hehkuvalla kirjeellä, johon vaimo vastasi myöntävästi heti ensi postissa, onnellisena kun mies oli esittänyt ihan hänen tuumansa.

Kahden päivän päästä oli mies Vaxholmalla ja laittoi huoneet ravintolassa kuntoon. Oli kaunis syyskuun päivä. Söi päivällisensä yksin suuressa salissa, joi lasin viiniä ja tunsikin itsensä nuoreksi jälleen.

Niin valoisaa ja ilmakasta täällä oli! Tuolla siniset vedenselät ja vain rantain koivut olivat väriä vaihtaneet. Puistossa kukkivat vielä upeimmillaan daliat, ja resedat tuoksuivat kukkapenkkiä laiteilla. Joku mehiläinen pujahti vielä ehtyviin kupuihin, mutta palasi pettyneenä takaisin pesäänsä. Salmeen tulivat ja sieltä lähtivät purjehtijat heikossa tuulessa ja käänöksissä lepuuttivat purjeet ja piiskasivat jalusnuorat ja lokit lensivät pelästyksissään ja kirkuen silakan pyytäjain luota, jotka istuivat ryyppiskellen veneissään.

Hän rupesi kahville verannalle ja odotteli höyrylaivaa, joka oli tuleva kello kuusi.

Levottomana, kuin outoa kohtaloa odotellen, maleksi hän edestakaisin balkongilla, tähystellen tuonne selälle ja kaupungin puoleiselle salmelle nähdäkseen joko laiva tulee.

Vihdoin kohosi savu Tenölandetin männiköiden takaa. Sydämensä alkoi hieman jyskyttää, hän joi lasin likööriä. Lähti sitten alas rantaan. Nyt näkyi savupiippu keskellä salmea ja pian näki hän keulatangon lipun. Tulikohan hän vai oliko sattunut esteitä? Ei muuta kuin jollekin lapselle jotain, ja hän ei olisi lähtenyt kotoa ja sittenhän olisi miehen oltava yötä yksin täällä hotellissa. Lapset, joita hän ei ollut muistellut viime viikkoina hyvin paljon, tuntuivat ilmestyvän nyt kuin jokin haitta vaimon ja hänen välilleen. Viimeisissä kirjeissään olivat he puhelleet hyvin vähän lapsista, kuten koettaen karkoittaa tunteistaan häiritseviä sivuseikkoja tai todistajia.

Asteli pitkin laituria, joka narisi jalkain alla, kunnes pysähtyi seisomaan pollarin viereen ja tuijotteli laivaan, jonka runko suureni ja vanavesi virtaili sulavana kultana sinisellä, hieman värähtelevällä veden pinnalla. Nyt näki hän väkeä liikehtivän yläkannella ja matroosien puuhaavan keulassa touvien kimpussa.

Ja sitten vilkkuu valkoista tuolla yläällä perämiehen kopin vieressä. Mies on yksin laiturilla, ei siis voitane juuri vilkuttaa muille kuin hänelle; eikä kukaan muu vilkuttane kuin vaimo. Mies ottaa nenäliinansa ja vastaa tervehdykseen. Mutta huomaa, ettei hänen nenäliinansa ole valkea, sillä jo kauan sitten alkoi hän käyttää värillisiä, säästeliäisyydestä. Höyrylaiva huutaa, signaleerataan ja kone hiljentää, laiva lähenee nyt laituria ja mies tuntee vaimonsa. Tervehtivät silmillään, mutta eivät vielä voi puhua pitkän välimatkan vuoksi. Laiva tulee laituriiin. Hän se on, eikä kuitenkaan hän. Kymmenen vuotta! Muoti on muuttunut, vaatteiden kuosi toinen. Ennen saarsi hänen hienoja, tummia kasvojaan kuin kehyksiin siihen aikaan käytetty bahytti, joka soi otsan paistaa avoinna; nyt hänen kasvojaan varjosti jonkinlainen miehen hattua ilkeästi apinoiva päähine; ennen kuului hänen sokea vartalonsa pienin, leikkivin piirtein kauniisti poimuilevan visiittikapan peitosta, joka veikistellen kätki ja ilmaisi olkapäiden pyöreiden ja käsivarsien liikkeitä; nyt rumisti koko olentoa pitkä kuskitakki, joka kuvasti vaatteet, mutta ei vartaloa, ja kun vaimo astui laivan porraslaudalta, näki mies hänen pienen jalkansa, johon hän oli ihan rakastunut ennen, silloin kun se oli tiiviissä nappikengässä, virutettuna suippuiseen kiinalaistohveliin joka ei sallinut jalkaterän ponnahtella noissa tanssivissa rytmeissä, mitkä häntä ennen hurmasivat.

Hän, eikä hän! Mies syleili häntä, suuteli. Kysyivät vointia ja mies lasten vointia. Ja lähtivät rannalta.

Sanat kömpelöitä, kuivia, vastahakoisia. Kummallista! He ikäänkuin häpesivät toisiaan, kirjevaihtoonsa eivät vihjailleetkaan.

Viimein rohkaisi mies mielensä.

— Lähdemmekö kävelemään ennenkuin aurinko laskee?

— Lähtään, mielelläni, vastasi vaimo ja luottautui miehen kyynäskoukkuun.

Kulkivat katua pitkin pieneen kaupunkiin. Kaikki kesäiset huvipaikat oli sulettu luukuilla, puutarhoista oli kukoistus riistetty. Joku lehväin taakse piiloutunut omena oli niissä vielä, mutta kukkapenkeistä oli kukat viety. Verannat, joista oli telttamarkiisit poistettu, näyttivät luurangoilta ja äänetöntä oli nyt siellä, missä ennen iloinen nauru oli kajahdellut ja kasvot ilosta loistaneet.

— Näyttää niin syksyiseltä, sanoi vaimo.

— Niin, kolkkoa on nähdä kesäiloja tällaisina.

Vaelsivat edelleen.

— Mennään katsomaan entisiä asumuksiamme, sanoi vaimo.

— Mennään, se on hauskaa.

Ja he kulkivat kylpylaitoksen ohitse.

Tuossa oli pienoinen tupa ahtaassa tilassa, puutarhurin ja luotsivanhimman asumusten välillä, punaisen säleaidan sisällä, verannoineen ja puutarhatilkkuineen.

Muinaiset muistot havahtivat. Tuolla, tuossa kamarissa syntyi ensimmäinen. Riemua, juhlaa! Laulua ja nuoruutta! Tuossahan oli heidän istuttamansa ruusupensas. Tuohon he laittoivat maamansikkalavan, mutta ei ollut sitä siinä enää, se oli nurmikoksi ruohottunut. Saarnipuissa oli keinun jälet, mutta keinua ei ollut.

— Kiitos kauniista kirjeistäsi, sanoi vaimo ja puristi miehen käsivartta.

Mies punastui, ei vastannut. Sitten kääntyivät he kulkemaan hotellille päin, miehen kertoessa kaikellaista matkaltaan.

Mies oli antanut laittaa aterian suureen saliin, heidän entiselle pöydälleen, jossa he muinoin olivat aterioineet. Ruokaluvuitta rupesivat syömään.

Ja nyt olivat he kahden jälleen. Mies otti leipäkorin ja tarjosi vaimolleen. Tämä hymyili. Eipä mies ollut aivan tuonoon ollut niin kohtelias. Mutta oli nyt taas niin uutta ja hauskaa aterioida ravintolassa ja pian keskustelivat he lämmenneinä, kuten duettoa, toinen ehättäen jotain kertomaan toisen puhussa, muistutellen sitä tai sitä mennyttä, ja he elivät muistoissa. Katseet loistivat ja kasvojen pienet rypyt tasoittuivat. Oi sitä kultaista, ruusunhohteista aikaa, joka on ihmisellä vain kerta, jos on, jota niin monilla, monilla ei ole ollenkaan. Herkkuihin päästyä kuiskasi mies jotain tarjoilijattarelle, joka pian toi pöytään pullon sampanjaa.

— Rakas Aksel, mitä sinä ajatteletkaan? sanoi rouva kuten nuhdellen.

— Kevättä, mikä meni, mutta mikä palaa. — Mutta hän ei ajatellut oikeastaan sitä, sillä vaimon nuhteissa juolahti mieleen tummana hiipien kuin kissa, kuva lapsenkamarista ja jauhopuurosta.

Mutta mieli selkeni jälleen, ja ruusunpunainen viini kosketti taas muistojen kieliin ja he antautuivat menneisyyden lumoiseen huumaukseen.

Mies istui nyt kyynärpää pöytää vasten ja käsi silmillä kuten koettaen karttaa häiritsevää nykyhetkeä, nykyhetkeä, jota hän niin oli halunnut.

Hetket kuuluivat vireästi. Nousivat pöydästä ja menivät kahville saliin, jossa oli piano.

— Kuinkahan minun pienoiseni jaksavat, tuumi rouva, heräten nyt vasta huumauksesta.

— Istupas ja laula, sanoi mies ja avasi soittimen.

— Mitä minä laulan? Tiedäthän sinä, etten ole laulanut moniin aikoihin.

Kyllä, hän tiesi kyllä, mutta nyt hän tahtoi laulua. Vaimo asettui pianon ääreen ja soitteli preludioita. Rämisevä kapakkapiano kalisi kuin irtohampaat.

— Sano mitä minä nyt laulan? kysyi vaimo ja kääntyi miehen puoleen.

— Sinä tiedät, Lilly, vastasi mies tohtimatta hänen silmiinsä katsahtaa.

— Sinun laulusi! Niin, kun minä sen vaan muistaisin!

— Ja sitten hän lauloi: "Maa kaukainen mikä se lienee, miss' armaani asustelee."

Mutta oi, ääni oli ohut, terävä ja mielenliikutus sen teki epäpuhtaaksi, hetkin kuin huuto sielun sisimmästä, tunne keskipäivän katoamisesta ja illan lähenemisestä. Sormet, jotka olivat askarointeet raskaassa työssä, eivät helposti osuneet oikeihin tangenteihin ja soitin oli soitettu pilalle; vasaroista kangas kulunut ja vain puut napsahtelivat metallikieliin.

Kun oli laulanut, ei vaimo pitkään aikaan tohtinut käännähtää istuimellaan, hän aivan kuin odotteli että mies tulisi hänen luokseen ja sanoisi jotain. Mutta hän ei tullut, ja äänetöntä oli huoneessa. Kun vaimo kääntyi tuolillaan, niin mies sohvalla itki. Vaimo halusi hypähtää hänen luokseen, puristaa hänen päätään käsiinsä ja suudella häntä kuten muinoin, mutta hän ei voinut nousta, istui liikkumatta, katseli lattiaan.

Miehellä oli polttamaton sikari peukalon ja etusormen välissä. Kun hän kuuli laulun vaikenevan, purasi hän sikarista pään, raapaisi tulta.

— Kiitos, Lilly, sanoi mies sauhutellen. Tahdotko nyt kahvia?

Joivat kahvia ja puhuivat ylimalkaisesti kesähuveista ja tuumivat missä asuisivat ensi suvena. Mutta

keskustelu alkoi kuivua ja asiat toistua samoina.

Vihdoin sanoi mies, tukauttelematta pitkää haukotustaan:

— Nyt minä menen makaamaan!

— Minä menen kanssa, sanoi rouva, nousten ylös. Mutta ensin menen vähän balkongille.

Mies meni sänkykamariin. Rouva oli hetken ruokasalissa ja jutteli emännän kanssa syltysipulista, jonka jälkeen he joutuivat tarinoimaan villavaatteiden pesusta. Tarinaa kesti puoli tuntia.

Kun rouva palasi, pysähtyi hän sänkykamarin ovelle kuuntelemaan. Ei hiiskausta, kengät olivat oven edessä. Rouva naputti, mutta ei vastattu. Silloin avasi hän oven ja meni sisään. Mies makasi.

Nukkui!

* * * * *

Huomisaamuna kahvipöydässä herran päätä kivisti ja rouva näytti levottomalta.

— Ush, minkälaista kahvia, sanoi herra irvistäen.

— Se on Brasilialaista, sanoi rouva.

— Mitäs me nyt tänään tehdään? sanoi herra ja kaivoi kellon taskustaan.

— Sinun pitää ottaa voileipä, tuumi rouva, eikä äkäillä kahville.

— Juu, sen minä teenkin, sanoi mies, ja pikku naukku. Se sampanja, brr!

Herran eteen tuotiin voileipätarjotin ja viinapullo ja hän virkistyi.

— Nyt mennään Luotsivuorelle katsomaan näköalaa.

He nousivat ja lähtivät. Ilma oli hurmaava ja kävely raikasta. Mutta vuorelle kapuaminen oli hidasta, rouvan henkeä ahdisti ja herran polvet olivat kangistuneet. Nykyisiä entisiin ei vertailtu.

Sitten lähtivät lehtoihin.

Niityt oli niitetty kauan sitten ja äpäre koluttu niin ettei kukkaa kuultanut. Istuivat parille kivelle.

Mies alkoi jutella vankilain tarkastuksesta ja toimestaan, rouva lapsista.

Kulkivat jälleen sanaa vaihtamatta vähän matkaa. Mies katsoi kelloaan.

— Vielä on kolme tuntia päivälliseen, sanoi hän. Ja ajatteli: mitähän ihmettä me teemme huomenna. Palasivat hotelliin. Mies haki sanomalehtiä lukeakseen. Rouva hymyili ja istui hiljaa hänen vieressään.

Päivällisillä jotenkin hiljaista. Vihdoin alkoi rouva luvun piiosta.

— No, mutta jumalan nimessä, älä nyt viitsi piiosta, huudahti mies.

— Niin, emmehän tulleet tänne toraamaan, vastasi rouva.

— Olenko minä torannut?

— No, en suinkaan minäkään.

Ja tuli hirvittävä paussi. Mies olisi halunnut, että jokin olisi sen lopettanut. Vaikka puhe lapsista! Tämä tète-à-tète alkoi käydä kiusalliseksi. Mutta sitten vihlaus sydäntä, kun ajatteli eilispäivän kirkkaita hetkiä.

— Mennään Tammiston mäelle, sanoi rouva, poimimaan mansikoita.

— Ei näin myöhään ole mansikoita; nythän on syksy!

— Mennään kuitenkin!

Ja he lähtivät. Mutta ei tullut puheesta. Mies katseli ja haki jotain esinettä, jotain paikkaa tien varrella josta sopisi puhua, mutta kaikki oli kuivaa, sanottua. Vaimo tunsu miehen kaikki ajatukset kaikista asioista, eikä hyväksynyt niistä läheskään kaikkia. Sitäpäitse, nyt tahtoi mies kotiin, lasten luo. Olihan ihan hullua maleksia täällä kummituksena ja pelätä joka hetki kinasteluja. Viimein pysähtyivät, sillä rouvaa väsytti. Mies istuutui tien viereen ja piirteli hietaan kepillään ja toivoi vain että rouva alkaisi

jostain puhetta.

— Mitä sinä ajattelet, kysyi rouva viimein.

— Niin minä, vastasi mies kuin taakan alta päästen. — Niin, sitähan minä, että me olemme jo vanhoja, mamma; me olemme leikit leikkineet ja saamme tyytyä siihen mikä on mennyttä. Ehkäpä sinä ajattelet niinkuin minäkin. — Lähdetäänkö iltalaivalla kotiin. Vai?

— Sitähän minä olen ajatellut koko ajan, ukko kulta, mutta sinunhan piti saada pitää oma pääsi.

— No tule sitten, niin lähtään kotiin. Ei ole kesää enää. On syksy.

— Niin on!

He kulkivat kevein askelin takaisin. Miestä vähän nolosti tällainen asiain yhtäkkinen proosalliseksi kääntyminen ja hänen teki mieli ruveta selittelemään sitä filosofisesti.

— Katsos, mamma, sanoi hän, minun rak ... hm, (sana oli liian vahva) minun mieltymyksessäni sinuun on vuosien kuluessa tapahtunut evolutsiooni, kuten nykyään sanotaan. Se on kehittynyt, amplifioitunut, niin sanoakseni, niin että kun se alussa kohdistui individiin, on sen esineenä nyt perhe kollektiiviteettinä. Se ei kohdistu nyt sinuun persoonallisesti, ei lapsiin, vaan koko...

— Tai kuten eno aina sanoi, että lapset ne on ukkosenjohtoja!

Filosofisen selittelynsä jälkeen tuli mies taas entiselleen. Hauskaa oli nakata pois tämä juhlatakki yltään; ja tuntui kuin olisi hän taas pukeutunut yönuttuun.

Ja kun he tulivat huoneisiinsa hotelliin, kävi rouva heti kapsäkkien kimppuun ja oli hyvällä päällä.

Ja tultuaan laivaan, menivät he heti alas ruokasaliin. Häpeissään kun oli, kysyi mies sentään ensin, eivätkö he jäisi katselemaan auringon laskua, mutta ei rouva halunnut.

Ja illallisella otti mies ruokaa ensin omalle lautaselleen ja rouva kyseli tarjoilijattarelta, missä hinnoissa hapanleipä on.

Ja syötyään makonsa täyteen ja kohottaessaan portterilasias huulilleen, ei mies voinut olla virkkamatta ajatusta, jolle hän mielessään oli naureskellut jo pitkän aikaa:

— Vanha hupakko, häh! sanoi ja hymyili vaimolle, joka suu ruokaa täynnä sattui häneen katsahamaan.

Mutta vaimo ei suonut hymyä vastaukseksi tuolle säteilevälle lihavanaamalle, vaan hänen silmänsä välähtivät ja saivat niin musertavan arvokkaan ilmeen, että mies joutui ihan hämilleen.

Lumous haihtui, viimeiset rakastajattaren sävyt katosivat; mies oli lasten äidin seurassa ja hän tunsi olevansa nolattu.

— Älähän halveksi minua sentään, jos olin hupakko jonkun silmänräpäyksen, sanoi rouva vakavasti. Mutta miesten mieltymys onkin suureksi osaksi halveksimista; se on merkillistä.

— Entäs naisten sitten?

— Vielä enemmän, se on totta! Mutta naisilla onkin suuremmat syynsä.

— Jumala ties! Taitavat olla yhtä suuret, vaikkei samat. Mutta luultavasti ovat molemmat väärässä. Sitä, jota on vaikea saada ja jota siis on ruvennut pitämään liian suuressa arvossa, alkaa pian halveksia.

— Miksi sitä sitten pitää liian suuressa arvossa?

— Miksikäs sitä on niin vaikea saada?

Höyrypilli heidän päänsä päällä lopetti keskustelun.

Tultiin perille.

Kun he jälleen tulivat kotiin ja mies näki hänet keskellä lapsilaumaa, tunsi hän pian, että hänen "mieltymyksensä" häneen oli muuttunut ja että vaimon mieltymys oli miehestä siirretty lapsiin ja jaeltu noille huutaville piimäparroille. Ehkäpä mies oli ollut vain välikappaleena, silloin kun vaimo oli häneen mieltynyt. Miehen osahan tässä näytelmässä oli niin lyhyt, siksi tunsi hän itsensä syrjäytetyksi. Ellei häntä olisi tarvittu leivän hankkijaksi, olisi hänet luultavasti jo hylätty.

Mies meni työhuoneeseensa, pani yönuton ylleen ja tohvelit jalkaan, pisti piippuun ja viihtyi taas kuin kotonaan.

Akkunoita hakkasi sade ja tuuli ja takan torvessa vinkui.

Päästyään lasten luota tuli vaimo sisään.

— Eipä ole mansikan poimimis-ilma, sanoi hän.

— Ei, muoriseni, kesä on mennyt ja syksy tullut.

— Niin, syksy on tullut, vastasi vaimo, mutta ei talvi vielä sentään, ja se lohduttaa.

— Lohduttaa! Huono lohdutus, kun ihmisellä ei ole monta elämää.

— On kaksi, kun on lapsia, kolme, kun saa nähdä lastensa lapset!

— Mutta siihen se loppuukin sitten.

— Loppuu, jos ei ole elämää tämän jälkeen.

— Siitä ei varmaa! Mutta mikäpä tietää? Minä kyllä uskon, mutta eihän minun uskoni todista mitään!

— Niin, mutta on niin hauskaa uskoa, uskotaan pois, uskotaan, että meillekin tulee vielä kerran kevät! Uskotaan nyt!

— Niin, uskotaan, sanoi mies ja kietoi kätensä vaimon vyötäisille.

Leivän puute.

Hän oli ylimääräisenä kauppakollegiumissa 1200 kruunun palkalla. Hän oli rakastanut nuorta tyttöä, jolla ei ollut myötäjäisiä; rakkaudesta, kuten hän itse selitti; päästäkseen juoksemasta tanssiaisissa ja kaduilla, sanoivat ystävät. Miten liekään ollut, parin yhdyselämä oli alussa onnellista.

— Ai kuinka huokeaa on elää naimisissa, — huudahti hän kerran, häätouhut kestettyään. — Sama summa, joka tuskin riitti ennen poikamiehelle, riittää nyt miehelle ja vaimolle. Se avioliitto, on se sentään mainio keksintö. Neljän seinän sisällä on miehellä mitä hän ikinä kaipaa: asunto, kellari, sveitseria — kaikki. Eikä ruokalistoja, ei juomarahoja, ei uteliasta porttivahtia aamuisin kurkkimassa, kun lähtee kaupungille rouva käsikynkässä.

Elämä hymyili hänelle, voimansa kasvoivat yhä ja hän teki työtä miehen lailla. Hän ei ollut koskaan ennen tuntenut elonvoiman niin itsessään tulvehtivan ja aamuisin hypähti hän sängystä kuin ponnahtaen ja mainiolla tuulella; hän oli kuin nuorentunut.

Kahden kuukauden päästä, kun ikävystymistä ei vielä tuntunut, ilmaisi pikku rouva hänelle eräitä toiveita. Uutta iloa, uusia huolia, mutta niin ihania kantaa! Oli heti hommattava tulot suuremmiksi, jotta voitaisiin ottaa arvokkaasti vastaan tuota tuntematonta maailman mattia. Mies hankki käännöstyötä. Pieniä, somia vaattehuisia oli siellä täällä huonekalujen päällä, kehto se odotti porstuassa ja pieni tuli terveenä ja ehin nahoin surujen maailmaan.

Isä oli hurmiossa; mutta kuitenkin tunkihe sieluun jonkinlainen pelko katsellessa tulevaisuutta kasvoista kasvoihin. Menot ja tulot eivät pysyneet tasapainossa. Täytyi kuroa kukkaron viilekkeitä toalettirasioissa. Bonjourin ompeleet alkoivat valeta, paidan rinnan kätki suuri lapiokravatti, housunlahkeisiin ilmestyi rimsuja, joiden tähden viraston vahtimestarit alkoivat häntä katsella halveksien. Sitäpaitsi täytyi hänen pitentää työpäiväänsä.

— Tässä pitää panna toppi piimäparroille, — tuumi hän itsekseen. — Mutta millä tavalla?

Sitä ei hän tiennyt.

Kolmen kuukauden päästä valmisti hänen vaimonsa häntä valituin sanoin tietämään, että hänen isänilonsa tulisi suurentumaan kaksinkertaiseksi. Mies ei oikein ihastunut. Mutta eihän tässä tieltä kääntyä auttanut, vaikka avioliitto näkyikin olevan kaikkea muuta kuin huokea laitos.

— Mutta antaahan olla, tuumi hän ja rupesi iloisemmaksi, — nuorempihan perii vanhemman kapalorievut, vai mitä? Ne ei siis maksa mitään ja muuten, täytyyhän niiden elää niidenkin.

Tuli isäksi toisen kerran.

— Sinä pusket täydellä höyryllä, — ilmaisi aivoituksensa eräs toveri, joka oli nainut mies, mutta jolla ei ollut lapsia kuin yksi.

— Piru vie, mutta mitäs siinä tekee?

— Pitää olla järkevä!

— Järkevä? Kuulehan nyt, hyvä veli! Naimisiinhan sitä mennään sen tähden että — — minä tarkoitan, ei juuri vartavasten sitä varten, jotta, että — — mutta kuitenkin kaikessa tapauksessa myöskin sentähden jotta — — Hyvä! Me olemme naimisissa, sillä hyvä.

— Eipä ihan. Ja toinen asia, veli, jos toivot, että sinun kannattaisi käyttää puhdasta tärkkipaitaa ja olet taipuvainen huolimaan virkaylennystä, niin on absoluuttisesti välttämätöntä, ettei housunlahkeistasi roiku rimsuja eikä hattusi paista punaiselta.

Ja tuo järkevä kuiskasi muutamia jären sanoja hänen korvaansa.

Niin kävi nyt aviomiesrukan, joka tuumi päässeensä hyvälle päiville, sai elellä nälkäruuilla.

Ja sitten alkoi mullin-mallistus.

Ensin liiaksi kiihtyneet hermot, yöt unettomat ja päivän työ keho; ja sitten lääkäri. Kolme kruunua joka resepti. Ja millaisia reseptejä, herra jumala! Hän ei voisi tehdä työtä. Hän oli tehnyt liiaksi työtä, aivot olivat liiaksi rasittuneet. Mutta työttömyys, se olisi heille kuolema! Ja työ se oli myös kuolema!

Teki työtä!

Eräänä päivänä kun hän istui virastohuoneessa köyristyneenä loputtomain numerokolummien yli, pyörtyi hän ja komahti lattialle.

Uusi käynti lääkärin luona, joka oli spesialisti — 18 kruunua. Uudet määräykset: virkaloma kivuloisuuden tähden, oiva ratsastusretki joka aamu, aamiaiseksi pihviä ja lasi hyvää portviiniä.

Ratsuja ja portviiniä!

Mutta vielä pahempaa oli se, että hän alkoi sielussaan tuntea kylmäkiskoisuutta tuota rakastettua vaimoa kohtaan — ei tiennyt miksi. Miestä pelotti lähestyä häntä ja samalla hän himoitsi häntä; hän rakasti, rakasti yhä, mutta rakkaudessa oli jotain katkeraa.

— Sinähän laihtut, — tokaisi eräs toveri.

— Niin, minä tosiaan luulen, että olen laihtunut, — vastasi aviomies.

— En minä sitä tarkoittanut, — peruutti toinen. — Kieroa peliä, poika!

— En ymmärrä hölyn pölyä, mitä sinä tarkoitat!

— Puoli surussa, nainut mies! Älä sinä rupee, ystäväni.

— Hitto soi, en minä vaan ymmärrä!

— Ei auta puskea päin tuuleen! Ei, käännä purjetta sopivasti ja saat nähdä, ettei hätää mitään. Usko minua, kyllä minä nämä asiat ymmärrän. Kai älyt puolesta sanasta?

Notari jätti hyvät neuvot silleen, hyvin tietäen, etteivät tulot lisäänty samassa suhteessa kuin lapsilauma, mutta jotensakin varmaan luullen tietävänsä myös sairautensa syyn.

Kesä oli vähitellen tullut. Perhe oli muuttanut maalle. Eräänä kauniina iltana oli aviopari lähtenyt kävelemään kahden jyrkkää järvenäyrästä pitkin, jota äsken lehteen puhenneet lepät siimestivät. Mies oli pahoilla mielin, alakuloinen; synkät ajatukset liikkuivat pakottavissa aivoissa. Elämä oli hänestä pohjaton kuilu, joka avautui nielläkseen heidät, kaikki ne, joista hän niin paljon piti.

He alkoivat ennehtiä, että hän kai kohta menettäisi paikkansa; päällikkö oli nimittäin pahastunut siitä, että hän taas anoi virkalomaa. Mies valitteli toverin tylyyttä, tunsii olevansa kaikkien hylkäämä ja kärsi tuskaa, kun ajatteli, että vaimo oli häneen kyllästynyt.

Ei, ei toki, vaimo rakasti häntä yhä yhtä kiihkeästi kuin ennen onnenpäivinä, jolloin he olivat äsken kihlautuneet; voiko mies sellaista epäillä?

Oi, ei, mutta hän oli kärsinyt niin paljon, hän ei voinut hallita omia ajatuksiaan. Ja hän painoi hehkuvan poskensa toisen poskea vasten, pujotti kätensä hänen uumilleen ja suuteli suutelemistaan kuumin huulin hänen silmiään.

Hyttyset hyppivät ylös ja alas häätanssissaan koivun latvassa, ilman huolia niistä tuhansista pienoisista, jotka heidän luvallinen huvituksensa saattaisi elämään; hauet kutivat kaislikossa huolettomasti hyläten miljoonat vaimosensa; pääskyselä suutelivat lennossa keskellä selvää päivää, eivätkä olleet hiukkaistakaan levottomia säännöttömäin rakkaussuhteidensa seurauksista.

Yhtäkkiä kavahti mies ylös ja venyttelihe kuten pahoista unista heräten ja hengitti täysin keuhkoin hempeää ilmaa.

— Mikä sinulla on? — kuiskasi vaimo ja punehtui.

— En tiedä. Mutta sen tiedän, että minä elän, että hengitän jälleen!

Ja säteilevän iloisena, kirkkain kasvoin ja kiiltoisin silmin, kurotti hän vahvat kätensä vaimon puoleen, nosti hänet syliinsä kuin lapsen ja suuteli rajusti hänen otsaansa. Pohkeidensa lihakset paisuivat kuin antiikisen jumalan, selkä suoristui joustavaksi kuin viidan puun, ja onnen ja elinvoiman huimaamana kantoi hän rakkaan taakkansa polulle, jossa laskeutui hänet maahan.

— Sinä uuvutat itsesi, rakkaani — sanoi vaimo hädellen, turhaan koettaen irtautua hänen syleilystään.

— Oh, en! Minä voin kantaa sinua maailman ääriin ja minä kannan kaikkia teitä, miten monta lieneekään, tai — lisäsi hän — miten monta tulleeekaan!

Ja riemua hehkuen astelivat he kotiin käsi kädessä.

— Miten lieneekään, rakkaani, täytyy tunnustaa, että on jotenkin hauskaa hypähtää sen kuilun yli, joka eroittaa sielun ja ruumiin.

— Mitä sinä puhut!

— Jospa vain sen olisin tiennyt, olisin säästynyt paljolta onnettomuudelta. Voi idealisteja.

Ja he menivät huoneeseensa.

Vanha hyvä aika alkaa jälleen ja uusi, parempi näyttää luontuvan. Herra toimii taas virastossa ja eletään uudelleen rakkauden keväässä.

Ei tohtoria tarvita ja mieli on mitä parhain.

Kolmansien ristiäisten jälkeen alkaa miestä arveluttaa jälleen ja hän rupee taas kiertämään peliin ja seuraukset on tutut. Lääkäri, virkavapautta, ratsastamista, portviiniä! Tämä täytyy lopettaa! Joka kerta teki vaurion budgettiin.

Ihan uuvuksissa, koko hermokoneisto sijoiltaan, täytyi hänen päästää luonto valtoihinsa. Ja menot kasvoivat ja tulot vähenivät heti.

Ei hän tosiaan ollut rikas, mutta ei köyhäkään.

— Toden totta, muija kulta, tästä tulee taas ihan entinen peli, sanoi mies.

— Määrättyyn hetkeen saakka, ystäväni, — vastasi naisparka, jolla paitse äidin velvollisuuksia oli myös kaikki palvelijan tehtävät täytettävänä.

Neljännän lapsivuoteen jälkeen ei vaimo enää jaksanut ja täytyi ihan pakosta hankkia lapsentyttö.

— Nyt riittää! — ilmaisi lohduton aviomies. — Nyt pannaan piste.

Köyhyys irvisti ja kodin perusta horjui.

Ja kolmenkymmenen vuoden ikäisinä, tuona hedelmällisenä aikana, jolloin kaikki kukat saavat vaatia hedelmöitymistään, täytyi nuorten aviopuolisoiden turvautua inhottavaan, häpeälliseen celibaattiin. Mies oli ärtyisä, hipiä tuhkan harmaa ja silmät sammuneet. Vaimon upea kauneus lakastui, voimakas povi litistyi ja hän sai sietää äidin koko kärsimyksen nähdessään lapsensa verettöminä ja huonoissa vaatteissa.

Eräänä päivänä paistoi hän hellalla silliä, kun eräs naapurin rouva tuli sisään vähän tarinoimaan.

— Mitenkäs nyt rouva jaksaa? — alkoi vieras.

— Kiitos, siinä menee! Entä itse?

— Voi, minä olen niin heikko! Eipä se naimisissa olo ole paljonkaan arvoinen, kun aina täytyy vahtia!

— Luuletteko olevanne yksinänne siinä kohtalossa...?

— Ah — —? — — —

— Tietkääs rouva, mitä se sanoi. Täytyy säästää juhtaa, sanoi. Ja minä kärsin, sen rouva arvaa! Onhan tosiaan erinomaista olla naimisissa! Toinen tai toinen saa sitä kokea. Jompi kumpi.

— Tai molemmat! —

— Ei taida mikään siinä auttaa.

— Entä oppineet, ajavat hottiinsa ruunun ruokaa? —

— Niin, oppineet, niillä on niin paljon parempaa ajateltavaa, ja onhan sopimatonta kirjoittaa tällaisista asioista; niitä ei voisi lukea ääneen.

— Mikä on pääasia.

Jonka jälkeen nuo kaksi naista alkoivat kertoa toisilleen kovia kokemuksiaan.

Seuraavana kesänä täytyi asua kaupungissa kellarikerroksessa kaidan kujan varrella ja tyytyä näköalana katujaan, joka löyhki niin, ettei akkunoita voitu avata.

Vaimo ompelee samassa huoneessa, jossa lapset leikkivät; mies, jonka on täytynyt erota virastaan, kun ei ollut siistiä pukua, kirjoittaa puhtaaksi vierushuoneessa ja murisee pienoisten meluamista. Väliovesta kohdellaan toisiaan tylyin sanoin.

On helluntai, iltapäivä. Mies venyy repaleisella nahkasohvalla ja tarkastelee ruudusta kujan toisella puolella näkyvää akkunaa. Siellä hoksaa hän tytön, jonka mainittiin viettävän huonoa elämää, koristelevan iltakävelylleen. Toalettipelilin vieressä on hänellä syreenikimppu ja kaksi appelsiinia. Välittämättä uteliaista katseista, kiskoo hän kureliivit kiinni tanakoille povilleen.

Eipä nuo vietä niinkään huonoa elämää, tuumi celibaattiin tuomittu itsekseen, yhtäkkiä leimahtaen liekkiin. — Tässä maailmassa saa elää vain kerran ja elettävä on, vieköön se sitten vaikka mihin.

Vaimo, joka juuri tulee huoneeseen, hoksaa hänen katseittensa esineen. Silmänsä leimahtavat; loppuun palavan rakkauden viimeinen kipenä tuikkii tuhkan alta ja syyttää hetkellisen mustasukkaisuuden.

— Eiköhän lähdetä lasten kanssa Eläintarhaan? kysyi vaimo.

— Näyttelemään viheliäisyyttä? — vai? Kiitos kunniasta!

— Mutta täällä on niin kuuma. Minä lasken uutimet alas.

— Avaisit paremminkin akkunan!

Mies arvaa vaimon ajatukset ja nousee itse avaamaan akkunaa. Ulkona istuu hänen neljä pienokaistaan katukäytävän laidalla lähellä likaviemärin suuta. Ne tallustelevat kuivassa katuojassa ja leikkivät appelsiinien kuorilla, jotka ovat löytäneet kadulta roskien seasta. Miehen sydäntä kalvaa ja itku tuli kurkkuun; mutta köyhyys oli tylsistänyt hänet niin että hän vain seisoi toimetonna kädet ristissä.

Yhtäkkiä pullahti kaksi liejuvirtaa likaviemärin torvesta, täytti tulvallaan katuojan ja kasteli lasten jalat, ne alkoivat huutaa tukehtumaisillaan löyhkään.

— Pane lasten päälle, että pääsevät ulos, mutta joutuin! — huusi mies aivan lohdutonna tuosta sydäntä vihlovasta näystä.

Isä lykkäsi korivaunua, jossa pienin oli, ja äiti talutteli toisia. He tulivat Klaran hautausmaalle, tavalliseen käyntipaikkaansa tummarunkoisten lehmusten lehväkatoksen alle, joka oli vihreä ja rehevä, kuten maa olisi lannoitettu ruumiilla, jotka tänne oli haudattu. Soitettiin iltakirkkoon. Köyhiä mummoja kulki ryhmittäin kirkkoon istumaan niille paikoille, jotka olivat jääneet tyhjiksi rikkailta penkinomistajilta, mitkä olivat virkistäneet sieluaan puolipäiväsaarnalla ja nyt hyllyivät vaunuissaan kuninkaallisessa Eläintarhassa. Lapset kiipeilivät latteilla hautakivillä, jotka oli koristettu vaakunoilla ja muistokirjoituksilla.

Aviopuolisot istuivat penkille lähellä lapsen vaunua, jossa pienin kellotti imien maitopulloaan. Kaksi koiraa, läheisen haudan ruohikosta liikehtien, antautui kevättunnelmiinsa pyhään kellojen soudessa.

Nuori, elegantti aviopari, taluttaen silkkipitseihin ja samettiin puettua tyttöstään, asteli ohi. Puhtaaksikirjoittaja-rukka katseli nuorta keikaria ja tunsi hänen olevan entisen toverinsa Kauppakollegiosta; mutta eipä tämä viitsinyt tervehtiä. Katkera kateuden tunne kalvoi kirjurin mieltä niin kovin, että hän tunsi tämän n.s. epäjalon tunteen nöyryyttävän itseään pahemmin kuin surkean kohtalonsa. Kantoiko hän kaunaa tuolle toiselle sen vuoksi, että tämä nyt oli saanut toimen, jota hän itse muinoin oli tavoitellut? Ei. Mutta saattoihan kateus olla hänen oikeudentuntonsa toinen puoli ja hänen kärsimyksensä sitä suurempi, kun tunsi kokonaisen kansanluokan tuomitukseksi aivan perinnöllisesti samaan kurjuuteen. Hän oli vakuutettu siitä, että nuo yhteiskunnallisen hyväntekeväisyyden ikeellä kytketyt vaivashoitolais mummo-rukat kadehtivat hänen vaimoiaan, ja oli ihan varma, että monet näistä jalosyntyisistä vainajista, jotka lepäsivät täällä vaakunaisissa hautaholveissaan, olisivat kadehtineet häntä hänen lastensa vuoksi, kun heidän itsensä oli täytynyt erota elämästä ilman sukukartanonsa perijää. Tosin on elämä aina vajanaista, mutta miksi pitää lihavain palain joutua niille, joilla ennestään on mukava olla ja mistä se johtuu, että voitto aina lankee suurarpajaisten järjestäjille? Ne jotka eivät jätä jälkeensä perintöjä, saavat tyytyä messuun, iltakirkossa nimittäin (heidän noudatettavakseen ovat luodut se moraali ja ne hyveet, joita halveksivat muut, joille taivaan portit aukeavat kultaa kilistämällä). Mutta hyvä, vanhurskas Jumala, miten on hän jakanut onnen lahjat niin väärin? Parempi olisi tosiaan ollut elää hyviä päiviä ilman huonoa jumalaa, joka vielä on ollut kyllin rehellinen ilmoittamaan, että "tuuli puhaltaa kusta hän (tuuli) tahtoo" ja tunnustamaan, ettei hän puutu meidän asioihimme. Mutta ilman kirkkoa ei ole lohdutusta nykyisissä olosuhteissa! Mutta pitääkö sitten olla lohdutusta? Parempihan on laittautua siihen kuntoon, ettei ole pakko turvautua lohdutukseen. Vai mitä?

Nämä hänen mietteensä keskeytti vanhin tytär pyytäen lehmuksen oksaa päivänvarjoksi nukelleen. Isä tuskin ehti nousta penkiltä sitä taittaakseen, kun jo poliisikonstaapeli huomautti tivakasti, ettei puihin saa koskea. Uusi nöyryytys! Ja samalla käski konstaapeli hänen pitämään huolta, etteivät lapset nouse hautakiville, sillä oli olemassa asetus, joka sen kielsi.

— Parasta on kun mennään kotiin — huudahti kirjuri sortuneena. —
Hyvää pidetään huolta kuolleista, huonoa elävistä!

He vaelsivat kotiin.

Mies ryhtyi taas työhönsä. Hänen oli kirjoitettava manuskriptien jälkeen puhtaaksi akateeminen väitöskirja "Liika-asutuksesta".

Hän ei voinut olla tutkimatta vähän sisältöä ja hän alkoi siis lukea vihkoa.

Nuori kirjoittaja, joka oli n.s. eetillistä eli naissuuntaa, saarnasi paheellisuutta vastaan.

— Mitä paheellisuutta? kysyi kirjuri itsekseen. — Sitä, jonka voimasta olemme tähän maailmaan tulleet; sitä, jota pappi vihkiessään käskee harjoittamaan sanoilla: "lisääntykää ja täyttäkää maa!"

Ja nuori kirjailija kirjoitti: Suvun lisääminen avioliiton ulkopuolella olisi tuhoatuottava pahe, sen surullisen kohtalon takia, johon ne lapset joutuvat, joilta on riistetty tarvittava hoito. Avioliitossa sitä vastoin oli velvollisuus päästää halunsa valloilleen. Tätä todistaa muun muassa se seikka, että laki turvaa naisen muniakin, ja hyvällä syyllä.

— On siis olemassa, ajatteli kirjuri, — hyvä sallima avioliitolla, mutta ei äpärillä. Mokomaa nuorta filosofia! Ja kappas lakia, kun turvaa munia! Millä oikeudella irtautuvat siis nämä mikroskooppisen pienet oliot joka kerta, kun kuu muuttaa muotoaan? Olisipa sietänyt panna poliisi vartioimaan pyhiä munia.

Tällaisia apinamaisuuksia täytyi hänen kirjoittaa puhtaaksi niin kauniilla käsialalla kuin ikinä osasi.

Mikä moraalin tulva, eikä niin valistavaa sanaa!

Koko pakinoimisen moraalinen tai oikeammin sanoen epämoraalinen ajatus oli: on olemassa jumala, joka elättää ja vaatehtii kaikki aviossa syntyneet lapset; kai taivaassa; mutta entäs maassa? Täytyypä miettiä! Tosin lienee hän kerran astunut alas taivaasta nauluuttaakseen itsensä ristiin, kun ei ollut voinut, vaikka miten yritti, saada selviksi ihmisten sotkuisia afäärejä. Hän ei mahtanut niille mitään.

Lopuksi kirkui nuori filosofi kurkkunsa käheäksi, että vehnän suuri menekki on epäämätön todistus siitä, ettei liika-asutus meitä uhkaa ja että uusmalthusianismin teoria oli väärä ja sitäpaitse rikoksellinen, sekä porvarillisen lain että moraalien kannalta.

Ja tämä perheenisä-raukka, joka ei pariin vuoteen ollut pistänyt suuhunsa niin vehnäsen palaa, nousi paikaltaan ja meni houkuttelemaan lapsia nielemään sitä ruisjauhoppuroa ja sinertävää maitoa, jota he ajoivat makoonsa tuntematta itseään kylläisiksi.

Synkeää oli, ei vesipuuro pahinta, mutta entinen raisu mieli, tuo lumoava haltijatar, joka osasi muuttaa mustan rukiin kultaiseksi vehnäksi, tuo kaikkivaltias rakkaus runsauden sarvineen oli kadonnut; se oli haihtunut sumuksi, pisara pisaralta. Lapsista oli tullut pelkkä taakka ja rakastettu vaimo oli nyt kätetty vihollinen, salaisesti halveksiva, halveksittu.

Entä syy kaikkiin näihin onnettomuuksiin? Leivän puute! Ja samalla aikaa tuhoutuvat Uuden maailman suuret kauppahuoneet liian paljon viljasadon paineesta! Kyllä on maailmassa ristiriitoja! Kyllä siis lie puutteellisuutta siinä tavassa, jolla leipä jaetaan?

Tiede, joka on tullut uskonnon jälkeläiseksi, ei tähän kysymykseen vastaa, se vain konstateeraa faktoja ja antaa lasten kuolla nälkään ja vanhempien janoon.

Lapsi.

Hänen isänsä kuoli varhain ja sitten jäi hän äidin, kahden sisaren ja joidenkuiden tätien hoitoon. Veljiä ei ollut. He elivät maatilallaan Södermanlannin sisämaassa eikä heillä ollut juuri naapureita, joissa olisi "voinut" käydä. Seitsenvuotiaana tuli hänelle ja sisarille guvernantti ja naisserkku, jonka aika kului taloustoimiin.

Hän nukkui sisarten kanssa samassa huoneessa, leikki heidän leikkejään, kylpi heidän kanssaan yhdessä eikä kenenkään päähän pistänyt ajatella, että hän oli eri sukupuolta kuin siskot. Vanhemmat sisaret rupesivatkin pian häntä hoitelemaan ja heistä tuli hänen koulumestarinsa ja tyranninsa.

Hän oli aika vankka poika, mutta, niin monien hellyyden esine kun oli, lelliteltiin hänet vähitellen pilalle ja avuttomaksi.

Kerran livahti hän vapauteen muonalaisten poikain kanssa. He menivät metsään ja reittivät puihin, särkivät linnunpesiä ja kivittelivät oravia. Fritiof oli onnellinen kuin vankilasta päässyt ja ei tullut kotiin päivälliselle. Pojat poimivat mustikoita ja uivat järvässä. Ensi kerran eläissään oli hänellä hauska päivä. Kun hän iltapuoleen tuli kotiin, niin sielläkös oli hätä. Äiti oli levoton ja murheissaan ja purki suoraan iloaan, kun sai hänet kotiin jälleen, mutta naimaton täti Agata, rouvan vanhempi sisar, joka talossa valtiko, kihui kiukusta. Oli rikos, ettei poikaa kuriteta. Fritiof ei käsittänyt, mikä tässä oikeastaan oli rikos, mutta täti Agata sanoi, että tottelemattomuus oli rikos. Fritiof väitti vastaan ja sanoi, ettei häntä koskaan oltu kielletty leikkimästä muonalaisten lasten kanssa, eikä sitä oltukaan, sillä olihan itsestään selvää, ettei sitä sallittaisi. Mutta täti piti päänsä ja äidin näkyvissä raahasi hän pojan huoneeseensa antaakseen hänelle vitsaa. Hän oli kahdeksan vuoden ikäinen ja aika rohkeakasvuinen.

Kun täti työnsi kätensä hänen pöksyn kaulukseensa avatakseen pöksyt, värisi pojan ruumis kuin vilutaudissa; kurkkua tukeutti ja sydän jyskytti. Hän ei huutanut, mutta tuijotti kuin älytön tuohon vanhaan eukkoon, joka melkein mairitellen pyysi häntä tottelemaan eikä vastustelemaan. Mutta kun nainen paljasti hänen ruumiinsa, kuohahti hän häpeästä ja raivosta ja hyppäsi sohvalle, josta huimi sokeasti ympärilleen. Hän tunsu jotakin saastaista, hämäräperäistä, ilettävää lehahtavan tuosta naisesta ja hänen sukupuolihäveliäisyytensä nousi vastarintaan.

Mutta täti karkasi vihan vimmassa hänen kimppuunsa, kaatoi hänet tuolille, raastoi paidan auki ja pieksi häntä. Ensin hän huusi, huusi kiukusta, sillä kipua ei tuntunut, potki kuin puistutuksissa päästäkseen irti; sitten hän yhtäkkiä oli ihan liikkumatta ja vaiti.

Kun kääkkä oli työnsä tehnyt, ei poika noussut, vaan virui maassa pitkällään.

— Nouse ylös, sanoi täti apealla, särkyneellä äänellä.

Poika nousi ja katsahti häneen. Naisen toinen poski oli kalpea, toinen punainen. Silmissä kiului outo liekki ja joka jäsenensä vapisi. Poika katsoi häntä kuin ilkeää elukkaa ja ylimielisesti hymyillen, kuten tietäen tädin sytyttämässä halveksimisentunteessaan itsensä tuota naista paremmaksi, säväytti hän hänelle päin silmiä vain tuon ainoan, ylpeän ja halveksivan: "Perkele!", jonka oli äsken oppinut muonalaisten lapsilta. Sitten vetäisi hän vaatteet ylleen ja juoksi pois; äidin luo, joka istui ruokasalissa ja itki.

Hän tahtoi kaivata vääryyttä äidilleen, mutta äiti ei uskaltanut häntä lohduttaa. Silloin meni hän kyökkiin, jossa piiat antoivat hänelle rusinoita kaapista.

Tästä lähtien ei hän saanut nukkua siskojen huoneessa, vaan muutettiin hänet äidin sänkykamariin. Hänestä siellä oli kuumaa ja ikävää ja kun äiti hellyydessään monta kertaa yössä tuli käärimään peittoa hänen ympärilleen, häiriytyi hänen unensa ja hän vastaili äkäisesti äidin kysellessä oliko hänellä hyvä olla.

Hän ei kertaakaan saanut lähteä ulos jonkun olematta pukemassa hänen päälleen ja hänellä oli niin monta villaista kaulahuivia, ettei hän tiennyt minkä niistä oikeastaan käärisi kaulaansa. Jos hän pujahti varkain ulos, niin heti kiruttiin akkunoista häntä tulemaan ja saamaan jotain ylleen.

Sisarten leikit alkoivat häntä tuskastuttaa. Höyhenpallon hypittäminen ei enää tyydyttänyt hänen vahvoja käsivarsiaan, jotka tahtoivat nakella kiviä; ja seisoskeleminen tyhjää hinaillen turhantarkassa krokettipelissä, johon ei tarvittu lihasten ponnistelua eikä älyä, ärsytti hänen hermojaan.

Ja sitten vielä aina hännässä se guvernantti, joka puhui hänelle ranskaa hänen vastatessaan ruotsiksi. Samea viha koko olemassa oloa ja ympäristöä vastaan alkoi hänessä kyteä.

Hän huomasi myös pian itseään halveksittavan, kun hänen läheisyydessään käyttäytyttiin niin kursailematta ja häntä kyllästytti pian kaikki. Ainoa häntä kohtaan hienotuntoinen oli äiti, joka oli antanut aidata hänen sänkynsä isolla sermillä.

Hänen pakopaikkanaan oli vihdoinkin kyökkikamari, jossa hänellä toki oli puoltajia. Joskus sai hän siellä sentään kuulla juttuja, joiden olisi luullut ärsyttävän pojan uteliaisuutta, mutta hän ei tiennyt mysterioita olevankaan. Niinpä oli hän kerran sattumalta tullut uimapaikalle tyttöjen uudessa. Guvernantti oli kiljaissut, mutta hän ei ymmärtänyt minkätähden, vaan rupesi juttelemaan tyttöjen kanssa, jotka seisovat tai kellottivat vedessä ihan alasti. Tuosta ei poika ollut milläänkään.

Kasvoi nuorukaiseksi. Nyt täytyi hankkia pehtori, joka opettaisi hänelle maanviljelystä, sillä hänethän oli määrätty kerran ottamaan kartanon hoitoonsa. Hankittiin vanha, mielenlaadultaan uskonnollinen mies. Eipä siis nuorukaiselle kovinkaan virkistävää seuraa, mutta toki parempaa kuin entinen. Hän oppi näkemään asioita uudella silmällä ja pääsi toimimaan. Mutta pehtori sai alituisen niin paljon ohjeita naisväeltä, että hän lopulta muuttui pelkäksi puhetorveksi.

Fritiof sai kuudentoista-vuotiaana Kristuksen ruumista ja kultakellon ja luvan ratsastaa, mutta mennä pyssy olalla metsään, jota hän unelmissaan haaveksi, ei hän saanut. Hänen ei tosin tarvinnut pelätä verivihollisensa selkäsaunaa, mutta äidin kyyneleitä. Häntä pidettiin aina vain lapsena, ja muiden mielihalujen ehdoton kunnioitus oli hänen päähänsä pänttäytynyt.

Ja kasvoi ja täytti kaksikymmentä vuotta. Eräänä päivänä seisoskeli hän kyökissä katsellen kun kyökkipiika suomusteli ahvenia. Nuori, sievä, hienohipiäinen tyttö. Fritiof rupesi leikkitelemään hänen kanssaan, pujotti kätensä leningin kauluksen väliin hänen selkäänsä.

— Fritiof-herran pitää olla kiltti, sanoi tyttö.

— Kilttihän minä olenkin, vastasi hän ja alkoi lähennellä.

— Ai, Jessus sentään, jos rouva tulisi.

— Noo, no — — —.

Rouva kulki samassa avoimen kyökin oven ohi, mutta kääntyi heti pois ja meni pihalle.

Fritiofista tuntui tukalalta ja hän pujahti huoneeseensa.

Heille oli tullut uusi puutarhuri. Naisväki viisauudessaan oli hankkinut siihen toimeen naiseen miehen, päästäkseen kyökin ovissa juoksentelemisistä. Mutta kova onni, puutarhuri oli ollut naineena miehenä niin kauan, että hänen avioliittonsa hedelmä oli ehtinyt kypsyä hempoiksi neitoseksi.

Eipä Fritiof-herra kauan ollut hoksaamatta tuota ihanaista kukkaista tarhan muiden ruusujen joukosta. Koko hänen säästetty suopeutensa toista ihmissuvun puolta kohtaan, jota puolta hän itse ei osunut olemaan, alkoi nyt ilmetä ja kohdistui tuohon nuoreen tyttöön, joka oloihinsa nähden oli kasvultaan kaunis ja joka oli vähän saanut sivistystäkin.

Fritiof alkoi maleksia puutarhassa ja seisoskeli pitkät ajat jutellen hänen kanssaan tytön kyykkiessä lavoilla tai kitkiessä kukkia. Mutta tyttö hakasteli ja siitä pojan mieltymys kasvoi.

Eräänä päivänä ratsasti hän metsässä ja näki siihen aikaan sielussaan ainaisina hourekuvina tytön, joka oli hänestä kaiken täydellisyyden ilmaus. Hänen mielensä oli ihan sairas kaivatessaan saada olla yksin tämän läheisyydessä ilman vahteja ja pelkoa siitä, että joku pahastuisi. Hänen kiihtynyt mielikuvituksensa oli suurennellut tuon kaivatun onnen niin äärettömäksi, että hän ei enää tuntenut

voivansa elää ilman tyttöä.

Hevonen kulki käymäjalkaa ohjat höllällään yli polun ja metsästäjä myykätti hajamielisenä selässä. Yht'äkkiä näki hän jotain vaaleaa vilkkuvan puiden välissä ja sieltä tuli puutarhurin tytär. Herra Fritiof laskeutui satulasta ja tervehti. Sitten kulki he tietä pitkin puhellen keskenään ja hevonen käveli heidän jälestään. Fritiof puhui hämärin sanoin rakkaudesta, mutta tyttöhylki tarjouksia.

— Mitäs haastelemme mahdottomia, sanoi tyttö.

— Mitä mahdottomia? huudahti toinen.

— Mitenkäs minä, tyttö rukka, rikkaan ja hienon herran rouvaksi.

Huomautus oli oikea ja herra Fritiofin oli peräytyminen. Rakkautensa oli rajaton, mutta hän tiesi, että hänen oli mahdoton viedä tyttöä sen hurttaparven läpi, joka vartioi kotia ja kontua ja joka varmaan repisi hänen hirvi-rukkansa kappaleiksi.

Tämän keskustelun jälkeen vaipui hän hiljaiseen, synkeään toivottomuuteen.

Syksyllä muutti puutarhuri tuntemattomasta syystä pois. Herra Fritiof suri lohduttomasti kuusi viikkoa, sillä hänen ensimmäinen ja ainoa rakkautensa oli mennyt, koskaan ei hän enää muka rakastaisi. Ja niin meni syksy.

Joulunaikaan vihittiin uusi piirilääkäri lähistöllä virkaansa. Hänellä oli täysikäisiä lapsia, ja kun tädit aina olivat sairaina, alettiin seurustella. Lääkärin täysikäisissä lapsissa oli myös yksi täysikäinen tyttö. Eipä kestänyt pitkää aikaa kun jo Fritiof rakastui häneen kuolettavasti. Hän häpesi ensin uskottomuuttaan edellisen muistolle ja äkkiä alkoi hän arvella, että rakkaus lienee kai jotain persoonatonta, koska se kohdistuu milloin siihen, milloin tähän; omistajalle asetettu valtuutus.

Heti kun vahtiväki oli saanut hajua tästä taipumuksesta, pyysi äiti poikaansa kahden kesken puheille:

— Sinä olet nyt siinä iässä, alkoi emä, jolloin alkaa katsella vaimoa.

— Se on jo katsottu, rakas mamma, sanoi poika.

— Minä pelkään, että olet kiirehtinyt liikaa, sanoi äiti. Sillä työllä, jonka sinä sanot valinnees, ei ole sellaiset moraaliset periaatteet, joita sivistyneellä miehellä on oikeus vaatia.

— Häh. Amelien moraaliset periaatteet! Ken tohtii niitä moittia!

— Soo-o! En minä moiti häntä, mutta tiedäthän sinä, hänen isänsähän on vapaa-ajattelija...

— Minä olen hyvilläni, jos saan sellaisen miehen sukulaiseksi, joka ajattelee vapaasti, intresseistä välittämättä.

— No ei nyt hänestä: mutta, Fritiof, sinulla on aikaisempia suhteita.

— Mitä? Olisiko...

— Niin, sinä olet leikitellyt Liisun sydämellä — —

— Serkun?

— Niin! Ettekö ole hamasta lapsuudesta pitäneet toisianne tulevana parina ja etkö sinä luule, että hän on jättänyt toivonsa ja tulevaisuutensa sinun varaasi.

— Minä en ole leikkinyt, vaan te, te olette meillä leikkineet ja usuttaneet yhteen! vastasi poika.

— Mutta ajattele nyt vanhaa äitiäsi ja sisariasi, Fritiof. Voitko sinä tuoda tähän kotiin, joka aina on ollut meidän kaikkein koti, vennon vieraan naisen, jolla on oikeus käskeä ja vallita meitä.

— Jassoo, siitäkö kohden puristaa. Liisu on siis valittu hallitsijattareksi.

— Ei ketään ole valittu, mutta äidillä on oikeus katsoa pojalleen vaimoa ja kukaan ei paremmin siihen pysty kuin hän. Epäiletkö sinä minun aikeitani, sano, voitko sinä luulla oman äitisi tarkoittavan sinulle pahaa?

No eihän herra Fritiof sitä voinut, mutta — hän ei rakastanut Liisua; hän piti hänestä kuin sisaresta, kyllä, mutta... — Ei rakastanut? Voi, rakkaus oli niin häilyväinen vehe! Sen varaan ei saisi rakentaa, sillä se oli katoavaista, mutta ystävyys, yhdenkaltaisuus mielipiteissä ja tavoissa, yhteiset intressit, toistensa luonteiden täydellinen tuntemus, kas siinä paraat takeet avio-onnesta. Liisu oli kelpo tyttö,

rakasti taloutta ja järjestystä, ja hän tekisi Fritiofin kodin niin onnelliseksi kuin Fritiof ikinä voi toivoa.

Fritiof ei keksinyt muuta keinoa puheista päästäkseen kuin pyytää mietintöaikaa.

Mutta sillävälillä olivat naiset tulleet terveiksi uskomattoman nopeasti ja lääkärin oli tarpeetonta käydä talossa. Lääkäri tuli kuitenkin kerran vieraisiin, mutta hänet otettiin vastaan kuin murtovaras, joka tuli tutkimaan lukkoja ja salpoja. Hän oli tarkkasilmäinen ja tajusi heti asiain tilan. Fritiof lähti vastavierailulle, mutta hänet otettiin vastaan kuin ilmiantaja, ja seurustelu loppui.

Fritiof pääsi täysikäiseksi.

Nyt alkoi väkiryssä. Tädit matelivat uuden hallitsijan edessä, kohtelemalla häntä kuten älytöntä ja koettivat hänelle todistaa, ettei hän mitenkään tulisi ilman heitä toimeen. Siskot olivat äidillisempiä kuin koskaan ennen, ja Liisu rupesi pitämään vahvaa huolta toaletistaan. Hän puristi uumilleen kureliivit ja pörrötti tukkaansa. Ei ollut ruma tyttö, pois se, mutta katseensa oli kylmä ja suu livakka.

Fritiof ei häntä kuitenkaan ajatellut sen kummemmin kuin jotain suvutonta otusta, koska ei hän ollut huomannut hänessä tyttöä.

Nyt äidin tiedonannon jälkeen alkoi serkun läheisyydessä-olo häntä vaivata, etenkin kun serkku alkoi oleilla limaskaisesti. Joka paikassa se oli vastassa: portailla, puutarhassa, tallissakin. Eräänä aamuna tuli serkku hänen huoneeseensa kun hän vielä oli makuulla ja pyysi lainata nuppineulasia. Yllään kampuujakku, oli olevinaan niin kaino.

Hän alkoi ilittää Fritiofia, ja kuitenkin hän häntä ajatteli.

Ja äiti uudisti taas keskustelunsa pojan kanssa ja tädit ja siskot vihjailivat väsymättä odotettuja häitä.

Elämä kävi nuorelle miehelle sietämättömäksi. Ei niin repeämää nähnyt hän tässä verkossa. Liisusta oli tosin tullut hänelle jotain muuta kuin sisar ja toveri, mutta ei hän ollut häntä ruvennut rakastamaan; mutta mahdollista avioliiton yhtymää ajatellen, rupesi hän viimein Fritiofista tuntumaan naiselta, ehkä vastenmieliseltä kyllä, mutta kuitenkin naiselta. Naimakauppa kaikessa tapauksessa muuttaisi hänen asemansa toisellaiseksi, ehkäpä pelastaisi hänet orjuudesta. Hän ei nähnyt niin vilausta naisesta koko pitäjässä; miksipä ei siis Liisu, paremman puutteessa.

Vihdoin meni hän äidin luo ja esitti ehtonsa kauppaan Liisun kanssa: oma talous sivurakennuksessa ja oma ruoka; ja vielä se, että äidin oli kosittava hänen puolestaan, sillä sitä hän ei itse mitenkään tulisi tehneeksi.

Kompromissi hyväksyttiin ja Liisu talutettiin saamaan Fritiofin halailua ja hyvin kainoa suudelmaa. He itkivät molemmat, miksi, sitä eivät tieneet, mutta sitten häpesivät he toisiaan koko päivän iltaan saakka.

Sitten oli heidän välinsä aivan ennallaan, mutta tädien ja siskojen äidillisyydellä ei enää ollut rajoja. He sisustivat sivurakennuksen ja järjestelivät huonekalut paikoilleen, jakoivat huoneet tuleville puolisoille ja määrailivät kaikessa. Fritiofin mieltä ei kysytty. Ja sitten ruvettiin hääpuuhiin. Vanhat sukulaiset nuuskittiin maaseutujen kätköistä virkapalvelukseen, todistajiksi. Ja sitten oli häät.

Häiden jälkeisenä aamuna oli herra Fritiof jalkeilla jo hämärässä. Hän lähti sänkykamarista niin pian kuin mahdollista, sanoi olevan tärkeitä peltotöitä. Liisu, joka oli unissaan, ei väittänyt vastaan, mutta juuri kun Fritiof oli ovesa, sanoi hän:

— Et tietysti unohda, että aamiainen syödään kello yksitoista. Kuin käskemällä.

Fritiof meni huoneeseensa, veti jalkaan varsisaappaat, pani päälleen metsästystakin ja otti pyssyn piilosta kaapista ja lähti metsälle.

Kaunis, kuurainen lokakuun aamu. Hän astui kiivaasti kuten peläten, että hänet kutsuttaisiin takaisin tai kuten olisi hän paennut jotain. Metsä-ilma oli kuin raikas kylpy. Hän tunsi olevansa vapaa, ja ensi kertaa eläissään lähti hän vapauttaan käyttäen pyssyn kanssa metsään. Mutta hän tunsi ruumiillisen vapautensa vain tilapäiseksi. Tähän saakka oli hänellä ollut oma makuuhuone; hänen päivänsä ajatukset ja yön unet olivat olleet hänen omiaan. Ei enää nyt. Etenkin makuuhuone kiusasi häntä kuin jokin iletys. Vähinkin häveliäisyys riisutaan kuin naamari, hienotuntoisuus halveksittuna, kaikki kuvittelut ihmisen korkeasta alkuperästä luhistuvat, totta vain eläin; sitä ei sietänyt hän, idealistien kasvatti. Koskaan ei hän ollut aavistanut yhdyselämän ulkokultaisuutta näin suureksi ja uskonut, että vain seurausten pelko oli tuon niin sanotun "lausumattoman naisellisen" ytimenä. Mutta jospa olisi ollut lääkärin tai puutarhurin tytär? Luultavasti olisi kahden olo heidän kanssaan ollut autuutta, jota vastoin se nyt oli painostavaa ja rumaa; silloin olisi kaikki verhoutunut hämyyn ja uteliaisuuden ja tarpeen tyydyttämisen raaka himo olisi häipynyt huumaukseen, mikä tarve kuten huumauskin oli enemmän sielullista kuin

ruumiillista.

Hän vaelteli metsän helmaan ilman määrää, tietämättä mihin tähdätä, mutta häntä oudosti himotti kuulla pyssyn pamahtavan ja eläimen kaatuvan, mutta otusta ei ollut. Linnut olivat muuttaneet muille maille tai toisille seuduille. Vain orava näkyi hyppelehtivän männyn rungolla ja pilkistelevän häneen pullosilmillään. Hän nosti pyssyn ja laukaisi, mutta vikkellä eläin ehti rungon toiselle puolen ennenkuin haulit rämähtivät puuhun. Mutta pamaus virkisti hänen hermojaan. Hän poikkesi polulta ja lähti viidaktoon. Kun näki sienen, potkasi rikki. Hän oli tuhoavalla tuulella. Ja hän toivoi tapaavansa käärmeen, että saisi polkea ja ampua.

Mutta sitten muistui hänen mieleensä, että hänenhän oli mentävä kotiin; ja että nyt oli hänen hääaamunsa. Tuumiessaan, mitenkä hän sietäisi kaikki häneen tähdätyt hävyttömät katseet, tuntui hänestä, kuin aiottaisiin häntä häväistä jostain rikoksesta, siveyttä, jopa luontoakin vastaan tehdystä. Hän olisi halunnut paeta maailman ääriin, mutta mitenkä kotona tekisi.

Viimein tylsistyivät ajatukset aina samaa latua laahattuaan tai ehkä vain siksi, että hänelle tuli nälkä. Hän lähti siis kotiin aamiaiselle.

Kun hän tuli pihalle, olivat kaikki talossa öitsineet häävieraat latautuneet etehisen portaille seisomaan ja tervehtivät häntä leikkisillä hurraahuudoilla. Horjuvin askelin kulki hän pihan poikki ja huonosti tunteensa salaten kuuli hän vieraidensa leikkiset kuulustelut hänen terveytensä tilasta. Hän riuhtautui heidän kimpustaan ja meni kiireesti sisään huomaamatta, että vaimo oli joukossa odotellen hänen tervehdystään.

Aamiaispöydässä kesti hän kidutuksen, jota ei ikäänään unohtanut, vieraiden pilasanain pistellessä ja vaimon hyväilyjen paahtaessa. Hänen ilopäivänsä oli inhottavin koko elämässä.

Parin kuukauden päästä oli nuori rouva asettunut talon valtijaksi, apulaisina tätit ja sisaret. Fritiof oli yhä nuorin ja älyttömin. Häneltä kysyttiin neuvoa, mutta ei koskaan noudatettu sitä, ja häntä vaivattiin samalla huolenpidolla kuin ennenkin. Aterioimiset vaimon kanssa kahden nähtiin pian mahdottomiksi sillä mies itsepäisesti pysyi mykkänä, mitä Liisu ei jaksanut sietää, vaan hankki ukonjohdattimekseen yhden sisaristaan, joka muutti sivurakennukseen. Fritiof teki useita emancipationi-yrityksiä, mutta kukistui aina ylivoiman alle; niitä oli liian monta ja ne papattivat kunnes hän meni metsään.

Illat häntä nykyjään kauhistivat. Hän vihasi sänkykamarina ja meni sinne kuin mestauslavalle. Hän tuli araksi ja kulki enimmäkseen yksin omissa ajatuksissaan. He olivat olleet naimisissa kaksi vuotta, silloin äiti eräänä päivänä käytti jotain tilaisuutta hyväkseen ja puheli poikansa kanssa kahden.

— Etkö sinä olisi hyvilläsi, kun saisit pojan esimerkiksi, sanoi emo.

— Olisin, — sanoi toinen.

— Sinä et ole kohtelias vaimollesi, sanoi äiti niin lauhealla äänellä kuin mahdollista.

Mies kuohahti.

— Mitä? Mitä te sanotte? Onko jotain valittamista? Tullaanko hokistelemaan päivätyö-velvollisuuksia? Hm! Liisu onkin ihan toista kuin mitä he luulivat! Mutta mitä se muihin kuuluu? Tehkää kannekirja, kyllä minä vastaan.

Ei, eihän toki äiti sitä! Fritiof huomasi nyt yksinäisyydessään, että pehtori oli nuori mies, joka mielellään joi ja löi korttia. Hän lyöttäytyi hänen seuraansa ja vietti ikävät iltansa hänen huoneessaan; tuli myöhään kotiin, niin myöhään kuin mahdollista. Eräänä iltana valvoi vaimo vuoteellaan ja odotteli häntä.

— Missä sinä olit? kysyi hän tivakasti ja varmasti.

— Se ei kuulu sinuun, vastattiin.

— Sellaisilla ehdoilla on hyvä olla naimisissa, sanoi vaimo. — Kun olisi edes lapsi.

— No se ei ole minun syyni, sanoi mies.

— Ei minunkaan, sanoi vaimo.

Ja nyt sukeutui kiista siitä, kenen oli syy, ja kiistaa kesti kaksi vuotta.

Liisu koetteli kaikki keinot. Hän koketeerasi miehelle, mutta mies inhosi; ärsytti miehen ylpeyttä, mutta tuli yhä vastenmielisemmäksi.

Kun ei kumpikaan tahtonut selvyttää yksinkertaisimmalla tavalla, turvautumalla asiantuntijaan, lääkäriin, oli seuraus tavanmukainen; herra tuli naurettavaksi, rouva traagilliseksi. Lapseton rouva on pyhä, sillä "Jumalan" kirous lepää hänen päällään, tuntemattomista syistä. Ei ollut kenenkään mieleen edes pälkähtänyt, että "Jumala" alentuisi miehen päällä lepuuttamaan kirousta.

Mutta Fritiof herra tunsu hyvin, että kirous lepäsi hänen elämänsä päällä, sillä se oli synkeää, sairaloista. Luonto oli luonut kaksi sukupuolta, jotka joidenkuiden olosuhteiden vallitessa ovat keskenään ystäviä, toisten vallitessa vihollisia. Ja Fritiof oli saanut vihollisen, ylivoimaisen vihollisen.

Eräänä päivänä kysyi eräs sisarista ompeluksensa äärestä sattumalta, kuten näytti, Fritiofilta, mitä "kapuuni" merkitsi.

Fritiof ei vastannut, mutta tarkasti tuikeasti sisarta ja näki, ettei tämä sitä tiennyt, vaan oli luultavasti kuullut sen muilta ja tullut uteliaaksi.

Nyt tuli myrkyksi elämänsä. Hän oli naurettava. Ja tuli epäluuloiseksi. Mitä ikinä hän kuuli ja näki, piti hän pistoksena. Mutta kiukun puuskassa kerran meni hän ja vietteli yhden palvelustyöstään, toivotulla tuloksella. Hän oli tullut isäksi! Liisusta tuli marttyyri ja Fritiofista kurjimus. Viimemainitusta arvostelusta ei hän piitannut, sillä hänen kunniansa oli pelastettu, sillä pidettiin tervekasvuisuutta kunniana eikä onnena.

Mutta tämä tapaus sai Liisun mustasukkaiseksi ja, kumma kyllä, jonkunlainen rakkaus mieheen alkoi herätä. Rakkaus, joka oli hyvin kiusallista laatua, sillä se ilmeni etupäässä hermostuneena, alati valvovana vahtimisena ja samalla äidillisenä suopeutena, joka ei tiennyt rajojaan. Liisu tietysti aina tarkasti oliko pyssy latingissa, ja rukoi polvillaan häntä pukemaan lujasti päälleen, jos mies oli ulos lähdössä j.n.e. Kotona oli vaimo pedanttinen; siivosi ja pyyhki pölyä lakkaamatta. Mullisteli puhdistuksilla miehen huonetta, pesetti lattian joka lauantai, pieksi matot ja tuuleutti vaatteet. Mies ei enää saanut koskaan olla omillaan, ei koskaan ollut varma siitä, saisiko olla rauhassa huoneessaan.

Työhön ei häneltä aikaa vähääkään kulunut, sillä naisväki hoiti taloa. Hän alkoi itsekseen lueksia maanviljelysoppia ja tahtoi tehdä joitakin parannuksia tilalla, mutta hänet estettiin. Kun hän koetti päästä yksinvaltaan, rettelöitiin hänet toimettomuuteen.

Viimein hän väsyi. Kauan sitten oli hän jo herennyt puhumasta, sillä hän oli varma, että aina vängättäisiin vastaan. Samoin ajattelevain seuraa ja onnettomuustovereita kun puuttui, tylseni hänen järkensä; hermostonsa oli pilalla ja hän ei piitannut ulkoasustaan ja alkoi juoda. Oli ani harvoin kotona enää. Löydettiin joskus humalassa majatalosta tai talonpoikain luota. Hän joi kenen kanssa tahansa, lakkaamatta. Hänestä tuntui helpommalta silloin kun sai alkohoolin avulla aivonsa toimimaan, ja silloin hän joskus puhelikin. Vaikea arvata, joiko saadakseen vain puhella jonkun vastaan väkäämättömän kanssa, tai pelkästään juodakseenko.

Saadakseen rahaa möi hän salaa talonpojille etuusia tai viljaa, sillä kassa oli naisten hallussa. Viimein teki hän murtovarkauden: särki oman kassakirstunsa, varasti.

Nyt täytyi aina pitää talossa mielenlaadultaan uskonnollista pehtoria, sillä äskeinen oli täytynyt eroittaa palveluksesta juoppouden tähden. Kun viimein oli papin avulla saatu väkijuomain tarjoilu majatalossa lopetetuksi, alkoi Fritiof-herra ryyppiä renkiensä kanssa. Skandaali toisensa perästä.

Fritiof-herrasta tuli patajuoppo, joka sai kaatuvan taudin kohtauksen ellei vähään aikaan saanut väkeviä.

Viimein täytyi hänet viedä juoppolaitokseen, jonne jäi parantumattomana.

Joinakin selkenemishetkinä kun hän saattoi ajatella koko elämänsä, säälittivät häntä kovasti nuoret tytöt, mitkä naitetaan miehille, joita he eivät rakasta, ja säälinsä oli sitä syvempi, kun häneen itseensä oli kohdistunut koko ankaruudessaan väkivallalla kohdellun luonnon kirous, ja hänhän oli kuitenkin vain mies.

Mutta hän piti onnettomuutensa syynä myös perhettä ekonoomisena laitoksena, joka kahlii lapsia pääsemästä oikeaan aikaan itsenäiseen yksilön elämään. Vaimoiaan ei hän syyttänyt koskaan, sillä olihan vaimo yhtä onneton kuin hän itsekin ja kuten hänkin niiden epäkohtain uhri, joita kunnioitettiin nimellä: laki.

Rikollinen luonto.

Kutteri kulki hiljaisessa tuulessa viimeisten saarten lomitse ja meri avautui iltapäivävalaistuksessa.

Tohtori haeskeli sanoja ilmaistakseen hurmautumistaan, sillä hän oli syntynyt kaukana maan sydämessä ja oli nähnyt merta ainoastaan höyrylaivan kannelta pari kertaa.

Kun luutnantti oli kääntänyt ruoria ja suunnannut Landsortin majakkaa kohti, komensi hän pöytään punssia ja sikareja.

Yksinäisyys, hiljaisuus, katsetta kiinnittävään esineiden olemattomuus viritti mielet herkkäpuheiseksi ja vaikka nuo kaksi nuoruuden toveria oli jo kolme vuorokautta tarinoinut paljon vanhaa ja uutta, ilmestyi yhä uusia puheenaiheita.

— Mahtaa olla ihanaa elää merellä, sanoi tohtori ja katseensa liukui ilman rannan piiriä pitkin.

— Niin tällä tavoin, hyvässä seurassa ja omana herranaan, sanoi luutnantti. Mutta laivalla palveluksessa, Jumala varjelkoon! Ensiksi on siellä kuin vankina; laiva on koppi, kuvittelepas, ja horisontti, kun on tottunut sitä näkemään, se kutistuu, se siniviiva, jonka takana nuorena uneksin jotain ääretöntä, muuttuu harmaaksi kiviseinäksi. Kuvittelepas: kopissa muurien sisällä keskellä vankilan pihaa. Ja sitten; jos on vihamies laivalla, niin tiedätpä mitä maksaa.

— Mutta se on sittenkin tervettä elämää.

— Tervettä. Niin luulisi, mutta ajatukset eivät tule terveiksi, kun aivot eivät saa vaikutteita ulkoapäin ja kun tuijottaa kauan tyhjään, niin tylsistyy. Mutta on niitä vielä muita varjopuolia merimiehen elämässä, muita, ei ollenkaan terveitä.

Luutnantin kasvot synkkenivät ja hän katsahti ensin olivatko miehet kyllin etäällä etteivät voisi kuunnella.

— Huomaa, että se on munkin ja vangin toisesta sukupuolesta eristettyä elämää.

— Ah, kyllä te olette kauniisti eristettyjä kun pääsette maihin, keskeytti tohtori.

— Niin, mutta ennen kun pääsemme maihin! Kuukausi, parikin merellä! Tuskin nimeksi tointa. Ajatukset kulkevat omia teitään, tahto omaa päätään, vuotaa yli oikeudentunnon, loikkii yli moraalin, kunnian käsitteiden ja muun sellaisen. Paljon merkillistä sitä on nähty merillä.

— Olenhan kuullut, että miehistö oli hyvin hurjistelevaa, sanoi tohtori.

— Sääli naineita, sillä, katsos, nuo runoelmat merimiehen vaimosta, joka istuu surren akkunansa ääressä, ne ovat runoja vain, ei muuta! Mutta mies, nainut mies, hän noin vain menee remuilemaan kun tullaan maihin, joten kyllä hän saa rahoillaan hauskaa!

Tavallisinta on, että vaimon suru on lohdutettu jo kauan ennenkun mies tulee kotiin! Mutta, katsopas, on vielä toisia puolia, yöpuolia kuten sanotaan, sellaisia kostavan luonnon purkauksia, jotka meistä tuntuvat niin kamalilta sentähden, kun emme voi niitä ensi tarkastuksella selittää, ja kun niiden vuoksi yksilöä pidetään rangaistuksen ansaitsevana, vaikka hän on ainoastaan uhri.

— Jaha, vai on sitäkin laivoilla. Siitä saa yleensä niin vähän kuulla, vaikka se on ajan merkittävimpiä ilmiöitä ja sitä on ollut kaikkina aikoina.

— Sinä et siis pidä sitä rikoksena, kysyi luutnantti merkillisen innokkaasti ja imi sikariaan.

— Rikoksenako? Mikä sitten on rikos? Se, josta nostetaan kanne ja joudutaan tuomarin eteen. Luonto kyllä rikkoo silloin, kun sukupuoli jää pitkäksi aikaa syntymisen jälkeen määräämättömäksi, kuten huomaa noista nimenmuutto-ilmoituksista, joita joskus näkee.

Luonto oikkuilee paljon ja kulttuuri lisää oikkuja, mutta ihmiset voisivat olla nykyaikaan jo niin valistuneita, etteivät rankaisisi synnyntävammoista.

— Vai niin, oletko sitä mieltä? Hauska kuulla älyn sanoja yleisessä kirkunassa.

— Oh, minä tiedän varmaan, Ranskassa on jo kamareissa ehdotettu poistettavaksi niitä lakipykäläiä, jotka käsittelevät tätä luuloteltua rikosta.

— Ihanko totta! Ja täällä ne kulkevat kuin spitaaliset ja palavat tuhkaksi yhä kalvavassa rauhattomuudessaan, että heitä epäiltäisiin tai heidät älyttäisiin. Minä kerron tapauksen, jonka näin omin silmin, niin saat päättää onko se pahetta, pilaantumista tai mitään muuta kuin ilmiö, jonka syytä emme tunne.

— Minusta on samantekevää, miksi sitä sanotaan, se on moukkien ja merimiesten ammattisairautta;

ilmiö on yhtä intressantti kuin se että luonto tekee ihmisen sikiölle vasikan pään tai kolme kättä.

— Vähän kummallisempi sentään lienee, etenkin kun se ilmenee psyykkisenä, kaikkine miehen ja naisen välisine, viattomasta lemmenhaaveilusta johtuvine symptoomeineen.

— Viattomasta? Hm!

— Ihan niin, viattomasta, tarttui luutnantti. Minä tiedän, että sellainen suhde voi olla viaton.

— Niin, jonkun aikaa! Minä en saa ja nainen ei tohdi! Kyllä se tiedetään! Mutta puhupa pakinasi.

He imaisivat punssia ja sytyttivät uudet sikarit.

— Tiedätkö sinä, mikä mies fregatin kapteeni on? alotti luutnantti ja asetti ruoritangon parraspuuhun. Se on porssiinjumala. Laivalla, mutta ei näyttäydä. Hän ei ole ylin päällikkö, sillä se on sekondi, mutta hän on ylimmän päällikön yläpuolella. Mereläiset sanovat tavallisesti päällikköä "ukoksi", aivan kuten talonpojat puhuvat "ukon" ilmasta. Sekondi on "ukko" sotalaivalla; päälliköllä ei ole nimeäkään. Hän istuu ovi lukossa salongissaan, ei puhele muille kuin sekondille; syö yksin, paitsi yhtenä päivänä viikossa, jolloin hän kutsuu päälystön pöytänsä ja toisena päivänä, jolloin päälystö on hänet pyytänyt luokseen. Hän ei oikaise virheitä koskaan, ei palkitse koskaan; ei komenna koskaan. Vain sekondi tietää, mitä ukko tekee. Jos hän tulee kannelle, ei hän koskaan mene peräpurjetta keulemmalle.

Laiva on täydellisin kaikista yhteiskunnista ja on rakenteeltaan tuhat vuotta ajastaan jälellä! Se olisi epätäydellinen, jos siellä olisi naisia.

No niin. Minä tein ensimmäisen kadettimatkeni Thor-fregatilla.

Elämä ei ollut sellaista, miksi oli sen koulupoikana uneksinut nähdessään merikadetin kokein takin ja tikarin. Se oli ihan toista! hyvin raakaa, hyvin rumaa! ennen kaikkea hyvin epärunollista.

Eräänä päivänä olin vahtivuorossa, perärattaalla, hyvin vastuunalaisella paikalla; tuijotin keulaan taklauksen ja touvien läpi, miehistön yli, koettaen pitää ajatuksiani koossa, ainoastaan ajatellen suuntaa. Mutta osaksi rauhattomana tärkeästä toimestani, kun minulla oli koko aluksen miehistö tunnolla, osaksi hermostuneena, kun tunsin jonkun itseäni tarkastavan, unohdin tehtäväni. Talja vinkui, kokkakara jirasi ja ajopurje alkoi lepattaa, kun apukapteeni ilmestyi viereeni ja huusi:

— Seis siinä!

Ja minä tunsin rattaan rajusti riipaistavan käsistäni ja samassa sain tuustin niin että lensin pitkin kantta.

Minä kierin ilmassa kuin kinnas ja seisoin suureksi hämmästyksekseni en enemmän enkä vähemmän kuin itsensä päällikön edessä. Näin kellanharmahtavat kasvot, kuten rikkaan suurkauppiaan. Suu oli teräväpiirteinen, pielissä pari vääristynyttä juonetta, jotka tekivät sen ilkeän näköiseksi, mutta tätä vaikutusta lievensivät vaaleat pulisongit. Näytti kuin olisi hän halunnut paiskata minut mereen, mutta hän vaikenä, kuten olisi hän ollut kahdella päällä, alentuisiko puhuttelemaan vai ei moista kurjimusta.

Vihdoin lauhtuivat ankarat piirteet ja hän katseli minua kuin pientä lasta.

— Mikä on nimesi, kadetti? kysyi hän.

Sanoin.

— Ja isäsi?

— Kuollut, vastasin minä. Mutta hän olikin everstiluutnantti mekaanisessa osastossa.

— Niinkö? Minä tunsin kyllä sinun isäsi; me olimme nuoruuden ystäviä ja minä kunnioitin häntä suuresti. Mene takaisin paikallesi ja pidä ajatuksesi koossa.

Minä menin jälleen perärattaalle ja koetin kaikin voimin olla tarkkaavainen. Mutta päällikkö käveli kannella edestakaisin ja minä tunsin, että hän katseli minua.

Kun vahtivuoro päättyi ja minä tuln alas kadettimesiin, kokoontuivat toverit ympärilleni ja kyselivät mitä päällikkö oli sanonut.

Kun he saivat kuulla, että hän oli tuntenut minun isäni, katsoivat nuoremmat kuten kunnioittaen minua, mutta vanhemmat näyttivät pahasti virnuvan, en ymmärtänyt miksi.

Eräänä päivänä tämän jälkeen istuimme, pari toveria ja minä, peräkannella ja plitsasimme touvia. Puhelimme sitä ja tätä, mutta minä, joka olen aina ollut temperamentilta hyvin hermostunut,

herkkätuntoinen kuin kompassineula, tulin jollakin tavoin levottomaksi, kuten olisi joku tarkastellut minua. Katsoin monta kertaa ympärilleni, kenen silmät ne niin itsepäisesti ja sitkeästi tähystelivät minua. Vihdoin sattui silmäni pieneen, pyöreään akkunaan, joka oli päällikön ulkokajutan seinässä, ja minä näin vain kaksi vääristynyttä juonetta suupielissä; silmät olivat ennättäneet piiloon uutimen taa. Tulin levottomaksi, en tiennyt minkä tähden.

Kaksi kuukautta tämän jälkeen illalla lähetettiin minua kutsumaan päällikön salonkiin. Se oli komeasti sisustettu huone, kirjahyllyjä, tauluja, valokuvia ja urkuharmoonia. Sekondi oli päällikön luona. Hänellä oli hattu kädessä ja hän näytti olevan hämillään.

— Komentajakapteeni, alkoi päällikkö puhua luonnottoman keveällä äänellä, tämä nuori mies on erään jo kuolleen lapsuuden ystäväni poika, joka kerran auttoi minua suurista vaikeuksista. Tunnen olevani velkapää tuolle jalolle miehelle ja minä tahdon ottaa hoitoni tämän pojan. Tahdon ohjata hänen kasvatustaan niin kauan kun hän on täällä laivallani. — Tahdotko tulla koulittavakseni? lisäsi hän kääntyen minun puoleeni.

Kiihtyneenä noista suurista eduista, joita isävainoani ystävä tarjosi, en kyennyt muuta kuin änkyttämään joitakin käsittämättömiä sanoja kiitollisuudestani.

Päällikkö pyysi minua sitten istumaan ja sekondi sai merkin, että audienssi oli lopussa.

Olimme kahden. En tiennyt mikä hänessä minua pelotti. Ei se päällikkö, epäjumalan kuva, vaan jokin muu. Hän käyttäytyi arkaillen ja puhui sujuvan kiusallisesti.

Ensin ei hän katsonut minua silmiin.

— Onko sinulla taipumuksia matematiikkaan, poikani? alkoi hän.

— Eipä juuri, vastasin.

— Osaat kai ratkaista toisen asteen ekvatioita?

— Kyllä, aika hyvästi.

— No, sitten rupeemme logaritmeihin. Katsos (sanoi hän) merimies ilman logaritmeja on kuin laiva ilman kompassia.

Hän nousi ylös ja otti hyllyltä logaritmitaulut. Toi tuolin pöydän ääreen ja otti kynän ja paperia.

Puhuttuaan jonkun aikaa niitä näitä karakteristiikasta ja mantissasta, jotka hän, kuten sitten jälestä huomasin, sotki, pani hän kynänsä pöydälle.

— Noo, keskeytti hän, mitenkä sinä viihdyt täällä laivalla?

— Hyvin, herra amiraali, vastasin minä.

— Entä toverit?

— Ei puhuta, lensi sanat suustani ennenkun ehdin huomata, miten moittivia ne olivat.

— Oikein, poikani, sanoi hän ja katsoi minuun kuten ijäkkäät nuorempiin, kun sallivat heidän uljailla.

— Tahdotko lasin punssia? kysyi hän, täällä on vähän kosteaa.

Mahdoton oli kieltää, kun en ollut raittiusmies. Mutta samalla minä sielussani säikähdin: jospa joku tulisi sisään ja näkisi päällikön juomassa kadetin kanssa! Hetki oli tukala. Oletko koskaan tuntenut häpeäväsi ja olevasi hämillä toisen puolesta! Minä pelkäsin hänen tähtensä!

Hän avasi jonkin klaffin ja otti esiin lasit ja karafiinin ja vei ne hyttiinsä.

— Käy sisään, sanoi hän.

Tulin yhä levottomammaksi; koko menettely tuntui niin kierolta; epäjumala suistui ehdottomasti korkeudestaan.

Hytissä istuutui hän minua vastapäätä ja katseli minua kuin jättiläinen, joka aikoo syödä peukaloisen.

— Sinä olet kelpo poika, sanoi hän tyhjentäen lasinsa (toki kilistämättä!) ja ulkonäkösi takaa menestystä urallesi. Tiedätkö, että olet kaunis poika?

Minä tunsin, että punastuin, enkä tiennyt, mitä hän oikein aikoi. Huomasin vain hänen kasvoissaan

uuden, merkillisen ilmeen ja hänen silmänsä lekuttivat kuin kaasuliekit.

— Oletko sinä jo ollut rakkausseikkailuissa? kysyi hän taas ja hänen silmänsä alkoivat hehkua.

En tiennyt mitä vastata, sillä minua arasteli isän ystävä.

Hän nousi paikaltaan ja käveli edestakaisin.

— Jospa olisit minun poikani, sanoi hän viimein, jospa olisit!

Hän ei ollut nainut mies, sen tiesin ja luulin ymmärtäväni vanhan poikamiehen yksinäistunteen purkauksen.

Kuului ruokatoitotus ja minun piti lähteä.

— Huomisiltana samaan aikaan! sanoi päällikkö.

Tein kunniaa ja läksin.

Iltaopetusta kesti sitten pitkän aikaa. Hän tuli yhä sydämellisemmäksi. Tämä vaivasi minua joskus kovasti. Jos tahallani tunnilta myöhästyin, näytti hän olevan murheissaan.

— Sinä olet kyllästynyt minuun, sanoi. Minä olen niin vanha ja ikävä mies.

Ja silloin minua alkoi tuo erakkoparka säälittää, hän ei voinut korkean arvonsa vuoksi seurustella muiden kanssa.

Saavuimme viimein Havannaan, ja minä sain loman mennä maihin, mutta minun täytyi luvata päällikölle, etten menisi toverien kanssa pahoihin paikkoihin. Hän suorastaan vaati lupaukseni. Kun palasin laivalle, kysyi hän minulta, olinko ollut tyttöjen luona. Vastasin ei, mikä olikin totta.

— Oikein, poikani, sanoi hän. Varo sinä naisia! Varo aina naisia, poikani!

Ja taas lähdimme merelle.

Eräänä iltana, en unohda sitä koskaan, Madeiran kohdalla, ilma kuuma kuin ansarissa ja me oleksimme paitasillamme ja housuillamme ja tyyntä oli ollut neljä päivää.

Tulin kello kahdeksan aikaan kapteenin hyttiin, täydessä puvussa. Hän oli hyvin kiihdyksissään. Tuskin voi puhua.

— Hirveän kuuma, huokasi hän, ota takki pois. No, se oli minulle mieleen, vaikka loukkasikin mitä pahimmin ohjesääntöjä ja hyvää tapaa.

Hän istuutui viereeni, melkein taakseni. Minä tunsin hänen kuuman henkensä käyvän niskaani ja aloin sanomattomasti pelätä, minua alkoi ahdistaa.

Luimme trigonometriaa ja minä olin kumarassa paperieni ääressä. Päässä tuntui raskaalta ja virkistääkseni itseäni oikaisin vartaloani ja nakkasin päätäni taaksepäin. Samassa osui katseeni peiliin, joka oli vastapäätä. Näkö peilissä kauhusti minua niinkuin olisin yhtäkkiä nähnyt luonnon kiertyvän nurin narin ja näyttävän nureansa. Kuin aurinko olisi ollut sininen ja taivas keltainen, puut punaiset tai kuusta kimmonnut salamoita. Hänen kasvonsa olivat olkapääni kohdalla ja hän ahmi silmillään paitani sisustaa. Minä taisin kiljaista ja aioin hypähtää ylös, mutta hän piti minua kiinni ja suuteli minua suulle, kuin härän karkealla kielellä ja kasvoillani kävi läähätys kuten olisi hyle minua nuoleskellut.

Elämä, luonto, kaikki kaamotti mustana. Olin nähnyt ilkeyden ilmestyksen, vilauksen itse pahasta.

— Ja siihen se tuttavuus loppui! sanoi tohtori kylmästi ja joi lasistaan.

— Ei vielä kokonaan. Arvaapas, mitä se sitten teki? Se kirjoitti kirjeitä minulle. Minä luin ainoastaan yhden. Se oli oikea rakkauden kirje. Hän rakasti minua.

— Kuten Sokrates Alkibiadesta! Luuletko tällä jotain uutta keksineesi! Ja luuletko, että nuo ilmiöt syntyvät vain eristetyissä oloissa tai liiaksi kehittyneestä kulttuurista. Niitä on villeissä kansanheimoissa, jopa eläimissäkin. Minun mielestäni pitäisi ummistaa silmänsä sellaisilta luonnon oikuilta tahi ei ainakaan rangaista viattomia, niinkuin äsken sanoinkin. Haluatko kuulla toisen samanlaatuisen jutun niin kerron.

— Kyllä, mutta mennään puraisemaan voileipää ensin; näkyy pöytä olevan katettu tuolla sisällä.

Luutnantti huusi laivamiehen pitämään huolta ruorista ja he menivät salonkiin.

Koettelivat puhella muista asioista, mutta miten lie ollut, aina osuivat he tähän seikkaan.

— Muistatko, alkoi tohtori jutella, miten koulussa ollessa oltiin ystävyysuhteissa samanikäisten kanssa? Aina lähdettiin yhdessä koulusta, aina oltiin toistensa luona loma-ajoilla, aina oltiin yhtä poikaa, rahatkin tasattiin. Melkeinpä saattoi olla mustasukkainen ystävästään, jos hän oleksi toisten kanssa liaksi. Eikö niin?

— Juu, mutta se oli ystävyyttä?

— Tietysti, sitä oli! Mutta samalla tavallahan alkaa rakkaus eri sukupuolten välillä. Ystävyys on jo hyvin pitkällä, ennenkun jompikumpi sallii tai edes kaipaa toisen ruumiin kosketusta suudelmalla tai hyväilynä. Tytöt sitävastoin ilmaisevat tätä ystävyyttä syleilemällä ja suutelemalla. Ihan viatonta se on, en sitä sano, mutta merkit ovat hyvin yhtäläiset kuin niin sanotulla rakkaudella. Se on yhtä viatonta kuin sekin tunne, joka pakottaa vanhemmat ottamaan syliin ja suutelemaan lapsiaan. Mikä sen tietää, mikä on puhdasta tai rumaa, ruumiillista tai henkistä? Sitä on vaikea sanoa, sillä vanhempain rakkaus lapsiin vaatii välttämättä ruumiillista kosketusta ja eihän sitä kuitenkaan mitenkään käy epäileminen aistilliseksi. Mutta annappas jos asuu köyhä perhe, kaikki yhdessä huoneessa, isä ja tyttäret nukkuvat yhdessä, tytöt kasvavat isoiksi, kas silloin *voivat* nuo tunteet luonteeltaan muuttua. Ulkonaiset seikat siinä ovat vaikuttamina, kuten esimerkiksi bestialiteettia tiedetään olevan etupäässä paimenissa ja ratsuväessä. Ei tarvitse luulla, että tässä ilmenee jokin uusi, luonnoton elementti, se on samaa luontoa vain, vaikka se silloin kun purkautumistiet suletaan, avaa omat uransa, aivan kuin ruumiin kudokset avautuvat paiseeksi kun jokin sairaus tukkii eristystiehyet.

No niin, nyt sen juttuni.

Eräs poika oli pienikasvuinen ja vähäpätöinen ja tytöt eivät pienenkään hänestä välittäneet, kun eivät tunteneet hänestä koituvan ei rakastajaa eikä suojelijaa. Sen vuoksi alkoi hän epäillä itseään ja karttaa toista sukupuolta. Kun hän sitten tuli vanhemmaksi ja rupesi työstämään, hoksasi hän sen, mitä me muut pidimme ihan luonnollisena seikkana, että naiset ottivat maksua. Se loukkasi häntä. Miksi vain toinen sai maksua, eikä toinen, vaikka molemmat nauttivat? Sitten rupesi hän pieniin suhteisiin erään ompelijattaren kanssa. Se piti hänestä ja ei ottanut maksua. Mutta tytöltä alkoivat pian viedä rauhan kummalliset unet, jotka tekivät pojankin levottomaksi. Joskus näki tyttö unta, että poika vei hänet teatteriin, joskus että hän lahjoitti hänelle hansikkaat, viimein, että poika maksoi hänen vuokransa. No ystäväni ei ollut taitava unien selittäjä, sillä hän oli köyhä, ja tytön unet eivät käyneet toteen. Ystäväni ajatteli, että hänpä se oli maksanut kaikki illalliset, mutta toinen ei yhtään; vaan näistä tuumistaan ei hän puhunut tytölle. Mutta vähitellen kyllästyi tyttö elämään unissa ja hän lahjoitti pian rakkautensa erälle konttoristille, jolla oli varoja toteuttaa hänen unensa. Ystäväni katkeroitui naisille, jotka olivat moisia materialisteja eivätkä osanneet rakastaa vain rakastaakseen. Sitten pitemmän ajan jälkeen hän rakastui. Kun tuli kysymys naimisista, meni hän isän luo, joka tietysti kysyi, oliko hänellä varoja. "Jaha, vai on täälläkin maksettava", tuumi hän. Maksettava joka paikassa! Mutta hän oli rakastunut ja hän päätti tehdä kaupat. Hän oli voimistelun ja uimisen opettaja. Joko alat ymmärtää. Nai. Näki ensimmäisen lapsen tultua, että vaimolla oli taipumuksia "korkeampiin tarkoituksiin" ja ettei tämä tahtonut lisää lapsia. Myrsky ja myllerrys! Ja sitten vähän tyyntä. Joskus tuntui miehestä kohtuuttomalta maksaa tyhjästä, mutta mikä oli tehty, oli tehty. Sitä kesti viisitoista vuotta, celibaattia ja vaimo vältteli reippaasti hyökkäykset selvittäen suhdetta. "Minä olen sinun lapsesi äiti, jona minulla on oikeus olla talossa". Mutta eipäs, hän ei ollutkaan lapsensa äiti, sillä hän puuhaili raamatunselityksiä ja muitakin korkeampia tarkoituksia valistuksen tukeuttamiseksi, mutta unohti olevansa aviopuoliso. No! Viidentoista vuoden päästä, pamaus uimakoululla! Ystäväni oli ryhtynyt johonkin sellaiseen, jota Darwin olisi sanonut generationin vaihtamiseksi. Viidentoista vuoden celibaattielämän analyysistä voit laittaa kokonaisen venäläisen romaanin; en moskaa viitsi! Seurauksena oli salainen poliisitutkinta. Vapautus — ja uusi lapsi avioliitosta. Ja hyvä taas. Tässä oli kaksi vaikutinta: ammattisairaus eli hyvä tilaisuus toisella ja puute toisella puolen.

— Ja myös kolmas, keskeytti luutnantti.

— Mikä niin?

— Puute nuorena.

— No sitten neljäskin!

— Mikä?

— Liian korkea työpalkka.

— Ei, lähtään nyt jo kannelle, sanoi luutnantti, rupeaa tuntumaan liian "märältä" kun näin syventyy.

— Juu, mutta aikansa kullakin. Tiedätkö, että Dijonin yliopisto viime vuonna määräsi 10,000 frangin

palkinnon sille, joka voisi tyydyttävästi vastata kysymykseen: miksi ei saa kirjoittaa niinkuin ajattelee?

— No, kuka sai?

— Muudan Växiön sonni. Sanoi syyksi, että jos kirjoittaisi kuten ajattelisi, joutuisi Långholmiin.

— Sinulla on ne juttusi!

— Kas, kuutarkin jo näyttäkse, huudahti tohtori kun tulivat kannelle.

— Sanotko kuutar, eikös kuu ole "miehinen".

— Niin, jospa vaikka. Mutta eipäs ennen, Kreikassa!

— No, kreikkalaiset eivät pitäneetkään sukupuolia kovin selvillä.

Tiedätkö miksei?

— Kai uskonnollisesta vakaumuksesta. Zeus piti Ganymedeestä! Ja he olivat suurta, sivistynyttä kansaa, joka kunnioitti uskonnollisia vakaumuksia!

Maksua vastaan.

Tytön isä oli kenraali ja äiti aikaisin kuollut. Sen jälkeen kävi heillä etupäässä herroja. Ja isä kasvatti häntä itse.

Tyttö sai ratsastella isän kanssa, nähdä manööverejä, voimistelunäytöksiä, tarkastuksia.

— Kun isä oli seurapiirissään korkea-arvoisin, kunnioittivat häntä kaikki aina enemmän kuin toisiaan yhdenvertaiset koskaan. Ja koska tyttö oli kenraalin tytär, kunnioitettiin häntä yhtä suuresti kuin isää. Hän oli arvoltaan kenraali ja sen hän tiesi.

Eteisessä istui alati lähetti, joka kavahti jalkeille hirveällä räminällä kun tyttö meni ulos tai tuli sisään. Tanssiaisissa pyysi häntä aina majuri; kapteeneja piti hän alemman asteen ihmisinä ja luutnantit olivat vain pahankurisia poikasia.

Täten oppi hän arvioimaan ihmisiä arvo-asteiden mukaan. Siviilit olivat nahkiaisia; kohtalaisesti puettut moskaa ja köyhät roskaa.

Mutta naiset olivat arvoasteikon yläpuolella. Isä, jonka alapuolella kaikki miehet olivat ja jota tervehdittiin kunnianosoituksin minne hän vain tuli, ei koskaan toki ollut nousematta istualtaan naisen edessä, oli se sitten nuori tai vanha, suutelematta kädelle tutumpia ja juoksentelematta joka kaunottaren pikku asioilla, minkä vain tapasi.

Täten sai hän varhain käsitteen naispyhydestä ja -paremmuudesta ja oppi pitämään miehiä joinakin halvempina olentoina.

Kun hän lähti ratsastelemaan, oli aina ratsupalvelija muassa. Kun hän suvaitsi pysähtyä katsellakseen maisemaa, pysähtyi palvelija. Se seurasi häntä kuin varjo. Mutta minkä näköinen se oli, vanhako vai nuori, ei neiti tiennyt. Jos ken olisi kysynyt, mitä sukupuolta se oli, ei neiti olisi osannut vastata, sillä koskaan ei hän ollut ajatellut, että varjo voisi olla jotain sukupuolta, ja kun hän satulasta laskeutuessaan astui pikku kenkensä palvelijan kämmenelle, astui hän kuin mille puulle tai kivelle tahansa, ja jos hän silloin sattui kohottelemaan helmojaan vähän liian korkealle, ei hän siitä sävähtänyt sen kummemmin kuin jos ei ketään olisi ollut läsnä.

Nämä synnynäiset arvoaste-katsantokannat ilmenivät kaikkialla hänen elämässään. Hän ei koskaan voinut tulla majurin tai kapteenin tyttären hyväksi tuttavaksi, sillä heidän isänsä olivat arvoltaan alempia kuin hänen. Eräissä tanssiaisissa oli eräs aliluutnantti tohtinut pyytää häntä tanssiin. Rangaistakseen tomppeleita, ei hän vastannut, kun kavaljeeri tanssien välillä halusi jutella. Kun hän sitten sai tietää, että aliluutnantti oli prinssi, kävi hän ihan lohduttomaksi. Hän, joka tiesi mikä eroitus oli rykmentin upseereilla ja subalterneilla, joka osasi ulkoa kaikki tähdet ja tittelit, hän ei tuntenut prinssiä. Kauheaa!

Hän oli kaunis, mutta ylpeys jäykisti piirteensä niin etteivät ihastelijat tohtineet lähetä. Naimisiin menoa ei hän koskaan ollut ajatellut. Nuoret eivät olleet kylliksi kvalificeerattuja ja virka-arvoiset vanhat olivat liian vanhoja. Jos hän olisi mennyt naimisiin jonkun kapteenin kanssa, olisi hänen pitänyt istua pöydässä alempana majurien rouvia, hänen, kenraalin tyttären. Sehän olisi alennusta. Ja sitäpaitse ei hän ollenkaan halunnut joutua miksikään lisäkkeeksi tai salonkikoristeeksi miehelle. Hän oli tottunut

käskemään ja toteltavaksi, hän ei voinut ketään totella. Vapaa, miesmäinen oleksiminen miesten joukossa oli sitäpaitse tehnyt kaikki naisten toimet hänestä aivan vastenmielisiksi.

Myöhään heräsi sukupuolielämänsä. Kun hän oli vanhaa sukua, joka isissä oli tuhlanut voimansa hengettämiin sotilastoimiin, yövalvontaan ja juopotteluun, ja äideissä tukeuttanut hedelmällisyyden estääkseen perintötilain jakoja, näytti luonto kovin epäröineen miksi sukupuoleksi hänet tekisi — tai ehkei se hänessä huomannut kylliksi voimia, jotta olisi voinut päättää jatkaako rotua vai ei. Hänen olemuksestaan puuttui naisellisuus, terveen luonnon tarkoituksiinsa kehittämä, eikä hän yrittänyt keinotekoisesti vajavaisuuttaan täyttää.

Hänen vähät naistoverinsa tiesivät hänet kylmäksi, välinpitämättömäksi kaikissa sukupuolten välisissä asioissa. Itse hän lausui halveksivansa moisia seikkoja, piti niitä saastaisina ja ei voinut ymmärtää, miten nainen voi heittäytyä miehelle.

Luonto oli likaista ja puhtaus oli sama kuin puhtaat paidat, kovetetut hameet ja paikattomat sukat. Köyhyys, likaisuus ja paheellisuus oli hänestä sama asia.

Kesäisin asui hän isänsä kanssa maatilallaan.

Maaseudusta ei hän pitänyt. Luonnossa hän pieneni, metsä oli hirvittävä, järvi pöyristi, niityn vihreässä ruohossa piili vaaroja. Talonpojat olivat hänestä kavaloita, ilkeitä elukoita; ja likaisia. Sitäpaitse oli heillä paljon lapsia ja pojat ja tytöt paheellisia. Suurina juhlina, kuten juhannuksena ja kenraalin syntymäpäivinä, kutsuttiin moukat sentään hoviin olemaan köörinä oopperassa ja huutamaan hurraata ja tanssimaan taulun kuvioina.

* * * * *

Oli kevät jälleen. Helène oli lähtenyt ratsastelemaan yksinään rotutammallaan ja joutui kauas maantielle. Väsyi ja laskeutui satulasta; sitoi hevosen läheisen haan aitaan. Meni sitten poimimaan ojan reunalta kämmekkään kukkia. Ilma oli lämmin ja koivikoista, nurmikoista nousi huuru. Sammakot pulahtelivat ojassa.

Yhtäkkiä hirnautti tamma ja Helène näki notkean eläimen kurottavan kaulaansa aidan yli ja sieramet litteinä kiskovan sisäänsä ilmaa.

Alice, tyttö, huusi hän, ole hiljaa! Ja hän jatkoi työtään punoen kimppua noista kainoista kukista, jotka niin huolellisesti kätkevät salaisuutensa suloisten, somien uudintensa taa, mitkä ovat kuin koneella painettua karttuunia.

Mutta taas hirnautti tamma. Kaukaa haasta pähkinäpensaiden takaa vastasi toinen hirnunta, mutta väkevämpi, syvempi. Helteeseen nääntyvä haan tanner jymisi, kivet räiskivät valtavista kavion iskuista ja viidakosta ravasi musta orhi. Pää voimakas, kaula jäntevä ja lihakset paisuivat suonteina välkkyvän nahan alla. Oriin silmät leimusivat kun se näki tamman. Ori seisahtui ensin ja kurotti kaulaansa kuten haukotellen, virnisti ylähuulensa koholle ja näytti hampaansa. Sitten alkoi se laukata ruohikolla ja lähene aitaa.

Helène kapaisi hameensa ja juoksi päästäkseen suitsiin kiinni; mutta tamma oli jo riuhtoutunut irti ja hyppäsi aidan yli. Sitten alkoi kosinta.

Helène houkutteli aidan takaa, mutta villi eläin ei kuullut. Aituksessa lyötiin voltia vimmatulla vauhdilla ja situatsiooni alkoi käydä helläksi. Ori korskutti valkeaa vaahtoa, joka suitsui sieramista kuin savu.

Helène tahtoi paeta, sillä näky oli kauhistava. Hän ei ollut koskaan nähnyt luonnon voimain riehuvan elävissä ruumiissa ja hän oli ylenmäärin kuohuksissa tästä peittelemättömästä purkauksesta.

Hän tahtoi juosta aituukseen ja tuoda tammansa pois, mutta ei tohtinut hurjistuneen oriin vuoksi. Tahtoi juosta hakemaan apua, mutta silloinpa olisi hän vain hankkinut todistajia. Kotiin ei voinut mennä, matka oli pitkä. Hän kääntyi selin temmellykseen ja päätti odottaa.

Kuului kavion kopinaa maantieltä. Tuli vaunut.

Helène ei voinut paeta, vaikka hävetti tähänkin jäädä. Nyt olikin liian myöhäistä, sillä kuski oli hiljentänyt vauhtia ja seisahtui hänen eteensä.

— Niin, mutta se on kaunista, sanoi toinen vaunuissa istuva nainen, joka oli ottanut esiin kultalornettinsa tarkastaakseen luonnon näytelmää, mikä nyt oli täydessä käynnissä.

— Mutta miksi pysäyttää, herran nimessä, huusi toinen nainen. Anna mennä!

— Eikö se ole kaunista! vastasi vanhempi nainen.

Kuski hymyili paksuun partaansa ja nykäsi hevoset liikkeelle.

— Mikä letus sinä olet, rakas Amelie, kuului edellinen ääni, minulle se on kuin katselisin ukonilmaa tai myrskyävää järveä kun...

Muuta ei kuulunut, Helène oli ihan lamassa kiukusta, häpeästä ja kauhusta.

Tuli tuolla joku renkimies. Helène kiiruhti häntä vastaan estääkseen häntä näkemästä ja samalla saadakseen apua, mutta ei ehtinyt.

— Aa, taitaa olla myllärin musta liikkeellä, tuumi renki vakavasti. Kyllä se on parasta odotella kunneka ne joutuu, sillä ei siihen ole hyvä tuppautua. Jos fröökynä menee kotiin, niin minä tuon tamman jälestä.

Ja hyvillään kun pääsi erilleen, meni Helène matkaansa.

Kun pääsi kotiin, tuli kipeäksi. Tammaa ei tahtonut nähdäkään enää. Se oli epäpuhdas.

Tämä vähäpätöinen tapaus vaikutti arvaamattomasti Helènen sielunelämään. Luonnonvietin raaka purkautuminen, jonka peittelemättömyydestä ihmistä rangaistaan vankeudella, vaivasi häntä kuin mestauksen muisto. Se häiritsi hänen ajatuksiaan päivällä ja uniaan yöllä. Se sai hänet yhä enemmän kammomaan luontoa ja hän heitti entisen amatsoonielämänsä. Sulkeutui kamariinsa ja alkoi lueskella.

Herrastalossa oli kirjasto. Mutta pahaksi onneksi oli sen kasvu keskeytynyt kenraalin isän kuoltua. Kaikki kirjat olivat siis miehenijän liian vanhoja ja Helène sai niistä eltaantuneita ihanteita. M:me Staëlin Corinne sattui ensin käsiinsä. Se oli kylellään hyllyllä, kuten tarjottuna käytettäväksi, ja sitä hän se olikin. Nidottuna vihreän ja kullan kirjaviin kansiin, imperiaalityyliä, kuluneena ja piirrettynä täyteen äitivainajan huomautuksia ja pyyhkeitä, tuli se henkiseksi seurusteluksi kuolleen kanssa, johon nyt tyttö jälleen täysikäisenä tutustui. Siihen oli lyijykynällä kuvattu kokonainen ihmissielu. Tyytymättömyys elämän arkisuuteen, luonnon raakuuteen kiihoitti mielikuvitusta luomaan unelmain maailmaa, jossa sielut elävät ilman ruumiita. Se maailma oli aristokraatin, sillä täytyy olla taloudellisesti riippumattomassa asemassa voidakseen ajatella vain sielua. Se oli rikkaiden evankeliumi, tuo aivotulehdus, jota sanotaan romantiikaksi ja joka tulee naurettavaksi surkeuksineen kun se tarttuu alaluokkaan.

Corinnesta tuli Helènelle nyt ihanne: runoilijatar, joka sai vaikutuksensa ylhäältä, joka kuten keskiajan nunnat teki siveyden lupauksen elääkseen puhtaana ja joka tietysti loistavan parvensa ihailemana oli muita pieniä arkipäiväisiä kuolevaisia korkeammalla! Vain muunnos kenraali-ihannetta! Kunniaa; kiväärikomennuksia! Etumaiseksi! Sitä, että m:me Staël itse kehittyi Corinne-ihanteestaan ja vasta todellisuutta noudattaen nousi arvoonsa, ei Helène saanut koskaan tietää. Hyläten kaiken toiminnan ulkomaailmassa, vetäytyi hän kuoreensa ja mietiskeli omaa itseään. Perintö, jonka hän oli saanut äidiltä noissa jälkeenjääneissä nooteissa, alkoi itää. Hän henkilöi itsensä Corinneksi ja äidiksi ja hän tuhlassa paljon aikaa kutsumuksensa tuumiskelemiseen. Hylkäsi sen, että hänen kutsumuksensa oli elää suvun hyväksi, hänen velvollisuutensa auttaa itämäänsä ja kasvamaan niitä siemeniä, jotka luonto oli hänen ruumiiseensa kätkenyt. Hänen kutsumuksensa oli näyttää, mitä madame Staëlin Corinne oli ajatellut viisikymmentä vuotta sitten, mutta hän kuvitteli nyt, että ne olivat hänen omia ajatuksiaan, jotka hänen sielussaan kärsivät ja pyrkivät kuohahtamaan näkyviin.

Hän rupesi kirjoittelemaan. Eräänä päivänä runoja. Luonnistivat. Rivit yhtä pitkiä ja loput rimmasi. Silloinkos hän hoksasi: hän oli luotu runoilijaksi. Puuttui vain ajatuksia, ja ne hän sai valmiina Corinnesta. Ja niin sikisi paljon runoja. Mutta nyt oli maailmankin ne saatava, ja mitenkäs muuten kuin lehdissä. Hän lähetti kerran tekeleen nimeltä "Sapho" johonkin kuvalehteen nimimerkillä Corinne. Jyskivin sydämin vei hän kyhäyksen postiin ja pannessaan sitä laatikkoon, lähetti hiljaisen rukouksen "Jumalalle". Seuraavat kahden viikon päivät olivat hirvittäviä. Hän ei syönyt, tuskin nukahti, karttoi seuraa. Ensimmäisenä lauantaina, jona lehti ilmestyi, täräsi hän kuin horkassa ja luhistui sitten ihan kokoon, kun ei nähnyt runoaan painettuna, eikä edes selittelyä "kirjevaihto"-osastossa. Seuraavana lauantaina oli hän varma ainakin vastauksen ilmestymisestä ja vei lehden avaamattomana mukaansa metsään. Siellä, pensaikon perukassa, veti hän lehden salaa esiin ja vilkasi ympärilleen oliko kukaan väijyksissä, aukoi lehteä ja tähyteli palstan toisensa jälkeen. Siellä oli vain yksi ainoa runo, nimeltä Bellmanin päivä. Mutta sitten "kirjevaihtoa". Noiden pikku rivien ensimmäisellä vilkaisulla rutistui lehti hänen sormiensa rutaisuudesta, hän hykersi sen palloksi ja nakkasi pensaikkoon. Ensi kertaa eläissään oli häntä solvattu. Hän olikin oikein satulasta suistettu. Se tuntematon sanomalehti-kirjoittelija oli tohtinut tehdä pahempaa kuin kukaan muu, se oli lausunut epäkohteliaisuuden. Helène oli lähtenyt varustustensa sisältä tantereelle, jossa virka-arvot eivät paljoa painaneet, jossa voiton sai se luonnonvoima, jonka nimi oli kyky, ja jonka edessä oikeudeton mahtikin nöyrtyi, kun ei sitä enää voinut

kieltää. Mutta myös naisena oli tuntematon häntä loukannut. Näin oli hän tohtinut kirjoittaa: "Vuoden 1807 *Corinne* olisi laittanut ruokaa ja tuudittanut lapsia, jos hän olisi elänyt vuonna 1870. Mutta ettehan te ole mikään *Corinne*!"

Siinä kohtasi häntä ensi kertaa se vihollinen, perivihollinen, mies.
Vai ruokaa laittaa ja tuudittaa kehtoa! Senpähän näkisi!

Helène lähti kotiin päin. Koko ruumiinsa oli rusennuksissa ja lihakset tuskin tottelivat heikkoja hermoja. Mutta kulettuaan vähän matkaa, kääntyi hän yhtäkkiä takaisin. Sillä voisihan joku löytää lehden! Hänen tuumansa paljastuisi. Hän meni takaisin, otti kepakon ja veti sillä lehden pensaikosta. Sitten kohotti hän maasta sammalturvetta, piiloitti lehden sen alle ja vieritti kiven päälle. Niin haudattiin siinä toive, mutta myös todiste. Rikoksestako? Niin, siltä hänestä tuntui! Kuten hän olisi tehnyt jotakin väärää. Kuten hän olisi paljastanut itsensä toiselle sukupuolelle!

Sen päivän perästä alkoi uusi sisällinen taistelu. Kunnianhimo ja julkisuuden pelko kamppailivat; tulosta ei mitään.

* * * * *

Seuraavana syksynä kuoli isä. Kun oli kuluttanut öitään kortin peluussa ja tapannut, jäi häneltä maksamattomia velkoja. Mutta koska hän oli kenraali, ei se asia ollut kovin vaarallista. Helènen ei tarvinnut mennä tupakkapuotiin, mutta hänet otti hoitoonsa muudan tähän saakka näkymättömänä pysytelleinyt täti.

Mutta isän kuolemasta tuli mullistava muutos hänen elämäänsä. Kiväärikomennukset vaikenivat itsestään; rykmentin upseerit rupesivat nyökkäämään päätään sedällisesti ja luutnantit tohtivat tulla pyytämään tanssiin. Nyt huomasi hän, että hänen ylhäisyytensä ei johtunutkaan hänen persoonallisesta arvostaan, vaan oli se lainattua. Hän tunsu kuin olisi hänet arvossa alennettu ja hänessä heräsi kiihkeä myötätuntoisuus kaikkia subalterneja kohtaan, tunsipa hän mielessään oikein rakastavansa niitä, jotka nyt nauttivat hänen entisestä arvo-asteestaan. Siten kasvoi myös persoonallisen tunnustuksen tunne, arvo-asteen, joka oli kaikkia muita korkeampi, vaikei sitä ollut arvolistoissa.

Hän halusi kunnostautua, raivata tiensä, ja, miksipä ei, hallita. Hänellä oli kykyjä, joita hän oli tohtinut harjoittaa, vaiikkeivät ne vielä olleet kohonneet eikä kohottaneet häntä keskinkertaista korkeammalle; hän soitti pianoa. Nyt alkoi hän tutkia sointu-oppia ja puhui G-molli-sonaatista ja Fiss-duuri-symfoniasta kuten olisi itse ne sepittänyt. Ja alkoi holhoilla säveltaiteilijoita.

Puoli vuotta isän kuoleman jälkeen tarjottiin hänelle paikka hovinaisena. Ja hän meni. Siten palasivat hänen elämäänsä rummun pärinät ja kiväärikomennukset ja Helènen myötätuntoisuus subalterneja kohtaan laimeni. Mutta ihminen on häilyvä kuin onni ja Helène sai uusia ajatuksia uusien kokemusten keralla.

Hän hoksasi nimittäin pian olevansa palvelija. Herttuatar ja hän istuivat Logårdenissa. Herttuatar virkkasi.

— Minun mielestäni ovat nämä sinisukat tuhmia.

Helène lensi tuhkanharmaaksi ja katsoi tivakasti herttuattareen sekä vastasi:

— Ei minun mielestäni.

— Minä en ole tahtonut tietää mikä on Teidän mielipiteenne, vastasi herttuatar ja pudotti keränsä kierimään pitkin hietakäytävää.

Helènen jalat vapisivat, hän näki tulevaisuuden ja tulojen suhahtavan luotaan tuossa tuokiossa. Nousi noutamaan kerää. Natisi leningin vyötäre kumartuessa maahan ja hän oli leimuvan punainen antaessaan kerän herttuattarelle, kiitosta saamatta.

— Oletteko vihainen? kysyi herttuatar ja katsoi nenäkkäästi uhriinsa.

— En, teidän kuninkaallinen korkeutenne, valehteli Helène.

— On väitetty, että Te olette sinisukka, jatkoi herttuatar. Onko se totta?

Helènestä tuntui kuin olisi hänet riisuttu alasti, hän ei vastannut.

Kerä putosi jälleen. Helène ei ollut näkevinään ja puri huultaan pidättäkseen kiukun kyyneliä.

— Olkaa hyvä, antakaa kerä, sanoi herttuatar. Helène röyhisti rintaansa, katsoi despoottia silmästä silmään ja sanoi:

— En, minä en anna!

Ja lähti. Hieta kirisi anturan alla ja laahustin tupsutti pilvinä tomua. Hän melkein juoksi ylös portaita ja katosi holvikäytävään.

Siihen päättyi hoviura. Mutta muudan oas siitä jäi; Helène sai nyt tuta, mitä on olla epäsuosiossa ja vielä selvemmin sai hän tajuta, mitä seuraa paikastaan lähdöstä. Yhteiskunta ei pidä siitä, että paikkoja muutellaan, ja kukaan ei voinut käsittää, kuinka hän omasta tahdostaan oli voinut hylätä hovin päiväpaisteen. Hänet oli tietysti "potkittu pois". Juuri tuolla lauseella. Potkittu! Tämä oli suurin nöyryytys mitä hän oli kärsinyt, se oli häväistys. Hänet oli yläluokasta alennettu ja hän näki sukulaisten vetäytyvän pakoon luotaan, kuin peläten häneen kohdistuneen epäsuosion heihinkin tarttuvan. Hän näki ylhäisten ystävättäriensä kylmenevän ja supistavan tervehdyksensä mitä vähimpään, mutta keskiluokan väki se otti hänet vastaan liikuttavan tuttavallisesti kun näki hänen lähenevän heitä lankeemuksensa kukkulalta. Heidän ystävällisyytensä kaiveli häntä ensin enemmän kuin noiden toisten kylmyys, mutta sitten valitsi hän osansa ja pitäen parempana olla ensimmäisenä alhaalla kuin viimeisenä ylhäällä, heittäytyi hän siviilivirkamiesten ja akademian opettajain seurapiiriin, jossa hänet otettiin avosylin vastaan. Keskiluokassa vallitsee taikauskoinen kunnioitus linnaa kohtaan, hän tuli heti ihailuksi. Hän itse rupesi kenraaliksi ja kiiruhti järjestämään joukkoja ympärilleen. Lauma nuoria oppineita pestautui heti ja hän alkoi puuhata luentoja naisille. Vanhaa, akateemista roskaa koottiin, pölyytettiin ja jaettiin yleisölle uutena. Platoa ja Aristotelesta luennoitiin tyhjäksi raivatussa ruokasalissa kuuntelijajoukolle, jolla tietysti ei ollut avaimia näihin viisauden pyhimysarkkuihin. Helène tunsu nousseensa tietämättömän aristokratian yläpuolelle tietämällä nämä vapaamuuraraisalaisuudet. Tämä kuviteltu nousemus sai hänet lujasti tuntemaan etevämmyytensä ja esiintymään varmuudella, joka imponeerasi. Miehet palvelivat häntä hänen kauneutensa ja antautumattomuutensa vuoksi, mutta miesten lähentely ei tehnyt häntä levottomaksi. Heidän nöyryytensä otti hän vastaan kuin naiselle tulevan veron ainakin ja ei oppinut hän kunnioittamaan noita pikenttipoikia, jotka hyppivät paikaltaan ja rupesivat jaloihin asentoihin joka kerta kun hän kulki ohi.

Mutta hänen asemansa naimattomana ei kauan tuntunut tyydyttävältä ja katein ajatteli hän rouvain vapautta. Ne voivat kuleksia irtaimina kaduilla, jutella kenen miehen kanssa tahansa, viipyä poissa kotoa iltasilla miten myöhään tahtoivat ja aina oli pikentti, mies, valmiina heitä noutamaan. Sitä paitse: rouvalla oli suurempi arvo, suurempi vaikutusvalta. Kuinka ylempiarvoisesti kohtelivat naidut matroonat kaikkia nuoria tyttöjä! Mutta naimisiin menoa ajatellessa tuli mieleen taas se tammajuttu, ja häntä alkoi kauhistaa niin että hän tuli kipeäksi.

Mutta toisen työvuoden alkupuolella ilmestyi Helènen seurapiiriin muudan professorin rouva Upsalasta, jolla paitsi asemaansa oli myös ruumiin suloudet. Helènen tähti himmeni ja hänen henkiset ihailijansa luopuivat hänestä ja rupesivat palvelemaan uutta aurinkoa. Kun Helènellä ei ollut entistä yhteiskunnallista arvoa tukena ja hovin ja armeijan tuoksu oli haihtunut kuin hajuvesi nenäliinasta, oli hän ehdottomasti tappiolla. Ainoa hänelle enää uskollinen oli etiikan dosentti, joka ennen ei ollut tohtinut tungeksia hänen läheisyyteensä. Nyt koitti dosentin päivä. Hänen huomaavaisuuttaan alettiin pitää arvossa ja hänen ankara etiikkansa herätti rajatonta luottamusta. Hänen ahkerat kunnia-tervehdyksensä alkoivat sentään aiheuttaa juoruja, kunnioituksella sanoen tietysti, mutta niistä ei Helène välittänyt. Hän oli niitä ylempänä.

Eräänä iltana istuivat he rottinkituoleillaan tuossa tyhjäksi raivatussa ruokasalissa, kun professori vapaan matkan ja pienen kädenpuristuksen maksulla oli pitänyt esitelmän "eettillisestä momentista avioliittolisessa rakkaudessa eli avioliitosta absoluuttisen identiteetin manifestatsioonina."

— Teidän mielipiteenne on siis se, jatkoi Helène, että avioliitto on koexistenssi-suhde kahden identisen minän välillä.

— Mielipiteeni on, kuten minulla jo esitelmässäni on ollut kunnia esittää, vastasi dosentti, että olemisen ainoastaan kahden kongruentin identiteetin relatsionisuhteessa voi konflueerata tulemisen korkeammassa potensissa.

— Minä tulemisen? kysyi Helène ja punastui.

— Se on kahden vitaliteetin postexistenssi uudessa minässä.

— Kuinka? Onko teidän mielipiteenne se, että se minän kontinenteetti, jonka kahden analogisen olemisen kohabitatsioonin kautta välttämättä täytyy inkorporeerautua tulemiseksi paikassa...

— Ei, neitiseni, minä tarkoitin ainoastaan että, käyttäkseni profaania kieltä, avioliitto ainoastaan sielujen kompatibiliteetin ehdolla, muodostaa reciprocitin kautta uuden henkisen minän, jota ei voida differencieerata seksuksena. Minä tarkoitin, että sen uuden olion, joka syntyy avioliitossa, tulee olla miehen ja naisen konglomeraatti, uusi olento, johon molemmat ovat antaneet persoonallisuutensa,

ykseys moninaisuudessa, tulee olla, käyttääkseni erästä tunnettua ilmaisumuotoa, hommefemme. Miehen tulee lakata olemasta mies ja naisen olemasta nainen.

— Sielujen yhteyttä! huudahti Helène hyvillään kun oli saanut luovituksi tuon pahan salakarin ohi.

— Sielujen harmoniaa, josta Plato puhuu. Se on totista avioliittoa, sellaista, jollaisesta minä olen unelmoinut, mutta jota minä, valitettavasti, hm, en koskaan tässä existenssimuodossa uskalla toivoa näkeväni realiseerattuna. Hm!

Helène katseli kruunukoukkuun ja jatkoi kuiskien:

— Miksipä ei sellainen eliittihenki kuin Te näkisi sitä unelmaa realiseerattuna?

— Siksi, että se, joka minun sieluani atraheeraa, ei usko, hm, rakkauteen.

— Ei ole niinkään varma, ettei hän usko?

— Jos hän uskoisikin, vaivaisi häntä aina epäily sellaisen tunteen totisuuden olemassa olosta. Muuten, ei ole ainoakaan naista, joka tahtois minua rakastaa. Ei ainoakaan!

— On, sanoi Helène ja katsoi dosentin emaljisiin (hänen toinen silmänsä oli hyvin taitavasti emaljista valmistettu).

— Tiedättekö varmaan?

— Ihan varmaan! sanoi Helène. Sillä Te ette ole samallinen kuin muut miehet; Te ymmärrätte, mikä sielujen rakkaus on! Sielujen!

— Jos se nainen olisi olemassa, en koskaan tahtois avioliittoa hänen kanssaan.

— Miksette?

— Asua samassa huoneessa!

— Ei ole tarpeen! Madame Staël asui vain samassa kerroksessa miehensä kanssa.

— Ihanko!

— Mihinkäs mieltäkiinnittäviin keskusteluihin herrasväki on syventynyt? kysyi professorin rouva tullen salista.

— Puhelimme Laokoonista, vastasi Helène, jota professorin rouvan mahtaileva sävy kiukutti, ja nousi paikaltaan. Hän oli tehnyt päätöksensä.

Viikko sen jälkeen ilmoitettiin dosentin ja Helènen kihlaus, ja he aikoivat mennä naimisiin samana syksynä ja asettua asumaan Upsalaan.

* * * * *

Oli "Seurassa" pidetty jymisevät poikamiesseksat etiikan professorille. Oli juotu hirveästi, ja kaupungin ainoa taidenieikka, Katedraalikoulun piirustuksen opettaja, oli mahtavissa tauluissa historiallisesti kuvailut uhrin entistä sukupuolikehitystä. Se oli juhlan loistonnumero. Etiikka on opetusaine ja leipäämatti kuten monet muut, mutta yhteiskuntaan ja yksityiselämään ei sitä liioin sovelleta. Dosentti ei ollut suinkaan elänyt kuin pyhimys, vaan kokenut kuten kaikki muutkin seikkailunsa, jotka yleisesti tunnettiin, kun hänellä ei ollut koskaan syytä niitä salata. Vilpittömästi hymyillen hän siis katseli niitä, kun ne isossa koossa, hiilellä ja värillä kuvattuina availtiin hänen humalaisten silmänsä eteen hupaisia riimiä lausuttaessa. Mutta kun esitettiin hän tulevan autuutensa viimeinen apoteoosi yksinkertaisin, mutta voimakkain kädenvedoin, silloin tuli hän kovin noloilleen ja aivoissaan välähti kuin salama: mitähän jos Helène näkisi.

Seksan jälkeen, joilla hän oli vanhaa hyvää tapaa kunnioittaen kallistanut kahdeksan naukkua, tuli hän huomattavasti humalaan ja hänen pelkonsa puhkesi tuttavallisiksi tiedonannoiksi. Kemujen hommaajana oli muun muassa eräs nainut mies ja hänen puoleensa kääntyi tuo kuritettava saadakseen neuvoja ja opastusta. Humalassa kun olivat, valitsivat he salaiseksi neuvottelupaikakseen tuolit keskellä lattiaa kruunun alla, joten heitä pian ympäröikin iso kuuntelijalauma.

— Kuules! Sinä kun olet nainut mies, alkoi dosentti huutaen minkä ikinä jaksoi, etteivät ympärillä olevat kuulisi. — Kuules! Sinun pitää sanoa minulle sana, mutta ainoastaan yksi ainoa sana, sillä minä olen tänä iltana niin saakelin hienotunteinen tässä asiassa etenkin.

— Minä sanon sinulle, veljeni, sanan, ainoastaan yhden ainoan sanan! huusi ystävä ja pani kätensä

toisen kaulaan aikoen kuiskata jotain hänen korvaansa. Ja jatkoi täyttää kurkkua huutaen:

— Jokainen toiminta, hoc est joka actus, jakautuu kolmeen kokonaiseen momenttiin, veli, progressus, culmen et regressus. Progressus, siitä minä nyt sinulle puhun, culmenista ei yleensä puhuta. Katsos nyt! Initsiatiivi, niin sanoakseni, se on mies, se olet sinä! Sinun on siis ryhdyttävä initsiatiiviin, sinun on pantava alkuun, ymmärrätkös.

— Niin, mutta jos toinen puoli ei pidä initsiatiivia asiaan kuuluvana?

Ystävä katsoi hämillään noviisiin; sitten nousi hän paikaltaan ja käänsi halveksien selkensä.

— Hölmö! sanoi hän.

— Kiitoksia! ehti vastaamaan kiitollinen oppilas, joka nyt ymmärsi yskän.

Seuraavana päivänä lekkui tuli hänen ruumiissaan eilen hotkimainsa väkijuomain vaikutuksesta, ja hän lähti lämpöiseen kylpyyn, sillä huomenna oli hänen mentävä naimisiin.

* * * * *

Häävieraat olivat lähteneet, palvelijat riisuneet pöydän; he olivat kahden.

Helène pysyttelihe verrattain levollisena, mutta mies oli aika lailla hermostunut. Heidän kihlusaikansa oli kulunut kaikellisissa keskusteluissa ja he eivät olleet koskaan muuta kuin kihlattu pari; he eivät olleet syleilleet, suudelleet toisiaan. Helènen kylmä katse hääsi dosentin yrittämästään lähennellä. Mutta dosentti rakasti häntä kuten mies ainakin naista, sekä ruumiillaan että sielullaan.

He kulkivat edestaas pitkin salin mattoa ja koettivat keskustella jostakin. Mutta ei aihetta tavattu. Kruunun kynttilät olivat palaneet tynkiinsä ja steariini herui pitkinä iskoksina manseteille. Huoneessa lemusivat ruuan ja viinin höyryt ja peilipöydällä oli Helènen kukkavihko, josta kävi neilikan ja heliotroopin huumaava tuoksu.

Viimein kääntyi dosentti Helènen eteen, ojensi häntä kohti kätensä ja sanoi väkinäisen keveästi:

— Ja viimein olet sinä vaimoni!

— Mitä sinä sillä tarkoitat? vastasi Helène töykeästi.

Dosentti perin masentui ja kätensä vaipuivat. Mutta sitten suisti hän arkuutensa ja sanoi hirtehisesti:

— Minä tarkoitan, että me olemme mies ja vaimo.

Helène katsoi häntä kuin humalaista ja vastasi: — Selitä!

Mutta sitäpä ei dosentti osannutkaan. Kaikki filosofian ja etiikan sillat hävitettiin edestä ja hän oli tekemisissä kylmän, hyvin ilkeän todellisuuden kanssa.

Hän on kaino, — ajatteli dosentti, — siihen hänellä on oikeus, mutta minun täytyy panna alkuun ja täyttää velvollisuuteni.

— Oletko sinä ymmärtänyt minut väärin? kysyi Helène ja äänensä alkoi epäröidä.

— Ei, enhän toki, mutta ... pikku ystäväni, hm, me, hm...

— Ja miten suvaitset ruveta puhuttelemaan? Pikku ystäväni? Minä sinä minua oikein pidät? Ja mitä sinä tahdot? Albert, Albert? jatkoi hän odottamatta vastausta, jota ei halunnut. — Ole sinä suuri, ole sinä jalo ja opi näkemään naisessa jotain naista korkeampaakin! Tee niin ja tulet onnelliseksi ja suureksi!

Albert oli masennettu! Avutonna häpeästä ja kiukusta väärälle ystäväälle, joka oli huonosti häntä neuvonut, lankesi hän Helènen eteen polvilleen ja änkytti:

— Anteeksi, Helène; sinä olet ylevämpi kuin minä, puhtaampi, parempi, sinä olet jalompi luonne kuin minä ja sinun tulee nostaa minua silloin kun minä rupeen vaipumaan materiaan!

— Nouse ylös ja ole vahva, Albert, sanoi Helène profeetallisella äänellä, mene rauhaan ja näytä maailmalle, ettei rakkaus ole alhaisia, eläimellisiä himoja. Hyvää yötä.

Albert nousi ylös ja katsoi miten vaimo meni huoneeseensa ja lukitsi oven.

Puhtaiden tunteiden ja jalojen aikeiden vallassa meni Albertkin huoneeseensa. Hän riisui hännystäkin

ja syytti sikarin. Ihan poikamiehen huoneen oli hän itselleen sisustanut. Makuusohva, kirjoituspöytä, kirjajhyllyjä ja pesukaappi.

Riisuuduttuaan hauteli hän ruumistaan kylmässä vedessä kastetulla pyyhkeellä. Heittäytyi sohvaan ja avasi Dagligt Allehandan, jota alkoi lueskella poltellen sikariaan. Luki pätkän suojelustulleista. Sitten, kuten olisi ajatuksensa palannut jälleen normaaliuralle, laski hän lehden käsistään ja alkoi mietiskellä asemaansa.

Oliko hän nainut vai poikamies? Poikamies, kuten ennenkin; vain se eroitus, että hänellä oli nyt naispuolinen täyshoitolainen, joka ei maksanut hoidostaan. Julma ajatus, perin tosi. Kyökkipiika hoitaisi talouden ja sisäkkö siistisi huoneet. Mitäs sitten Helène? Kehittäisi itseään. Eikös roskaa, ajatteli hän, sehän on hassua, ja hän tunsii olevansa naurettava. Jospa ystävä oli oikeassa, ajatteli hän, jospa Helène vain letusteli naisten tapaan. Eihän Helène voinut tulla hänen luokseen, siis oli hänen kai mentävä Helènen luo. Ellei hän menisi, voisi Helène ehkä vielä hänelle huomenna nauraa, ehkäpä olla loukkaantunutkin. Niin niin, naisväki on kummallista, täytyy yrittää.

Hän kavahti ylös, vetäisi yötakin ylleen ja meni saliin. Kuunteli polvet tutisten tokko Helènen huoneesta mitään kuului.

Ei kuulunut! Rohkaisi mielensä ja meni ovelle, naputti. Silmissään siniset salamamat huiskivat.

Ei vastausta. Ruumiinsa täräsi kuin horkassa ja hiki valui otsaltaan.

Naputti vielä kerran ja lausui niin piipattavalla äänellä kuin kuivalla suullaan suinkin voi:

— Minä se vain olen!

Ei vastausta! Silloin joutui hän taas häpeilleen ja puikki huoneeseensa nolona ja jäädytettynä.

Totta se siis oli!

Hän kömpi sänkyynsä ja alkoi taas katsella lehteä. Mutta vain vähän aikaa hän ehti lukea, kun kuuli liikuttavan alaalla kadulla. Askeleet kopisivat sitten hiljaa ja viimein niitä ei kuulunut. Mutta sen sijaan heikkoja musikaalisia äänen tapailuja ja nyt alkoi kaksinkertainen kvartetti:

Integer vitse scelerisque purus...

Dosentti heltyi! Miten kaunista. Purus! Hän tunsii itsensä niin materiasta kohotetuksi. Ajan henkeä se oli, se, että vaadittiin korkeampia tarkoituksiperiä avioliitolta; nuorison oli vallannut ajassa kuohuva eetillinen virtaus.

Nec venenatis... Onni, ettei Helène päästänyt. Hän nyykkäsi hiljaa tahtia päällään ja tunsii olevansa aivan niin suuri, niin jalo kuin Helène oli tahtonut.

Fusce pharetra! Avaisikohan akkunan ja kiittäisi opiskelevaa nuorisoa puolison puolesta? Nousi ylös!

Nelinkertainen, räjähtelevä pilkkanauru kajahteli akkunaan kun hän tavoitti rullauudinten nauhaa.

Juu, tässä sitä nyt oltiin! Ne nauroivat. Raivoissaan hyppelehti hän huoneen perälle ja törmäsi kirjoituspöytää vastaan. Hän oli naurettava! Alkoi kyteä hiljainen viha tämän nöyrytyksen aikaansaajaa kohtaan mutta rakkaudesta leppyi hän Helènen, ja nyt tunsii hän kiukkunsa iskeytyvän noihin kujeileviin kelmeihin, jotka hän toimittaisi konsistorion eteen. Mutta alati palasivat ajatuksensa häneen itseensä ja hän oli vimmoissaan, kun oli antanut kujeilla itsellään.

Hän käveli lattialla edestaas aamupuoleen yötä, kunnes viimein retkahti sänkyynsä ja nukkui katkerana ja suruissaan hääpäivänsä lopusta, elämänsä ihanimman päivän, joka oli oleva autuain.

* * * * *

Huomenna kahvipöydässä tapasi hän Helènen. Tämä oli kylmä ja ylhäinen kuten tavallisesti. Albert ei tietysti ollut serenaadista niin tietävinään. Helène puheli suurista tulevaisuuden tuumistaan, erittäinkin prostitutsionin lakkauttamisesta. Albert oli suosiollinen ja lupasi toimia asian hyväksi miten parhaiten voi. Ihmisten tuli olla puhtaita, sillä vain eläimethän eivät olleet puhtaita.

Sitten lähti hän luennolle. Epäluuloisena luuli hän huomaavansa auditoriossa eleitä viimeisestä tapauksesta, ja toverit onnittelivat häntä erityisellä tavalla, joka häntä loukkasi.

Suuri, lihava, elämähaluinen apulainen tukkesi hänen tiensä keskellä Carolinan eteistä, tarttui häntä rinnuksiin ja kysäisi naama mahdottomassa naurun virnistyksessä:

— Noo?

— Häpeä! vastasi äskennainut, kiskoutui toisen käsistä ja kiiruhti portaita pitkin alas.

Kun hän tuli kotiin, oli se täynnä ystävättäriä. Albert pujahti piiloon, sotkien koipensa hameisiin, nojatuoliin leninkien taa.

— No, teillähän oli serenaadikin eilen, sanoi professorin rouva.

Albert kalpeni, mutta Helène sanoi:

— No sehän ei ollut liikaa se. Mutta olisivat voineet olla edes selviä. Tuo opiskelevan nuorison juopottelu on nykyään ihan kauheaa.

— Mitä ne sitten lauloivat? jatkoi professorin rouva.

— Sitä tavallista "On eloni aalto" ja muuta sellaista, sanoi Helène.

Albert katseli kummastuen Helènea ja ihaili häntä. Päivä kului kuivissa jutuissa ja väittelyissä. Albertia alkoi jo väsyttää. Hauskaa kyllä oli yleensä tarinoida naisväen kanssa pari tuntia illalla työpäivän päälle, mutta tämä tuntui jo liialta. Ja täytyi vastaila kaikkeen myönnellen. Jos yritti vastustella, heti nolattiin.

Tuli ilta ja oli mentävä levolle. Sanoivat hyvää yötä kädestä ja kumpikin lähti omaan huoneeseensa.

Taas alkoi epäily ja levottomuus dosenttia ahdistaa. Hän luuli huomanneensa Helènen katsahaneen häneen kerran hellästi ja muistelipa Helènen melkein puristaneen hänen kättänsäkin. Sytytti sikaarin ja lueksi lehteä. Joka kerta kun ajatus palstoja tirkistäessä vilahti todellisuuteen, tunsu hän silmiensä aukeavan.

— Hö, höhähti hän itsekseen ja heitti lehden luotaan. Hölmö!

Ja pukeutui yötakkiin ja meni saliin. Kuuli Helènen huoneessa liikuttavan. Sitten naputti.

— Loviisako se on? kuului ääni sisältä.

— Ei, se olen ainoastaan minä, kuiski hän sydän kurkussa.

— Mitä sinulla on asiana? Mitä sinä minusta?

— Minä haluaisin puhella sinun kanssasi, vastasi hän melkein tajuiltaan.

Avain kiertyi lukossa. Albert ei ollut uskoa silmiään. Ovi avattiin.

Helène oli siinä pukimissaan vielä.

— Mitä sinä tahdot? kysyi hän. Samassa huomasi Helène, että mies oli riisuutunut ja että hänen silmänsä kiiluivat kummallisesti.

Rajusti lykkäsi hän miehen ulos ja paiskasi oven kiinni.

Dosentti kuuli sisällä permannon jysähtävän ja sitten rajua itkua.

Raivoissaan ja häpeissään palasi hän kamariinsa. Ihanko täyttä totta!
Mutta sehän ei voinut olla normaalia!

Seurasi uneton yö ja ajatusten hautominen, ja aamulla sai hän juoda kahvin yksinään.

Kun hän tuli kotiin päivälliselle, otti Helène hänet vastaan tuskallisina ja nöyryinä kasvoniilmeinä ja lausui:

— Miksis teit minulle tämän?

Mies pyysi anteeksi, mutta jotenkin nyreästi. Ja lamautui sitä katuessaan.

Niin eleli hän naineena puolen vuotta. Alati kytkyessä, epäillen, kiukutellen, rakastaen.

Kasvonsa kävivät harmaiksi, silmänsä samenivat. Tuuli epävakainen ja aina kiehui samea raivo kylmän kuoren kätöksissä.

Helène väitti hänen muuttuneen, tulleen despoottiseksi, kun hän alkoi vastustella ja hylkiä yhteisiä kokouksia hakeakseen seuraansa kaupungilta.

Ja kas, eräänä päivänä kehoitettiin häntä hakemaan professuuria. Kun

piti kilpailijoitaan ansiokkaampina, ei hän olisi yrittänytkaan, mutta Helène ehdisti häntä kunnes hän näki parhaaksi suorittaa kokeet. Seuraus: nimitettiin. Ei tiennyt mitä varten, mutta Helène tiesi.

Samaan menoon oli valittava valtiopäivämiehet. Uusi professori, joka ei koskaan ollut uneksinut sekautuvansa yleisiin asioihin, ihan hämmästyti nähdessään nimensä ehdokaslistalla ja vielä enemmän, kun hänet valittiin. Hän tuumi kieltäytyä, mutta Helène kuvaili ja kuvaili hänelle miten mieluista on muuttaa täältä maakylästä pääkaupunkiin, ja hän myöntyi.

Ja sitten he matkustivat Tukholmaan.

* * * * *

Mutta sillä välin oli uusi valtiopäivämies ja professori seurustellessa poikamiesmaailmassa puolen vuotta, sattunut tutustumaan niihin uusiin ajatuksiin, jotka Englannista olivat tulleet uudistamaan mantereen vanhaa yhteiskunta- ja moraalioppia ja hän aavisti hetken lähenevän, jolloin hänen ja hänen "täyshoitolaisensa" tuumat törmäisivät vastakkain. Tukholmassa, jossa uudet henget rohkaisivat häntä tunnustamaan näitä jo sielussaan vironneita oppeja, alkoi hänelle uusi elämä.

Helène sitä vastoin, joka oli tuntenut valtiomahdin pitävän maukkaina kaikkia vanhoillis-evankeelisia kloakkilöyhkiä, vainusi "konjunktuuria vanavedessä" ja rupesi uskovaiseksi. Mutta silloin väli hajosi ja Albert kiimastui. Rakkautensa oli jäähtynyt ja hän kävi "muualla", sillä hän ei katsonut olevansa vaimolleen uskoton, kun vaimo ei ollut koskaan pyytänyt häneltä uskollisuutta tässä heidän olemattomassa suhteessaan.

Toisen sukupuolen kosketuksissa heräsi hänen miehuutensa tunne ja pian hän huomasi missä alennustilassa hän oli.

Helène näki miehen etenevän luotaan. Yhdyselämä tuli kärtyiseksi ja koska tahansa voi tulla tuho.

Lähenivät valtiopäiväin avajaiset. Helène näytti levottomalta ja muuttaneen mieltään miehen suhteen. Puheli lempeämmin kuin ennen ja huolehti tarkoin siitä, että miehellä oli hyvä olla. Niinpä näkyi paimentavan palvelustyttöjä toimittamaan tehtävänsä täsmällisesti ja ruuan ajoissa pöytään.

Mies tuli epäluuloiseksi ja ihmetteli, tarkkaili ja odotteli: jotain oli mielessä!

Eräänä aamuna kahvilla näytti Helène olevan tavallista avuttomampi. Nypli liinaa ja ryähteli kuivasti vähän väliä. Viimein otti ja uskalsi sanoa:

— Albert, alkoi Helène, sinähän tahdot tehdä palveluksen minulle ja sille asialle, jota minä ajan.

— Mikä asia se on? kysyi mies lyhyesti ja kuivasti, sillä nyt oli valtit hänen kourassaan.

— Tahdothan sinä toki toimia sorretun naisen hyväksi? Tahdothan!

— Mikä se on se sorrettu nainen?

— Mikäkö? Oletko sinä kieltänyt suuren asiamme? Sinä olet luopunut meistä!

— Minkä asian?

— Naisasian!

— En tiedä mikä se on.

— Et tiedä, mikä se on? Et tiedä! Voi! Eikö kansan nainen ole mitä hylätyimmässä asemassa?

— Ei, minä en voi tietää hänen olevan yhtään sorretumman kuin kansan miehenkään. Mies on vapautettavaa lypsylehmän asemasta niin hänen naisensakin vapautuu.

— Mutta nuo onnettomat, joiden täytyy myydä itsensä ... ja kurjat miehet...

— Jotka ovat niin kurjat, että maksavat! Oletko kuullut miehen ottavan maksua huvista, josta molemmat nauttivat?

— Ei ole kysymys siitä: mutta siitä, että laki on väärä, kun rankaisee yhtä, vaan ei toista.

— Siinä se ei tee vääryyttä. Toinen on alentunut tartunnan lähteeksi myymällä itseään: valtio kohtelee häntä kuin vesikauhuista koiraa. Jos tapaat miehen, joka alentuu niin syvälle, niin pane hänet poliisin huollettavaksi! Kas teitä, mokomat puhtaata enkelit, halveksitte miestä kuin hän olisi teitä likaisempi eläin! Mitä sinä minulta tahdot? Miksi sinä minua tahdot?

Albert näki, että Helènellä oli kädessä puhtaaksi kirjoitettu vihko, jonka hän oli tuonut kaapista. Odottamatta vastausta, otti hän kirjoituksen Helèneltä ja luki.

— Esitys valtiopäiville! Minun siis pitäisi ruveta bulvaaniksi ja esittää tämä! Mokomaa moraalialia? Onko se sinun mielestäsi, ankarasti ajatellen, kunniallista?

Helène nousi paikaltaan, mutta purskahti itkuun ja heittäytyi sohvalle.

Albert nousi myös ja meni vaimon luo. Albert tarttui hänen käteensä koetellakseen pulssia; oliko taudin kohta. Helène takertui suonenvetoisesti hänen käteensä ja pusersi sitä rintaansa vasten.

— Älä lähde luotani, nyyhkytti hän, älä hylkää minua, jää ja anna minun luottaa sinuun.

Ensi kerran näki mies nyt hänen purkavan tunteitaan. Voi toki elää tuokin hieno ruumis, jota hän niin oli ihaillut ja rakastanut! Hänenkin suonissaan oli lämmin veri, joka eritti kyyneleitä. Mies silitti hänen otsaansa.

— Oi, sanoi Helène, tuntuu niin hyvältä, kun sinä hyväilet minua noin. Oi Albert, kun meidän olisi aina näin!

— Niin, sanoi mies, miksei ole? Miksei?

Helène käänsi katseensa maahan ja toisti ainoastaan:

— Miksei?

Helènen käsi lepäsi hänen kädessään ja hän tunsu ihanan lämmön leviävän ruumiiseensa tuosta pehmeästä, sametin lauhkeasta jäsenestä, jota hän puristi, ja hänen entiset tunteensa Helèneä kohtaan leimahtivat tuleen, mutta nyt toivorikkaina.

Viimein Helène nousi.

— Älä halveksi minua, sanoi hän, kuule, älä halveksi minua.

Ja Helène meni huoneeseensa.

— Mitäs se nyt oli? ihmetteli Albert itsekseen mennessään kaupungille. Tuliko käänne? Aikoiko hänen elämänsä naisena nyt vasta.

Mies oli kaupungilla koko päivän. Meni teatteriin illalla. Esitettiin Ikävää seuraa. Suuttuiko hän, kun näki platoonista rakkautta, sielujen yhteyttä, ja sen semmoista noin paljastettavan, loukattavan? Ei, ei yhtään. Oli kuin olisi hienokutoinen valeiden suomus otettu hänen hyvän älynsä silmiltä; hän hymyili tuolle rakastettavalle eläimelle, joka tosissaan pisti päänsä esiin teatterienkelien paperisiipien alta; hän nauroi melkein vesissä silmin pitkälle, pitkälle itsensä pettämiselle ja ilkkui omaa hulluuttaan. Mikä helvetin mädännäisyys olikaan tämän valheellisen moraalin perustana tässä heikkopäisessä raivossa pyrkiä emansipeerautumaan terveestä luonnosta, idealismin ja kristillisyyden kieltäymysteoriain sovelluttamisessa yhdeksänteentoista vuosisataan!

Ja hän häpesi niin hitosti! Petettyinä niin kauan! Tullessaan kotiin, näki hän valoa Helènen huoneesta. Hän kulki oven ohi niin hiljaa kuin mahdollista. Kuului Helènen kamarista ryintää.

Hän meni huoneeseensa ja rupesi levolle. Luki lehteään ja sytytti sikaarin. Tutki hetken asevelvollisuusasiaa, kun yhtäkkiä kuuli Helènen kamarin oven aukeavan ja salista askeleita ja kiljaisun. Hän hypähti ylös katsomaan mikä hätänä, oliko tuli irti.

Salissa seisoi Helène yöpuvussa. Kun hän näki miehensä, kiljahti hän ja pakeni huoneeseensa, josta kurotteli päätään oven raosta:

— Anteeksi, Albert, sinäkö se olit. En tiennyt sinun olevan ulkona, luulin tulleen varkaita. Anteeksi.

Ja ovi sulettiin.

Mitä tämä oli? Rakastiko Helène häntä?

Hän meni huoneeseensa ja seisahtui peilin eteen. Voiko nainen rakastaa häntä? Hänhän oli ruma. Mutta sieluthan rakastavat toisiaan ja monet rumat miehet olivat saaneet kauniita naisia. Mutta silloin olivatkin miehet melkein aina rikkaita tai mahtavia!

Olisikohan Helène huomannut kieroilevansa! Tai olisiko hän huomannut miehen loittonevan ja tahtoi nyt kietoa hänen pauloihinsa? Mies ei ymmärtänyt mikä Helènellä oli.

Huomenna kahvipöydässä oli Helène hyvin lauhkea. Professori huomasi, että hänellä oli yllä uusi, pitsikoruinen aamukauhtana, joka somisti häntä entistä kauniimmaksi.

Kun mies tavoitti sokeria, sattuiivat heidän kätensä yhteen.

— Anteeksi, rakas, sanoi Helène kasvoillaan ilme, jota mies ei koskaan ennen ollut nähnyt; kuin nuoren tytön.

Puhelivat joutavanpäiväistä.

Aamupäivällä avattiin valtiopäivät.

Helène oli yhä myöntelevämpi ja tuli päivä päivältä yhä tunteellisemmaksi ja tunteellisemmaksi.

Esitysaika läheni loppuaan.

Professori palasi eräänä iltana hyvin iloisella päällä kotiin oltuaan klubilla. Hän meni levolle kuten tavallista ja luki lehteään ja poltteli sikaria. Hetken päästä kuuli hän Helènen avaavan oveaan. Sitten hetki ihan hiljaista. Viimein naputettiin hänen oveensa.

— Kuka se? huusi hän.

— Minä se vain, Albert! Pane päällesi ja tule tänne, sillä minun täytyy saada puhella sinun kanssasi.

Hän pukeutui ja meni saliin. Helène oli sytyttänyt lampun ja istui sohvassa pitsi-peignoiri yllä.

— Anteeksi, mutta en voinut nukkua. Päässäni tuntuu niin kummalliselta. Tule tänne puhumaan minun kanssani.

— Sinä olet hermostunut, ystäväni, sanoi Albert ja tarttui häneen käteensä, sinun pitää saada lasi viiniä.

Hän meni ruokasaliin ja toi viinikarahvin ja kaksi lasia.

— Onneksi, rakkaani, sanoi Albert.

Helène joi, hänen poskensa alkoivat liekehtiä.

— Mikä sinulla on? kysyi mies ja pani kätensä hänen vyötäisilleen ...
Etkö ole oikein sopusoinnussa?

— En! Minä en ole onnellinen.

Miehestä tuntuivat kyllä sanat kuivilta ja haetuilta, mutta intohimonsa oli herännyt ja kaikki kävi täydestä.

— Tiedätkö, miksi et ole onnellinen? kysyi Albert.

— Ei, en ymmärrä itseäni. Mutta sen tiedän: minä rakastan sinua.

Albert veti hänet syliinsä, rutisti häntä rintaansa vasten ja suuteli hänen kasvojaan.

— Oletko minun vaimoni vai etkö? kuiskasi hän.

— Olen vaimosi, henkäisi Helène, jonka ruumis lamautui kuten kaikki hänen hermonsensa olisivat katkeilleet.

— Kokonaan? kuiskasi Albert hervottaen häntä suudelmillaan.

— Kokonaan, lähätti Helène ja hänen ruumiinsa väentelehti hiljaa kuin tiedottomana puistatuksissa, kuten olisi hän unissaan koettanut torjua jotain vaaraa.

* * * * *

Kun Albert seuraavana aamuna heräsi, heräsi hän selvänä, kyllin nukkuneena ja täysin tietoisena. Ajatuksensa olivat vahvat ja selkeät kuin hyvän, oikean unen jälkeen. Eilisen tapauksen muisti hän elävästi mielessään. Totuus ilmeni tinkimättömänä, suorana, varmana.

Helène oli myynyt itsensä!

Kello kolme aamulla oli mies huumattuna, hellänä, hulluna, luvannut lukea Helènen esityksen kamarissa.

Entä palkinto! Levollisena, kylmänä, liikkumattomana oli Helène ottanut hänet.

Mikä nainen ensinnä keksi, että hempeä voi myydä? Ja kuka, että mies on hyvä ostaja? Hän oli avioliiton ja prostitutsionin perustaja. Ja väitettiin sitten, että avioliiton oli asettanut Jumala.

Albert näki omansa ja Helènen alennustilan! Helène tahtoi ylpeillä voitolla ystävättäriensä silmissä, ollen ensimmäisenä vaikuttamassa lainsäädäntöön, ja voiton oli hän päättänyt ostaa.

Mutta mies päätti kiskoa verhot hänen yltään. Hän näyttäisi Helènelle, mikä tämä oikeastaan oli! Hän sanoisi tälle, ettei prostitutsioonista koskaan maailmassa voitaisi poistaa, ellei nainen luopuisi pyytämästä etujaan myymällä itseään.

Näillä päätöksillä hän pukeutui.

Tultuaan ruokasaliin, sai hän hetken odottaa vaimoaan. Mies tuumiskeli mitä pian tapahtuisi ja miehistihe kohtaamaan Helènea.

Ja sitten hän tuli! Levollisena, hymyillen, voitonriemuisena, mutta kauniimpana kuin koskaan ennen.

Tumma tuli silmissä; ja mies, joka oli luullut hänet näkevänsä alas luoduin luomin, punastui kuin vastanainut, masentui perin pohjin. Nainen se nyt oli voitollinen viettelijä ja mies kaino vietelty.

Mietityt sanat eivät miehen huulilta tulleet; hän nousi ylös, voitettuna, meni nöyrästi häntä vastaan ja suuteli hänen kättään.

Helène keskusteli kuten tavallisesti, sanallakaan osottamatta käänteeseen elämässään tapahtuneen.

Kun mies sitten vei Helènen kirjoitelman valtiopäivätalolle, riehui raivo hänen sielussaan, mutta tulevan autuuden toivo rauhoitti hänet.

Iltasella, kun hän aivan uskaliaasti naputti Helènen ovelle, oli se lukossa.

Se oli lukossa kolme viikkoa. Albert ryömi kuin koira vaimon helmoissa, totteli hänen pienintäkin vihjaustaan, täytti kaikki mitä hän tahtoi; turhaan.

Silloin puhkesi kiukku valloilleen ja hän sanoi Helènelle päin kasvoja kaikki. Helène vastasi rajusti, mutta kun vaimo huomasi olleensa liian luja ja miehen hioneen poikki kahleensa, niin hän antautui!

Ja mies oli taas kahleissa. Hän puri, repi niitä, mutta ne pitivät.

Helène oppi pian tietämään minkä verran mies sieti ja kun pula uhkasi tulla, niin hän antoi myötä.

Mies alkoi fanaattisesti kaivata nähdä häntä äitinä. Se ehkä tekisi hänestä naisen, ajatteli hän, se houkuttelisi terveen luonnon hänessä eloon. Mutta hän ei tullut äidiksi.

Oliko kunnianhimo, yksilön itsekäs tuli, ehdyttänyt koko elämän lähteen! Sitä ei mies tiennyt.

Eräänä päivänä ilmoitti Helène miehelle, että hänen täytyy matkustaa pariksi päiväksi sukulaistensa luo.

Kun Albert tuli Helènen lähdettyä illalla kotiin, jonka näki tyhjänä, valtasi hänet hirveä tyhjyyden ja kaipuun tunne. Nyt huomasi hän, miten koko hänen olentonsa oli pelkkää rakkautta tuohon naiseen. Asumus oli kolkko kuin hautajaisten jälkeen.

Helènen paikka pöydässä tyhjä, Albert ei syönyt paljon mitään.

Illallisen jälkeen pani hän tulen salin kruunuun. Istuutui Helènen paikalle sohvaan, hyväili hänen siihen jättämänsä käsityötä — lapsen mekkoa, jonnekin tuntemattomaan, vasta perustettuun lasten seimeen aiottua. Neula oli vielä ompeluksessa. Albert pisti sillä sormeensa kuten koetellakseen kivun suloutta.

Sytytti sitten kynttilän ja meni Helènen makuuhuoneeseen. Hän säpsähti sinne astuessaan kuten olisi tehnyt rikoksen. Mutta huone ei ollut mikään naisen huone. Yhdenmaattava sänky ilman verhoja. Shiffonieri, kirjahylly, yöpöytä ja sohva. Aivan kuin miehenkin huone. Ei toalettia, vain pieni seinäpeili.

Tuossa oli Helènen leninki. Hän näki miten paksuun, kirjailtuun läikesilkkiin olivat painuneet hänen ruumiinsa muodot. Hän silitti kädellään kangasta ja painoi kasvonsa kaularöyhelöön; kiersi kätensä vyötaisten ympäri, mutta hame kutistui tyhjäksi ja ontoksi kuin haamu.

— Ja sanotaanpa sitten, että sielu on henki, tuumi hän. Mutta siinä tapauksessa se on ruumiikas henki.

Hän kulki vuoteen luo kuten odottaen näkevänsä näyn. Hän kosketteli joka paikkaa, hypisteli kaikkea.

Vihdoin, kuten olisi hän etsinyt jotain, vastausta johonkin arvoitukseen, alkoi hän nykiä shiffonierilaatikkoja; mutta laatikot oli kaikki lukossa. Sattui silloin vetäisemään auki yöpöydän laatikon. Mutta samassa paiskasi hän sen kiinni, paraiksi ehdittyään lukea erään kiertokirjeen nimen ja aavistaa siellä olevain outojen kapistusten tarkoituksen.

Sitä se oli! Fakultatiivinen Steriliteetti! Siitä, jonka olisi tullut olla tilapäisenä köyhyydestä pelastumisen keinona, hetken hyvänä työnä alaluokalle, miltä oli ryöstetty elämisen välineet, siitä oli tullut egoismin, idealismin selvän seurauksen välikappale. Oliko yläluokka degeneroitunut, koska se ei enää tahtonut lisääntyä, vai oliko se moraalisesti mädännyt? Kai molempaa, koskapa sen mielestä oli epämoraalista synnyttää lapsia ilman vihkimistä ja halpaa synnyttää niitä vihittyinä.

Mutta mies tahtoi välttämättä lasta! Hänellä oli elämisen välineet ja hän piti velvollisuutenaan ja oikeutettuna nautintonaan tuntea olemuksensa jatkuvan uutena olemuksena. Se oli todellisen, terveen egoismin tie altruismiin. Mutta Helène, hän kulki muita polkuja ja hän neuloi kolttuja vieraille lapsille. Oliko se kauniimpaa? Ehkä puusta katsoen. Mutta Helène vain pelkäsi äitiyden kiusaloisuuksia ja huokeampaa ja helpompaa oli neuloa kolttua salin divaanilla kuin elää lapsenkamarin vaivaloisissa puuhissa.

Oli alettu hävetä olla äiti, suvullinen olento, muistaa olevansa naaras.

Se oli tarkoitus: tehdä työtä taivaan, korkeampain intressien, ihmisyyden hyväksi, sanottiin; mutta turhamaisuuden itsekkyyden, julkisuuden tähden tehtiin.

Ja mies oli vielä surkutellut Helènea, surrut, kun oli mielestään kohdellut häntä tylästi hänen hedelmättömyytensä vuoksi. Ja ollut monien "hyväin ja oikeinajattelevain" ihmisten halveksumisen esineenä kun ei ollut puhunut velvollisesti kunnioittaen onnettomuudesta ja hedelmättömistä naisista, jotka ovat "pyhiä" sentähden, että heitä on kohdannut kaikkein suurin onnettomuus, mikä naista voi kohdata.

Ja minkä puolesta tämä nainen teki työtä? Edistymisen; ihmiskunnan pelastumisenko?

Ei! Edistymistä, vapautta, valistusta vastaan! Hän oli äskettäin suunnitellut uutta esitystä uskonnonvapauden supistamiseksi. Kirjoittanut lentokirjasen palvelusväen kurittomuudesta! Työskenteli sotalakien koventamiseksi! Tuki agitatsioonia tyttöjen pilaamiseksi samalla kurjalla kasvatuksella, jolla nyt pojat pilataan.

Mies vihasi hänen sieluaan, sillä hän vihasi hänen ajatuksiaan! Ja kuitenkin rakasti hän häntä. Mitä hän siis hänessä rakasti?

— Luultavasti, vastasi hän itselleen ja vaipui ehdoin tahdoin filosofisiin mietiskelyihin, — sitä uuden olennon siementä, jota vaimo kantoi, mutta jonka vaimo myös tahtoi tukehuttamalla tappaa.

Mitäpä muuta?

Mutta mitä rakasti vaimo miehessä? Hänen arvonimeään, asemaansa ja valtaansa.

Ja tällaisten vanhain kanssa oli työskenneltävä uuden yhteiskunnan rakentamiseksi.

Hän olisi tahtonut puhua suunsa puhtaaksi vaimolle, kun tämä tulee kotiin; mutta tiesi, ettei puhuisi. Hän tiesi, että hän ryömisi Helènen helmoissa ja kerjäisi hänen suosiotaan, että pysyisi yhä hänen orjanaan ja möisi kerta toisensa jälkeen sielunsa kuten tuo nainen möi ruumiinsa. Hän tiesi sen tekevänsä, sillä hän rakasti!

Ilman vihkimistä ja vihittyinä.

Raastuvanoikeuden notaari meni kauniina kevätiltana kävelyllä vanhaan Humlegårdiin. Hän kuuli laulua ja soittoa Rotundalta ja näki valon virtailevan suurista akkunoista ja heijastavan hohdettaan äskempuhenneiden lehmusten varjoon.

Meni sisään ja istuutui yksityisen pöydän ääreen lähelle lavaa ja tilasi totia.

Ensin lauloi joku koomikko surullisen laulun Kuolleesta rotasta. Sitten ilmestyi lavalle nuori tyttö ruusunpunaisissa vaatteissa ja esitti: "Og intet er saa deiligt som en maanskinstur". Hän näytti verrattain viattomalta ja omisti laulunsa viattomalle notaarillemme. Sellaisesta mainiosta

kunnioituksesta ihastuneena alkoi notaari sarjan välipuheita pullolla oikeaa Liljeholmia, ja sovittelut päättyivät kahteen kalustettuun huoneeseen ja keittiöön tarpeellisine mukavuuksineen Ladugårdslandetissa. Nuoren miehen tunteiden analyysi ei kuulu tämän jutun suunnitteluihin, ei myös huonekaluston ja välttämättömän ulkokuoneiden kuvaaminen.

Sanon vain että he olivat hyviä ystäviä.

Mutta ajan sosialististen virtausten yllättämänä ja kaivaten aina nähdä onnensa silmänsä edessä, päätti notaari itse muuttaa huoneustoon ja ottaa ystävättärensä taloudenhoitajakseen, johon tämä mielellään suostui.

Mutta nuorella miehellä oli perhekin; se on, hänen perheensä piti häntä jäsenenään ja koska hänen katsottiin loukanneen yleistä moraalia ja siten pilanneen perheen kunniaa, kutsuttiin hänet vanhempain ja sisarusten eteen varoituksille. Mutta kun hän piti itseään liian vanhana kuunnellakseen mokomaa loppuun, katkesivat sovittelut ja välit.

Se satoi hänet yhä lujemmin omaan kotiin, ja hänestä tuli hyvin kotirakas avio-, ei, anteeksi, — avioton mies. He olivat ikiautuaita, sillä he pitivät toisistaan eivätkä kytkyet heitä rasittaneet. He olivat alati iloisen levottomia, peläten kadottavansa toisensa ja koettivat siksi kaikin keinoin säilyttää toisiaan. He kaksi olivat yksi, mutta heidän elämästään puuttui jotain: seurapiiriä. Yhteiskunta ei huolinut heistä eikä notaaria kutsuttu suuren maailman keskuuteen.

Oli joulunaaton aatto, karvas päivä niille, joilla on perhe. Notaari sai aamukahvilleen kirjeen. Eräs sisarista pyysi niin sydäntä särkevästi häntä tulemaan aattoillaksi kotiin. Vanhain tunteiden kielet alkoivat väreillä ja notaarin tuli ikävä. Voisiko hän antaa ystävättären, vaimon jäädä yksin kotiin tuoksi illaksi? Ei! Tulisiko notaarin paikka olla tyhjänä kotoisessa joulupöydässä, missä hän ennen oli ollut? Hm! Näitä aprikoi hän työhön mennessään.

Aamiaistunnilla tuli muudan toveri hänen luokseen ja kysyi niin varovaisesti kuin mahdollista:

— Vietätkö sinä jouluaatto perheessä?

Notaari kuohahti. Olikohan tuo kutsujain juonessa? Vai mitä se tarkoitti?

Toinen tunsii polaisseensa liikavarpaalle, joten jatkoi vastausta odottamatta.

— Tuota, näes, jos olet yksin, niin tuumin että ehkä tahtoisit tulla minun, hm, meidän luo. Sinä ehkä tiedät, hm, minä olen sellaisissa pienissä suhteissa, hm, katsos, se on niin siivo ja kunnon tyttö, hm...

Tuo oli hyvää ja notaari oli valmis suostumaan ehdotukseen, jos he molemmat saisivat tulla. Tietysti; ja siten oli jouluaatto- ja seurustelukysymys ratkaistu.

He tulivat ystävän luo kello kuuden tienoissa, ja "ukot" istuivat porhoina ja joivat portviiniä ja rouvat puuhailivat keittiössä.

Ja sitten he kaikki neljä kattoivat toisiaan autellen pöydän ja ukot levittivät pöydän laajimmilleen ja kyykkivät permannolla kiiloineen ja pienoineen, ja rouvat olivat keskenään niin hyviä ystäviä, sillä heitä yhdisti toisiinsa tuo yhteinen, jotensakin näkyvä side, jota suurin nimin sanotaan maailman tuomioksi. Ja he kunnioittivat toisiaan ja olivat niin hienotunteisia ja osanottavaisia kuin vain heidän laisensa voivat olla. Ja he karttoivat tuota epäilyttävää kuhertelua, jolla aviopuolisot tavallisesti huvittelevat keskenään, ollessaan näkymättömissä lapsilta, kuten tahtoen sanoa: nythän saamme!

Torttujen tultua puhui notaari omalle kodille, jonne me pakenemme maailmalta ja ihmisiltä ja jossa me vietämme paraat hetkemme tosiystävämme seurassa.

Silloin pillahdi Marie-Louise itkuun ja kun notaari kysyi häneltä, oliko hän pahoillaan, eikö ollut onnellinen, nyhkytti hän kyllä näkevänsä, että notaari kaipasi siskojaan ja äitiään.

Notaari vastasi, ettei hän yhtään heitä kaivannut ja että Marie-Louise varmaan toivoisi heidät niin pitkälle kuin pippuri kasvaa, jos joutuisi heidän läheisyyteensä.

— Niin, mutta miksi he eivät voineet mennä naimisiin?

— Eivätkö he sitten olleet naimisissa?

— Juu, mutta oikein!

— Niin pipit ja papitko? Notaari ei uskonut pappien olevan muita kuin läksyissä hyväksytyt ylioppilaita ja heidän noitalukunsa ovat vain pakanallisia satuja.

Sitä ei Marie-Louise ymmärtänyt, mutta sen hän tiesi, ettei näin ollut oikein hyvä olla, ja asuntopaikan väki osoitteli häntä sormellaan.

— No osoitelkoot!

Nyt huomautti Sophie kyllä tietävänsä etteivät he olleet kyllin hienoja miestensä sukulaisille, mutta hän siitä viis. Kukin pysyy paikallaan, omillaan, ja on tyytyväinen.

Mutta seuraliitto oli solmittu ja sovussa elettiin, mikä on harvinaista perheiden kesken. Oli aina olemassa tuo yhdysside ja toiselta puolen taas ei ollut tuota toista sidettä. Ja puoliset olivat yhä keskenään kuin rakastavaiset, joutumatta avioliiton pahoille tavoille, kuten esimerkiksi epäkohteliaiksi toisilleen ja sen silleen.

Mutta muutamien vuosien kuluttua näki notaari yhdyselämänsä siunautuvan pojalla. Rakastajatar oli niin kohotettu arvossa hänen lapsensa äidiksi ja menneet oli menneitä. Kärsimysten ja huolten kautta tuon äskensyntyneen hyväksi oli Marie-Louise jättänyt vanhat, itsekkäät tapansa olla aina miellyttävä ja saavuttaa ainoastaan miehensä rakkautta.

Marie-Louisessa huomasi oireita sellaisia kuin olisi hän nyt ruvennut tuntemaan itseään ystävätärtä ylemmäksi ja alkanut kohdella entistä varmemmin miestään.

Eräänä päivänä palasi mies kotiin ilosta säteillen ja ilmoitti suuren uutisen. Oli tavannut vanhimman sisaren kadulla ja hän tietysti tiesi jo kaikki. Hän tahtoi niin välttämättä nähdä veljenpoikaansa ja halusi viimeinkin tulla heille vieraisille.

Marie-Louise kauhistui ja alkoi siivota ja pölyyttää ja notarin täytyi vihdoinkin hankkia hänelle uusi leninki. Ja sitten odoteltiin viikon päivät. Uutimet pestiin, kakluunien messinkiluukut kiilloitettiin, huonekaluja hangattiin, sillä sisaren piti nähdä, että järjestystä rakastavan ihmisen pariin se hänen veljensä oli joutunut.

Ja sitten keitettiin kahvi kello yhdeksitoista päivällä, jolloin siskon piti tulla.

Hän tuli, suorana kuin seiväs ja antoi kättä kuin kalikkaa. Hän tarkasteli sänkykamarin kalustoa, ei huolinut kahvia, ei katsonut kälyä kasvoihin. Mutta äsken syntynyt häntä sentään vähän intresseerasi ja — sitten hän lähti.

Mutta Marie-Louise oli mitannut hänen kappansa, arvioinut hänen leninkinsä kankaan hinnan ja keksinyt uuden kampauskusin hänen tukastaan. Hän ei ollut toivonut paljon sydämellisyyttä vieraissa kävijältä. Käynti riitti hänelle sinään, ja talossa tiedettiin kohta, että käly oli heillä käynyt.

Mutta lapsi kasvoi ja pian tuli vielä lisää tyttö.

Nyt alkoi Marie-Louise olla hellästi huolissaan lasten tulevaisuudesta ja vakuutti notaarille yhä ja yhä, että vain vihkiminen voi ne pelastaa.

Lisäksi tulivat siskon vihjailut mahdollisesta sovinnosta vanhusten kanssa, jos notaari vain olisi oikeissa naimisissa.

Kahden vuoden kamppailun päästä, öin, päivin ajatellen lasten tulevaisuutta, päätti notaari vihdoin antautua noihin mytologisiin seremonioihin.

Mutta ketä kutsuisi häihin? Marie-Louise tahtoi häät pidettäväksi kirkossa. Mutta sinne ei Sophien passaisi tulla. Ei toki! Sellainen tyttö! Marie-Louise osasi jo lausua sanan "tyttö" erityisen moraalisesti ja painavasti. Notaari muistutti, että Sophie oli ollut heidän ystävättärensä ja ettei pitäisi olla kiittämätön. Marie-Louise muistutti, että lasten vuoksi täytyy luopua henkilökohtaisista mieltymyksistä, ja Marie-Louisen tahto voitti.

Häät oli. Ja häät meni. Ei kutsuja vanhuksilta. Järetön kirje Sophielta, ja väli särkyi ijäksi.

Nyt oli Marie-Louise rouva. Yksin, yksinäisempänä kuin ennen. Pettymyksestään karvaana, varmana miehestään, joka nyt oli siteissä, rupesi hän omavaltaiseksi aviovaimon oikeuksien mukaan. Mikä ennen annettiin hyvästä tahdosta, ilman rescontraa, se otettiin nyt vastaan verona verovelvolliselta. Rouva valliutui kunnianimensä varuksiin, miehen lasten äidiksi, ja sieltä teki hän hyökkäyksiään. Typeränä kuin muutkin naisten kasvattamat petetyt miehet, ei notaari koskaan ennen ollut tullut tuumineeksi, mikä siinä niin pyhää oli, jos vaimo oli *hänen* lastensa äiti. Jonkunhan piti olla isänä, eikä notaari lainkaan käsittänyt minkä vuoksi hänen lapsensa olisivat merkillisempiä kuin muiden lapset ja hän itse.

Rauhoittuneena kuitenkin siitä, että hänen lapsensa nyt tosiaan olivat saaneet lakimääräisen äidin,

alkoi hän pujahdella pienille huviretkille kotoa katsellakseen maailmaa, jonka hän oli jo vähin unohtanut rakkautensa ensimmäisessä huumeessa ja josta ei ollut sitten pitänyt huolta, kun oli jollakin tavoin pelännyt jättää lapsia ja vaimoa yksin.

Miehen vapaa liikuskelu ei rouvaa miellyttänyt ja kun hänen ei nyt tarvinnut kursailla ja kun hän oli suora luonne, puhui hän suunsa puhtaaksi muitta mutkitta.

Notaari, joka oli nuuskinut kaikki juridiikan sokkelot, antoi sanan sanalta.

— Onko sinusta sopivaa jättää lastesi äiti näin ja istua itse kapakassa?

— Minä, muori, en luullut, että sinä minua kaipaat, vastasi notaari varustautuen.

— Kaipaan? Kyllä sitä kaippaa paljonkin, kun mies juopottelee kaupungilla talousrahat.

— Ensiksikin, minä en juopottele, sillä minä syön vain murun ruokaa ja juon niukan kahvia päälle; toiseksi, minä en juo talousrahoja, sillä ne ovat sinulla lukon takana; minulla on nimittäin muita rahoja, jotka minä "juopottelen".

Paha kyllä, eivät naiset pidä huumorista ja leikillä huiskutettu suopunki nakattiin heti notaarin omaan kaulaan.

— Jaha, sinä siis tunnustat, että sinä juopottelet?

— Minäkö? Ei, minä toistin leikillä vain sinun sanojasi.

— Leikillä. Vai leikitellään sitä nyt vaimolla. Eipäs ennen niin.

— Itsehän sinä tuota mytologiaa toivoit. Miksemme me ole nyt kuin ennen? Siinä sen näet!

— Siksi tietysti, että olemme naimisissa.

— Kai siksi; mutta myös siksi, että huumauksen tapa on haihtua ja hävitä.

— Vai niin, se olikin siis vain huumausta sinun puoleltasi.

— Ei ainoastaan minun; sinun myös, kuten muillakin. Vähemmän tai kauemman kestävää, näes!

— Vai niin, miehille on rakkaus siis vain huumausta.

— Ei heille, mutta kaikille!

— Mutta huumausta sentään?

— Niin, niin! Mutta ollaan nyt siltä ystävät.

— Mutta silloin ei tarvitsisi mennä naimisiin.

— Ei, samaa mieltä olin minäkin.

— Sinäkö? Etkö juuri sinä tahtonut, että annettaisiin vihkiä itsemme?

— Juu, kun sinä olit tahtonut sitä yötä päivää kolme vuotta.

— Niin, mutta sittenkin tahdoit sinä!

— Niin, kun sinä tahdoit. Kiitä minua hyvästä tahdostani.

— Kiittäkö siitä, että jätät lastesi äidin yksin kotiin lasten kanssa ja asut kapakassa.

— Ei siitä, mutta siitä, että annoin vihkiä itseni sinun kanssasi.

— Mutta kiitollinen pitää vain olla?

— Aivan niin, kuten jokaisen säädyllisen joka saa tahtonsa täytetyksi.

— On tämä ihanaa naimisissa oloa? Kuin mikäkin muu hemppu, eikä miehen sukulaisetkaan anna arvoa.

— Mitä sinulla on minun sukulaisteni kanssa tekemistä? Enhän minäkään ole mennyt naimisiin sinun sukulaistesi kanssa.

— Siksi kun ne eivät ole kyllin hienoja, Jumala paratkoon!

— Mutta minunpa olivat kyllin hienoja sinusta. Jos olisin ollut suutarin perheestä, niin tokkopa olisit ollut niin taipuvainen?

— Suutarin perheestä? Mikä vika niillä? Ihmisiähän ne on kai suutaritkin.

— Juu, kyllä minusta, mutta enpä luule, että sinä heidän jälestään hyppisit.

— Hyppisinpä? Minä en ole kenenkään jälestä hypännyt.

— No hyvä kun et, hyvä.

Mutta ei ollut hyvä eikä hyväksi tullutkaan. Mistä lie johtunut, vihkimisestä vai mistä, mutta Marie-Louisesta oli kuitenkin ennen ollut parempi; oli ollut "lystikkäämpää", kuten hän sanoi.

Mutta notaari ei pitänyt syynä juuri yksinomaan vihkimistä, sillä hän oli nähnyt juonikkaita siviiliavioliittojakin. Ja mikä pahinta, hän joka ennen oli salaisesti ihailnut vanhaa toveriaan ja Sophieta, sai kerran nähdä miten "sekin loppui", eivätkä he olleet vihittyjä eikä mitään. Joten ei sekään juuri ollut syynä, ei juuri sekään!

Kaksintaistelu.

Hän oli ruma, siksi eivät hänestä välittäneet raa'at nuoret miehet, jotka eivät osanneet pitää arvossa ruman pinnan alle kätkeytyä kaunista sielua. Mutta hän oli rikas ja hän tiesi, että miehet kärkevät naisten rahoja, vaikkei selitellyt itselleen, mistä syystä, siitäkö, että rahat ovat pelkästään miesten työllä koottuja, joten kaikki omaisuus miesten mielestä kuuluu heidän sukupuolelleen, vaiko siksi, että laki on väärin tuominnut miehet yksin tekemään työtä toisen sukupuolen ja sen jälkeläisten hyväksi, — vai muistako enemmän tai vähemmän perustelluista syistä! Kun oli rikas, opetettiin hänelle yhtä ja toista ja kun hän suuresti epäili ja halveksi miehiä, pidettiin häntä lahjakkaana naisena.

Oli päässyt kahdenkymmenen vuoden ikään. Äiti eli ja tytär ei halunnut enää odottaa viittä vuotta päästäkseen omaisuutensa haltijaksi. Siksi yllätti hän ystävättärensä eräänä päivänä kihlauskortilla.

— Se menee naimisiin saadakseen miehen, sanoivat jotkut.

— Saadakseen pikentim ja päästäkseen vapaaksi, sanoivat toiset.

— Hullu kun menee naimisiin, sanoivat muutamat; ei tiedä, että hän sitten vasta oikein joutuu holhuunalaiseksi. — Elkkää pelätkö, tuumivat toiset, kyllä se pääsee valtoihinsa vaikka menee naimisiinkin! Minkänäköinen oli sulhanen? Kuka se oli? Miten tyttö oli sen saanut käsiinsä?

Nuori asianajaja hän oli, naisellinen näöltään, leveälanteinen ja kainotapainen. Hän oli ainoa poika, äidin ja jonkun tädin kasvatti. Hän oli aina kammonnut nuoria tyttöjä ja vihannut luutnantteja, ne kun olivat niin miehekkäitä ja aina anastivat etusijat tanssiaisissa ja illatsuissa. Semmoinen hän oli.

He kohtasivat toisensa tanssiaisissa runnilla. Asianajaja oli tullut liian myöhään ja naista ei enää hänelle ollut. Nuoret tytöt vastasivat tavallisuuden mukaan voitonriemuisesti "ei", kun hän tuli heitä pyytämään, ja he viuhuttelivat ohjelmillaan häneen kuten karkoitellen tungettelevaa kärpystä luotaan.

Solvattuna, nöyryytettynä meni hän yksin ulos ja istuutui verannalle tupakoimaan. Kuu paistoi puiston lehmukien ylitse ja resedat tuoksuivat lavallaan. Hän näki miten parit yhä huiskahtelivat akkunain ohi tanssialissa ja valssin heikullinen tahti sai hänet värisemään lamatun olennon voimattomien kiihkojen epämääräisestä mustasukkaisuudesta.

— Vai täällä se tuomari haaveilee? virkkoi joku hänelle. Eikä tanssi?

— Miksette, neiti, sitten itse tanssi? kysyi hän katsoen puhujaan.

— Siksi, kun olen niin ruma eikä kukaan minusta piittaa, vastasi toinen.

Asianajaja katseli neitiä. He olivat vanhoja tuttuja, mutta asianajaja ei ollut ennen ajatellut minkä näköinen hän oli. Tytön puku oli aistikas. Hänellä oli silmissään tällä hetkellä sellainen tuska, epätoivon ja voimattoman vihan tuska luonnon vääryyttä vastaan, niin että asianajaja heltyi hänelle myötätuntoiseksi.

— Ei kukaan huoli minuakaan, sanoi mies. Mutta luutnanttien puolellahan on oikeus. Luonnollisessa valinnassa on tietysti väkevämmillä ja koreammilla oikeus. Katsokaas olkapäitä ja epoletteja...

— Hyi mitä Te puhutte!

— Suokaa anteeksi! Mutta sitä tulee niin karvaaksi epäsuhtaisessa taistelussa! Tahtoisitteko tanssia minun kanssani?

— Säälisäkö?

— Niin, säälisiä itseäni. Ja hän heitti pois sikarinsa.

— Oletteko koskaan tunteneet olevanne kohtalon potkima, ajama, oletteko tunteneet mitä on joutua aina viimeiseksi? jatkoi asianajaja lämmenten.

— Olenko tuntenut? Mutta tällaisissa tilaisuuksissa eivät aina viimeiset joudu viimeisiksi, lisäsi neiti painavasti. On arvoa muillakin ominaisuuksilla kuin kauneudella tässä maailmassa.

— Mitä ominaisuuksia siis pidätte miehessä arvokkaimpina?

— Hyvyyttä, vastasi tyttö varmasti. Sillä sitä ei ole monella miehellä.

— Hyvyys ja heikkoushan ovat veljeksiä, ja naiset rakastavat voimaa.

— Minkälaiset naiset? Raaka voima on jo aikansa vallinnut ja tulisihan meidän, kun olemme näin pitkällä sivistyksessä, toki älytä pitää hyvää sydäntä arvokkaampana kuin lihasten voimaa ja raakuutta.

— Tulisi! Ja, kuitenkin! Katsokaapas kohtauksia tuolla sisällä.

— Tosimiehuus minusta on tunteen aateludessa ja sydämen intelligensissä.

— Te siis pitäisitte miestä, jota koko maailma sanoo heikoksi, nahjukseksi...

— Mitä minä maailmasta! Sen sanoista!

— Mutta kuulkaas, Tehän olette tavaton nainen! tuumi tuomari yhä mieltyneempänä.

— En yhtään tavaton! Mutta te miehet olette tottuneet pitämään meitä naisia jonkinlaisina huvinukkina —

— Minkälaiset miehet? Minä, neiti, olen lapsuudestani saakka kunnioittanut naista jonakin ihmisen korkeampana ilmestysmuotona ja aina siitä hetkestä saakka, jona joku nainen minua rakastaisi ja minä häntä, olisin minä hänen orjansa.

Adèle katsoi häneen kauan ja syvään. Sitten sanoi hän:

— Tehän olette tavaton mies.

Sitten kun he lähemmin olivat sanoneet toisiaan kehnon ihmissuvun tavattomiksi lajeiksi, ja purkaneet sappeaan tanssihuvin koreilun haluisille ja aprikoineet kuun melankolisuuksi, menivät he sisään ja etsivät vis-à-vis'n franseesiin.

Adèle tanssi erinomaisesti ja tuomari valtasi täysin hänen sydämensä, sillä tuomari tanssi kuin "viation tyttö".

Franseesin jälkeen istuivat he taas verannalle.

— Mitä on rakkaus? kysyi Adèle ja katseli kuuhun kuten tahtoen taivaasta vastausta,

— Se on sielujen sympatiaa, kuiskasi tuomari niin hiljaa kuin tuulosen lehdähdys.

— Mutta sympatia voi helposti muuttua antipatiaksi, sitä kyllä tapahtuu, jatkoi Adèle.

— Silloin se ei ole oikeaa sympatiaa. On materialisteja, jotka sanovat, ettei rakkautta olisi olemassa ellei olisi kahta eri sukupuolta, ja he tohtivat väittää, että aistillinen rakkaus kestää kauemmin kuin muu. Huu miten alhaista, eläimellistä, nähdä rakastetussaan pelkkä toinen sukupuoli.

— Älkää nyt materialisteista!

— Juu, minun täytyy niistä puhua, että te voisitte ymmärtää, miten korkeana minä pidän rakkauttani naiseen, jos joskus tulisin jotain naista rakastamaan. Ei hänen tarvitsisi olla kaunis; kauneus katoaa. Hän olisi minun hyvä toverini, ystäväni. Minä en häpeisi häntä koskaan kuten jotain tyttöä. Minä menisin suoraan hänen luokseen kuten teidän nyt, sanoisin hänelle: tahdotko tulla minun ystäväkseni, elinijäksi! Ja sen sanoisin olematta hämillä kuten kosijat tulkittessaan tunteita rakastamilleen, hämillä sen tähden, etteivät heidän tunteensa ole puhtaat.

Adèle katsoi ihastuneena nuoreen mieheen, joka oli tarttunut hänen käteensä.

— Te olette ihanteellinen luonne, sanoi Adèle, ja Te olette puhunut kuin minun sydämestäni. Te olette pyytänyt minun ystävyyttäni, ellen käsittä vääriin. Te saattekin, mutta ensin koe. Tahdotteko näyttää voivanne sietää nöyryytystä ja pilkkaa hänen tähtensä, josta Te sanotte pitävänne.

— Tahdonko! Käskekää, minä tottelen!

Adèle avasi takokultaisen kaulanauhansa, jossa riippui medaljonki.

— Kantakaa tätä kaulassa ystävyytemme merkinä.

— Minä kannan, vastasi tuomari hiukan arkaillen; mutta ehkä rupeevat sanomaan, että me nyt olemme kihloissa.

— Ja sitäkö Te pelkätte?

— En, jos sinä haluat sitä. Haluatko sitä?

— Kyllä, Axel! Haluan sitä; sillä maailma ei salli mitään ystävyyssiteitä miehen ja naisen välillä; maailma on niin kurja ettei se usko puhtaaseen suhteeseen kahden eri sukupuolta olevan henkilön välillä.

Ja hän kantoi kahlettaan. Maailma, joka on hyvin materialistinen kahden kesken, sanoi kuten ystävättäret: — Tyttö nai päästäkseen naimisiin ja mies: saadakseen hänet. Se teki myös muutamia rumia viittauksia siihen, että Axel otti tytön rahojen tähden, koska hän itse selitti, ettei heidän välillään ollut mitään niin alhaista kuin rakkaus, ja ystävyys ei pakota ketään käyttämään samaa sänkykamaria, kuten naineilla on tapana.

He menivät naimisiin. Maailma oli saanut vihjeen, että he tulisivat elämään kuten sisarukset, ja maailma asettui ilkeästi virnistäen odottamaan tulosta siitä suuresta uudistuksesta, joka olisi muodostava avioliiton uudestaan.

Vastanaineet matkustivat ulkomaille. Vastanaineet palasivat kotiin. Rouva oli kalpea ja huonolla tuulella. Hän alkoi heti ottaa ratsastustunteja. Maailma hörästi korviaan ja odotti jotain. Tuomari näytti siltä kuin olisi tehnyt jotain rumaa ja käyskentelisi häpeissään. Ja niin todettiin:

— Nuo ovat nukkuneet sisarussängyssä, sanoi maailma.

— Siitä tulee kai sisaruslapsia, sanoivat ystävättäret.

— Ja ilman rakkautta? Mutta sehän on! Niin, mitä se on?

— Se on henkinen avioliitto, tai sukurutsausta, sanoi eräs anarkisti.

Tosiasia pysyi, mutta sielujen sympatia alkoi ehtyä. Halveksittu todellisuus murtautui esiin kostaakseen.

Tuomari harjoitti ammattiaan, ja rouva antoi imettäjän ja piian harjoittaa omaansa. Siksi hänellä ei ollut mitään puuhaa. Toimettomuus antoi hänen ajatuksilleen tilaisuuden kehittyä, ja hän alkoi pohtia asemaansa. Sen havaitsi hän vähemmän tyydyttäväksi. Oliko lahjakkaan ihmisen toimenä olla tekemättä mitään? Tuomari rohkeni kerran huomauttaa, ettei hänen tarvinnut, ettei ollut pakko olla tekemättä mitään. Mutta sitä hän ei rohjennut enää koskaan uudelleen.

— Hänellä ei ollut mitään toimitettavaa.

— Ei, olla puuhailematta mitään ei ollut toimi. Miksi hän ei imettänyt?

— Imettää? Hän halusi jotain, jolla voisi ansaita rahaa.

— Oliko hän siis ahne? Hänellähän oli enemmän kuin he kuluttivat; miksi hänen pitäisi siis ansaita rahaa?

— Tullakseen miehen kanssa tasa-arvoiseksi.

— Tasa-arvoisia heistä ei voisi koskaan tulla, sillä hänellä olisi aina asema, jota mies ei voisi koskaan saavuttaa. Luonto oli laittanut niin, että naisesta tulisi äiti, mutta miehestä ei.

— Sepä oli tyhmää se.

— Se olisi voinut olla myös päinvastoin, mutta asia olisi joka tapauksessa ollut yhtä raivostuttava.

— Niin, mutta tästä elämästä tuli sietämätöntä. Hän ei voinut elää vain perheelleen, hän halusi elää myös muille.

— Silloin voisi hän kuitenkin aloittaa perheestään, muita voisi sitten alkaa ajatella myöhemmin.

Keskustelua olisi voinut jatkua iäisyyteen, mutta se kesti melkoisen ajan kuitenkin.

Tuomari oli luonnollisesti useimmiten asiakaskäynneillä kaiket päivät, ja kun hän tuli kotiin, oli hänellä vastaanotto. Silloin oli Adèle epätoivoinen. Hän näki miehensä sulkeutuvan sisään toisten naisten kanssa ja ottavan vastaan näiden luottamusasioita, joita tämä ei voinut ilmoittaa hänelle. Heidän välissään oli aina salaisuuksia, ja hänestä tuntui siltä, että mies oli hänen yläpuolellaan.

Kalvava viha alkoi kasvaa hänen sisässään; viha epäoikeudenmukaisuutta kohtaan tässä suhteessa, ja hän etsi nyt keinoa saada mies alennetuksi. Miehen täytyi alentua, jotta tasa-arvoisuus astuisi voimaan.

Eräänä päivänä tekee Adèle esityksen sairaskodin perustamisesta. Mies ei aluksi kannattanut, koska hänellä oli kylliksi praktiikkansa hoitamisessa. Mutta sitten mies ajatteli, että olisi hyvä hänen saada jotain toimitettavaa, joka rauhoittaisi hieman tilannetta.

Adèle sai sairaskotinsa, ja mies meni hänen kanssaan mukaan johtokuntaan. Adèle istui nyt johtokunnassa ja hallitsi. Hallittuaan puoli vuotta tunsikin hän itsensä niin perehtyneensä lääkärintaitoon, että hän alkoi antaa neuvoja ja ohjeita omin päin.

— Se ei ollut mikään konsti, tuumi hän.

Erään kerran sattui Adèle havaitsemaan virheen, jonka sairaskodin lääkäri oli tehnyt, ja sen jälkeen hänellä ei enää ollut mitään luottamusta tätä kohtaan. Seurauksena oli, että hän eräänä päivänä luonnollisessa ylemmyyden tunteessaan lääkärin poissa ollessa otti ja kirjoitti reseptin. Resepti onnistui menemään läpi, ja potilaskin nautti sen kuoleman tuottavien tuloksien.

Täytyi heti muuttaa toiseen kaupunkiin. Mutta näin oli tasapaino häiriintynyt, ja se häiriytyi vielä enemmän uuden perillisen ilmestymisestä maailmaan. Huhu kuolemantapauksesta oli myöskin levinnyt.

Puolisoiden välinen suhde oli surullinen ja ankea, sillä siinä ei ollut koskaan ollut rakkautta; terveen ja voimakkaan luonnonvietin heijastumaton perusta puuttui, ja se oli vain surkea egoistisen ystävyyden löysiin laskelmiin perustuva yhteiselo.

Mitä tapahtui hänen palavassa päässään kuviteltua ylemmää etsiessään tehdyn erehdyksen havaitsemisen jälkeen, siitä hän ei puhunut, mutta mies sai kokea sen.

Hänen terveytensä alkoi olla hauras, hän menetti ruokahalunsa eikä tahtonut koskaan lähteä ulos. Hän laihtui ja alkoi yskiä. Mies antoi tutkia hänet kerta toisensa jälkeen, mutta lääkäri ei voinut löytää sairauden syytä. Lopuksi mies tottui niin jatkuvaan valitteluun, ettei hän enää kiinnittänyt siihen huomiota.

— On ikävää omata sairas vaimo, sanoi hän.

Hän tunnusti sisimmässään, ettei se ollut mikään ilo, mutta jos hän olisi rakastanut vaimoaan, ei hän olisi koskaan tuntenut tai tunnustanut mitään sellaista.

Adèle kuihtui huomattavasti, ja hänen täytyi lopulta mukautua tukemaan tämän päätöstä matkustaa kuuluisan professorin vastaanotolle.

Adèle matkusti professorin luo.

— Kuinka kauan olette ollut sairas? kysyi tämä.

— En ole koskaan ollut terve sen jälkeen, kun tulin maalta, jossa olen kasvanut.

— Ette siis viihdy kaupungissa?

— Viihdy? Kuka välittäisi siitä, viihdynkö minä vai en, vastasi hän marttyyrin ilmein.

— Luuletteko, että maalaisilma tekisi teille hyvää? kysyi professori.

— Luulen, että se on ainoa, mikä voisi pelastaa minut, jos saan sanoa suoraan.

— No, asettukaa siis asumaan maalle.

— Mutta mieheni uraa ei kai voida keskeyttää minun tähteni?

— Oo, mutta hänhän on rikkaissa naimisissa ja asianajajia meillä on aivan tarpeeksi.

— Professori on siis sitä mieltä, että meidän pitää muuttaa maalle?

— Kyllä, jos luulette, että se hyödyttää teitä. En näe muuta sairautta kuin niin kutsutun hermostuneisuuden ja luulen, että tekisi teille hyvää.

Adèle tuli kotiin murtuneena... No? — Professori oli tuominnut hänet kuolemaan, jos hän jatkaisi kaupungissa asumista.

Tuomari meni aivan pois tolaltaan, mutta kun hän ei voinut salata itseltään, että tämä johtui pääasiassa pakosta hylätä praktiikkansa, sai hän täydelliset todisteet siitä, ettei hän välittänyt vähääkään vaimonsa hengestä.

Hänkö ei uskonut, että oli kyseessä tämän elämä? Uskoiko hän sitten, että professori ymmärsi tämän paremmin kuin hän? Tahtoiko hän vaimon kuolemaa? Ei tosiaan tahtonut ja sentähden ostettiin maatila. Sitä hoitaisi pehtori. Koska maalla oli nimismies ja kruununvouti, joutui tuomari nyt toimettomaksi. Päivät viruivat loputtomiksi, elämänsä oli tukalaa. Kun hänellä ei enää ollut tuloja, täytyi hänen elää vaimonsa koroilla. Ensimmäisenä vuonna hän lueksi ja pelasi Fortuna-peliä. Toisena vuonna herkesi hän lukemasta, kun ei tiennyt mitä tarkoitusta varten luki. Kolmantena rupesi hän brodeeraamaan.

Mutta vaimo heittäytyi heti maanviljelyspuuhiin ja tallusteli itse karjakartanolla hameet kintuissa ja tuli huoneisiin likaisena ja löyhki lehmältä. Hän voi niin hyvin ja komenteli väkeä niin että oikein, sillä hän oli maalla kasvanut ja ymmärsi nämä asiat.

Kun tuomari valitteli toimettomuuttaan, vastasi vaimo: rupee jotain tekemään. Kyllä talossa aina työtä löytyy.

Hän tuumi esittää rupeevansa ulkohommiin, mutta varoipas!

Hän söi, makasi, käveli. Jos meni luhalle tai navetalle, oli hän aina tiellä ja muija torui.

Kun hän eräänä päivänä oli valitellut tavallista enemmän ja piiat eivät olleet pitäneet vaaria lapsista, sanoi vaimo tinkimättä: Kaitse lapsia, siinähan sitä on työtä.

Mies katsoi vaimoonsa: tarkoittikohan tuo totta: — No, eikö hän voisi muka katsoa omia lapsiaan? Oliko tämä nyt niin merkillistä?

Mies tuumiskeli tyystin ja hoksasi, ettei se tosiaan ollut niin merkillistä.

Nyt kulki hän säännöllisesti joka päivä lasten kanssa kävelemässä.

Eräänä aamuna kun heidän piti lähteä, ei oltu pantu lasten päälle. Tuomari suuttui ja meni rouvan luo, sillä piikoja hän pelkäsi.

— Miksei ole pantu lasten päälle?

— Siksi, että Marilla on muuta hommaa! Pane sinä niiden päälle, ei sinulla ole muutakaan tekemistä. Ei suinkaan ole mikään häpeä pukea omia lapsiaan?

Mies tuumiskeli hetken ja huomasi, ettei se ollut mikään häpeä. Sitten hän puki.

Eräänä aamuna huvitti häntä lähteä ulkosalle yksin pyssy mukana, vaikkei hän koskaan ampunut.

Kotiin tullessa oli rouva vastassa.

— Miksi sinä et ole tänään ollut lasten kanssa kävelemässä? sanoi hän tuiman nuhtelevalla äänellä.

— Siksi, ettei se minua tänään huvittanut!

— Huvittanut! Kai minua sitten huvittaa teuhata törystä ja pölyssä kaiken päivää? Ei näy huvittavan tehdä mitään hyödyllistä edestäsi.

— Edestäni? Ruokaniko edestä? kai tarkoitat.

— Minkä tahansa, tarkoitan vain. Ja minusta tosiaan sellainen vanha mies kuin sinä voisit hävetä loikomasta joutilaana sohvalla.

Mies häpesi tosiaan ja sitten oli hän vakituisena lapsenpiikana. Täsmällensä työnsä teki. Ei hän tässä mitään väärää huomannut, mutta kärsi kuitenkin. Jokin oli hänestä nurin narin, mutta vaimo kyllä aina osasi asiat oikein päin kääntää.

Vaimo istui konttorissa ja hänen luonaan kävivät pehtorit, räätärit; vaimo seisoskeli aitassa ja mittaili jyvät alusväelle. Ken ikinä tuli taloon, haki vain rouvaa, kukaan ei herraa,

Kerran kävelymatkalla sattui herra menemään niitylle jossa oli nautakarjaa. Hän tahtoi näyttää lapsille lehmii ja talutteli heitä varovasti syövä karjan ohitse. Yhtäkkiä kohosi musta pää toisten eläinten selkään takaa ja katseli vieraita hiljaa mörähdellen.

Tuomari kopaisi lapset syliinsä ja juoksi minkä jaksoi takaisin aidan luo. Sinne päästyään nakkasi hän lapset miten sattui aidan yli ja yritti hypätä itsekin, mutta takertui aidakseen. Näki naisia haassa ja alkoi huutaa minkä jaksoi:

— Sonni, sonni!

Mutta naiset nauroivat ja auttoivat pahoin ryvettyneet lapset ojasta.

— Ettekö näe, sonni! huusi tuomari.

— Eihän sitä sonnina olekaan, sanoi vanha akka. Se lahattiin kaksi viikkoa sitten!

Herra tuli kotiin nolona ja kiukuissaan. Kaipaili vaimolle väen päälle. Vaimo vain nauroi. Iltapäivällä olivat he kahden salissa. Oveen noputettiin.

— Sisään! huusi rouva.

Muudan eukko, joka oli ollut sonniseikkailussa, tuli sisään kädessään tuomarin kaulanauha.

— Tämä on kai rouvan, sanoi hän epäröiden. Adèle katsoi ensin naiseen, sitten mieheen, joka silmät selällään tuijotti kytkeyseensä.

— Ei, se on herran! vastasi rouva ja otti nauhan naiselta. Kiitokset, hyvä ystävä. Herra maksaa sinulle löytäjäisiä.

Herra istui kalpeana ja liikkumatta.

— Ei minulla ole rahaa, pyytäkää rouvalta, sanoi tuomari hypiskellen kaulapantaansa.

Rouva otti kruunun kukkarostaan ja antoi naiselle, joka lähti, nähtävästi juonta ymmärtämättä.

— Olisit voinut jättää tämän minulle tekemättä! sanoi herra tuskallisesti.

— Eikö sinussa ole miestä pitämään sanaasi ja vastaamaan teoistasi. Häpeätkö kantaa yhtä minun lahjaani, kun minä kannan sinun lahjojasi? Oletpa vaimonkin pelkuri! Ja olet olevinasi mies!

Siitä lähin ei tuomarilla ollut sielun rauhaa. Mihinkä hän menikin, näki hän itselleen virnisteltävän ja piiat ja rengit saattoivat koska tahansa huutaa nurkan takaa: sonni! sonni! aina kun hän kulki ohi.

* * * * *

Rouvan piti matkustaa huutokauppaan ja viipyä poissa viikon päivät. Sillä aikaa oli herran pidettävä väkeä silmällä.

Ensimmäisenä päivänä tuli kyökkipiika pyytämään rahaa sokeriin ja kahviin. Hän antoi minkä pyydettiin. Kolmen päivän päästä tuli kyökkipiika taas pyytämään rahaa samaan tarkoitukseen. Herra ihmetteli sitä, että edelliset olivat loppuneet.

— En minä niitä yksinani hotki, sanoi piika. Ja rouva ei milloinkaan ole mitään muistuttanut.

Hän antoi rahat. Mutta haluten uteliaasti tietää, oliko väärässä, avasi hän talouskirjan ja alkoi laskea.

Ihme summa tuli noista kahdesta menoerästä. Kun hän laski yhteen kuukauden ajan naulat, tuli leivisköitä. Hän jatkoi tarkastustaan ja kaikkialla samat tulokset. Siirtyi pääkirjaan ja näki paitse kohtuuttomia summia myös mitä järettömimpiä yhteenlaskuvirheitä. Loppuhuomioksi tuli, ettei rouva osannut ei laatu- eikä desimaalilukuja ja että alustalaiset mitä julkeimmin petkuttaen vievät taloa perikatoon.

Rouva tuli kotiin. Tuomarin täytyi kuunnella huutokauppakertomukset loppuun. Sitten kakistelihe mies ja aikoi alkaa, mutta rouva itse tarttui langan päähän:

— No, mitenäs sinä, ukko paha, tulit toimeen piikain kanssa?

— Ooja, kyllähän minä niiden kanssa, mutta ne eivät varmaankaan ole rehellisiä.

— Eivät rehellisiä?

— Ei, menoerät kahviin ja sokeriin esimerkiksi ovat liian suuret.

— Mistä sinä sen tiedät?

— Katsoin talouskirjasta.

— Jaha, vai nuuskit sinä minun kirjojani?

— Nuuskin! En, mutta minun teki mieli tarkastaa.

— Mitä sinulla niissä on tekemistä...

— Ja huomasin, että sinä pidät kirjaa etkä osaa laatu- etkä murtolukuja.

— Minäkö? En osaa?

— Et, sinä et osaa; ja siksi uhkaa taloutta tuho. Pikku humbuugia olet, muori paha. Usko pois!

— Mitä se kehenkään, mitä minun kirjoissani on?

— Kyllä, näes laki voi panna, luultavasti minut, vankeuteen väärästä kirjanpidosta,

— Laki? Pyh! Minä vähät laista!

— Sen kyllä uskon, mutta sittenkin se pitää meidät kurissa, se on varma. Ja siksi pidän minä itse tästä lähin kirjaa.

— Otetaan kirjanpitäjä!

— Ei tarvita! Minulla ei ole muuta tekemistä. Ja päätetty.

Mutta kun tuomari asettui pulpetin ääreen ja väki tuli hänen eteensä, alkoi rouvan maanviljelys- ja karjanhoitoharrastus kadota.

Tuli rajua reaktiosi ja rouva ei pian piitannut ei lehmistä eikä vasikoista, vaan istui sisällä. Ja siellä hän istua kykki ja hautoi uusia tuumia.

Tuomari virkeni uuteen eloon. Hän yhtyi maanviljelyspuuhiin ja piti talonväen aisoissa. Nyt oli hänellä ylivalta. Hän hallitsi ja järjesti ja määräsi menot ja tarkasti tulot.

Eräänä päivänä tuli rouva konttoriin ja pyysi tuhat kruunua uutta pianoa varten.

— Mitä sinä oikein ajattelet? sanoi mies. Juuri kun navetta on korjattava. Ei meillä ole varaa.

— Mitä ihmettä? vastasi rouva. Eikö meillä ole varaa? Eikö minun rahani riitä?

— Sinun rahasi?

— Minun tietysti, myötäjäiseni?

— Ne tulivat perheen rahoiksi naimakaupassa.

— Siis sinun rahoiksesi.

— Ei, ystäväni, vaan perheen. Perhe on kommuuni, ainoa, jossa omaisuuden yhteisyys on suvaittu, hoitajana mies, tavallisesti.

— Miksi hän, eikä nainen?

— Siksi, että hänellä on enemmän aikaa, kun hänen ei tarvitse synnyttää lapsia.

— Mikseivät molemmat voi olla hoitajina?

— Samasta syystä, josta yhtiölläkin on vain yksi johtaja. Jos myös nainen olisi hoitajana, olisivat lapsetkin, sillä omaisuus on heidän.

— Pelkkiä advokaattijuonia. Mutta kyllä minusta on kovaa se, että minun täytyy pyytää lupaa saada ostaa itselleni pianoa omilla rahoillani.

— Ne eivät ole nyt enää sinun rahojasi.

— No sinunko ne sitten on?

— Ei, ei minunkaan, ne on perheen, ja kuules vielä. Älä luikuilekaan pyytämällä minulta lupaa; jos olet viisas, niin kysyt vain hoitajalta käykö päinsä perheen raha-asiaa tällään ollessa menettää niin paljon ylellisyyteen.

— Onko piano sitten ylellisyyttä?

— Uusi piano silloin kun vanha vielä on olemassa, voi olla ylellisyyttä. Nyt ovat raha-asiat huonot, siksi *ne* eivät salli sinun ostaa uutta pianoa, vaikka *minä* en tietysti voi enkä tahdo sinua vastustaa.

— Eihän nyt tuhat kruunua vie konkurssiin.

— Kyllä, turhanaikaisella tuhannen kruunun velalla voi aiheuttaa luisumisen konkurssiin.

— Sinä siis et anna minun ostaa uutta pianoa.

— Ei ollenkaan siis. Tilan epävarmat raha asiat...

— Milloin, milloin koittaa se päivä, jolloin nainen saa hoitaa itse omaisuuttaan eikä tarvitse kerjätä mieheltä?

— Silloin, kun hän itse tekee työtä. Mieshän, sinun isäsi, on koonnut työllään sinun omaisuutesi. Miehethän ovat työllään koonneet kaiken omaisuuden, siksi, näes, on ollut oikeudenmukaista, että sisar sai periä vähemmän kuin veli, etenkin kun veli jo syntyessään tuli velvolliseksi elättämään vaimonsa, mutta sisar ei ollut velvollinen elättämään miestänsä. Ymmärrätkös?

— Niin, se on muka oikeutta se, että jaetaan epätasaisesti. Onko oikeudenmukaista jakaa epätasaisesti? Luulisi sinulla olevan niin paljon älyä, ettet sitä voi väittää! Tasanhan aina olisi jaettava.

— Eipä, ei aina. On jaettava suhteellisesti ansioiden mukaan. Laiskuri, joka köllöttelee nurmella, katsoa töllöttelee kun muurari rakentaa, on saapa vähemmän kuin muurari, joka rakentaa.

— Jaha, minä olen siis laiska.

— Hm! Parasta on olla virkkamatta mitään. Mutta kun minä makasin sohvalla ja lueksin, pidit sinä minua hyvin laiskana ja muistanpa sinun jotain sinnepäin vihjailleenkin; jotenkin selvästi.

— No mitä minun sitten on tehtävä?

— Mene kävelemään lasten kanssa.

— Minä en ole sopiva lapsille.

— Mutta pitipäs minun olla sopiva lapsille. Kuulepas, ystäväni: nainen, joka sanoo, ettei hän ole sopiva lapsille, ei ole mikään nainen. Eikä hän ole mieskään? Mikä hän sitten on?

— Hui, hui kuinka voitkaan puhua lastesi äidistä!

— Mitä sanotaan miehestä, joka ei välitä naisista? Kai jotain varsin kaunista?

— Oh, en viitsi kuunnella enää.

Ja siksi meni rouva huoneesta ja sulkeutui omaansa. Tuli kipeäksi. Lääkäri, tuo kaikkivaltias, joka oli anastanut ruumiit sitten kun pappi oli menettänyt sielut, selitti maaseutu-ilman ja yksinäisyyden rouvalle epäterveelliseksi ja nyt oli muutettava kaupunkiin, jotta rouva saataisiin lääkärin hoitoon.

Kaupunki vaikutti erinomaisen edullisesti rouvan terveyden tilaan ja katuviemärien ilma loihti hänen poskilleen uuden raikkauden.

Tuomari antautui praktiikkaansa ja puolisojen eripuraisilla luonteilla oli taas ukonjohdattimensa.

Eräänä päivänä julistivat lehdet, että teatteri oli ottanut näyteltäväkseen erään teatterikappaleen, jonka rouva oli sepittänyt,

— Näetkös nyt, sanoi rouva miehelleen, että nainenkin voi elää korkeampia tarkoituseriä kuin lapsen hoitoa ja ruuan laittoa varten.

Ja mies tunnusti ja pyysi anteeksi.

Kappale näyteltiin. Mies istui etuaitiossa kuin kylmän suihkun alla ja näytelmän päälle sai hän olla isäntänä seksalla.

Rouvaa saarsivat ihailijat, joille mies sai kaataa naukkuja ja niistää sikareja.

Sitten pidettiin puheita. Mies seisoivat vahtimestarin vieressä ja piti huolta sampanjapullojen kunniapamauksista kun juotiin malja naiselle ja suurista tulevan ajan toiveista puhui nuori runoseppä, joka uskoi naiseen.

Muudan näyttelijä tuli ja taputti tuomaria olalle ja pyysi hänen tuomaan sisään Garte Blanchea tuon kehon Roederin asemesta; kyypparit juoksentelivat kyselemässä rouvan miestä; ja rouva kehoitti lakkaamatta miestä pitämään huolta siitä, että arvostelijat saivat juomaa.

Nyt oli mies alakynnessä ja se tuntui hänestä hyvin pahalta. Kun he illalla palasivat kotiin, säteili rouva riemusta.

Sielunsa oli laajentunut ja tulvehti joka soluun, jännitti joka hermoa. Menestys oli nostanut painot rinnalta ja hän hengitti vapaasti ja korkeasti; hän oli puhunut ja häntä oli kuultu; hän oli ollut mykkä ja saanut puhelahjansa. Hän haaveili tulevaisuuttaan, uusia suunnitelmia, uusia voittoja.

Mies mökötti hiljaa kuin märkä puupukki eikä hänestä kosketellessa tullut vastakaikua. Mikäli nainen nousi, sikäli mies vaipui.

— Olet kateellinen, sanoi rouva keskeyttäen hehkuvan puheensa.

— Ellen olisi miehesi, en olisi kateellinen. Minä iloitsen menestyksestäsi, mutta se työntää minua syrjään. Olet oikeassa, mutta minä myös. Avioliitto on ihmisyyttä. Ellen minä syö sinua, syöt sinä minut. Nyt söit sinä minut. Minä en voi sinua rakastaa enää.

— Oletko sinä minua koskaan rakastanutkaan.

— Ei, en tosiaan, me rakensimme aviomme ilman rakkautta, siksi se ei menestynyt. Minusta tuntuu kaikessa tapauksessa siltä kuin avioliitto olisi saman kohtaloinen kuin monarkia. Monarkia voi olla olemassa vain itsevaltiutena. Avioliitto oli monarkinen hallitusmuoto, ja siksi täytyy sen hävitä.

— Mitäs sijaan tulee?

— Tasavalta tietysti! vastasi mies ja meni makaamaan.

Paripuolet.

Minä tapasin heitä kolmena vuotena tavallisesti joka päivällisaikaan mennessäni kotiin kirjastosta.

Ensimmäisenä vuonna oli mies ryhdikäs ja notkea kuin luutnantti, joka hän olikin. Vaimo kulki tanssien hänen sivullaan ja kallisti päänsä vinoon nähdäkseen miehen silmiin. Mies kalpeni, mutta vaimo rusehti yhä.

Toisena vuonna kulkivat he vielä käsikynkässä, mutta katsoivat suoraan eteensä ja vaimo ei koskaan kallistanut päätään vinoon nähdäkseen miehen kuoppaisiin silmiin.

Kolmantena vuonna tuli mies yksin. Kaulansa näytti venyneen ja leuka oli pitkällä. Poskinahkat kuten liimattuina tiivistä leukapieliin ja silmät mustissa puitteissa. Kun hän oli uniformussa, roikkui sapelin nauhakset alaalla vatsan puolella ja keltaiset yleis-esikunnan riväärin lepattivat laihoilla koivilla. Vaimo tuli joskus yksin. Käyntinsä oli keveä ja hypähtelevä kuin ennenkin; mutta kasvoilla tyytymätön, kova ilme. Sieraimet pörhöttivät auki kuin saalista vainuten ja silmät vilkuivat toiselle katukäytävälle kuin pälyen tyydytystä. Neljäntenä vuonna ei mies tullut.

— Oletteko kuullut, että kapteeni X on kuollut? kysyi eräänä päivänä muudan ystävä.

— En, minä en tunne kapteeni X:ää.

— Vai ette, nuori, lahjakas mies, suuri tulevaisuus. Kyllä te varmaan olette nähneet hänet, sillä hän asui saman kadun varrella kuin tekin.

— Aa, jaa, oli yleis-esikunnassa, ja nuori, kaunis vaimo?

— Ihan sama!

- No, mikä sen tappoi?
- Niin, mikä? Oletteko nähneet Erotaan pois?
- En.
- Lukekaa se sitten!
- Puhuuko se aviopuolisoista?
- Ei, paripuoliskoista!

Ei riitä.

Madame St. Briellä on perhepensionari Passyssa. Hän on leski, kahdeksan viidettä ijältään, hänellä on kolme poikaa. Yksi kahdeksannellakolmatta, nainut. Toinen kuusikolmatta, nainut. Kolmas neljäkolmatta, naimaton ja taiteilija. Mies oli lääkäri ja kuoli, dekoreerattuna, kaksi vuotta sitten.

Hänellä on vähäiset korot, joilla hän voi tulla yksinään toimeen, mutta pojan, joka on maalari, täytyy saada modelleja, väriä, siveltimeä, kangasta, ateljeeri ja absenttiä. Siksi on hänellä pensioni, mutta myös siksi, että hän rakastaa ihmisseuraa.

Vanhemmat pojat eivät käy kotona koskaan. Miniät ovat vieroittaneet heidät tykkänään äidistä. Äiti on uhrannut koko elämänsä lasten hyväksi, ilman mitään muita harrastuksia. Nyt ovat muut pesästä lentäneet, äiti on yksin nuorimman kanssa, joka ei ole koskaan kotona. Äidillä lienee ikää vielä pari kolmekymmentä vuotta, mutta hänellä ei ole ketään kenen hyväksi elää ja itsensä hyväksi ei hän voi elää, sillä hän oli syntynyt ja kasvatettu äidiksi eli elämään muiden hyväksi.

Charles, taiteilija, on kiristänyt häneltä paljon rahaa nyt huhtikuussa, sillä hänen täytyy salonkiin nyt ensi kertaa ja paraikaa odotellaan vastausta juryilta.

Tänä aamuna tuli Charles-herra aamiaispöytään. Naama kelmeän keltaisena, silmäin alukset mustan puhuvina, silmät kuin vihreällä koneöljyllä rasvatut. Kylmä hiki asuskeli hiusrajassa ja henki löyhki saastaiselta.

— Missä sinä olit eilen, pikku Charles? kysyy äiti ja latoo kuusi osteria vadille hänen eteensä.

— Mitä se sinuun kuuluu? vastaa Charles ja haastelee ostereita.
Portugalilaisia! Hyi!

— Ja minä kun olin tuovinani sinulle oikein makuruokaa, sanoo äiti.

— Älä sinä pidä minusta yhtään huolta, sanoo Charles-herra. Sinä kiusaat minut hengiltä ja piru vieköön, minä muutan matkaani, jos yhä pidetään tätä peliä.

Äiti kääntyy erään hoitolaisensa puoleen, nuoren rouvan, kaksi pientä poikaa helmoissaan.

— Ompa sitä lapsistaan iloa, kaksi lensi pesästä ikipäiviksi ja tämä on viimeinen. Onko hän kiltti äidilleen.

— Eipä liiaksi, vastaa hoitolainen.

Charles-herra nousee ylös, punaisena, niin punaisena kuin vetelä verensä sallii, ja karjaisee:

— Hyvästi! Minä lähetän hakemaan tavarani aamiaisen jälkeen.

Pariovet paukkuvat ja Charles-herra menee.

Äiti purskahtaa itkuun.

Aamiaisen jälkeen tulee toimitsija hakemaan tavaroita.

Äiti kokoilee itkien Charlesin piirustusvehkeet, tyhjentää piirongin laatikot ja panee liinavaatteet kapsäkkiin. Ottaa taulut seiniltä ja käskee piian pölyyttämään vaatteet. Ja sitten on huone tyhjä.

Pojat pois lentäneet ja pesä on hylätty. Mitä varten hän nyt eläisi, kenen hyväksi hän nyt nokittaisi rintaansa ehkä kolmekymmentä vuotta, koko miespolven ijän?

— Sellainen on luonnon sääntö, rouva St. Brie-parka, sanoo hoitolainen. Ja ei meidän ole kasvatettava

lapsia itseämme varten. Kuten itse lensimme vanhempain luota, niin lentävät lapset meidän luotamme. Vaadimme liikaa elämältä, joka antaa niin vähän.

— Mutta mitä sitä sitten tekee, kun kaikki ovat lähteneet pois? väittää hylätty äiti.

— Työtä itselleen, kaiketi, vastaa hoitolainen.

— Ei se riitä. Minä en voi elää yksin, minulla täytyy, täytyy olla joku.

Ja nyt on leski yksinään ja suree. Mutta koko hyvyytensä tuhlaa hän nyt hoitolaisen pikku pojille. Hän leikkii heidän kanssaan, lukee ja luettaa, pelaa dominoa heidän kanssaan ja hoitelee heitä, kun he ovat kipeinä. Ja hänellä on joku, jolle elää, koko kuukauden ajan.

Mutta kun kuukausi loppuu, matkustavat he pois. Hän seisoo portailla kun he nousevat vaunuihin ja kun ajoneuvot vierivät avenyelle päin, katsoo hän kauan, kauan heidän jälkeensä, kuten he veisivät mukanaan taas palasen hänen sydämestään. Mutta se sydän on kuin Prometheuksen maksa. Se kasvaa sikäli kuin kotka nokkii.

Ja sitten tulee uusi hoitolainen, mikä lie, matkustelee maita mantereita suurta surua pois löyhytellen. Ja sitten tapaa hän sen nokitun äidin sydämen. Ja sitten saa hän palasen hänkin kun vuorostaan nokkii, ja ottaa ajurin ja ajaa tiehensä aikansa tultua ja antaa piiiolle kullekin lois-dorin tuon kalvamansa sydämen edestä. Mutta leskelle hän ei anna mitään, se ei ole soveliasta. Ei, mutta, avasihan hän rintansa ja antoi äidille souvenirin, palasen suruaan, ja toinen otti sen vastaan ja kätki säästöjensä joukkoon.

Mutta miten tuhmaa onkaan elää toisten hyväksi, ei se riitä, ei riitä.

Eräs Nukke koti.

He olivat olleet naimisissa kuusi vuotta, mutta he olivat yhä kuin äsken kihlautuneet. Mies oli kapteeni sotalaivastossa ja oli harjoitusretkillä pari kuukautta joka kesä ja kaksi kertaa oli hän ollut suurella retkellä. Ne olivat niin terveellisiä nuo pikku matkat; jos aviosuhde oli ruvennut tuntumaan ummehtuneelta yhdellä paikoin ollessa talvella, niin raikasti sen jälleen kesämatka. Ensimmäisenä kesänä kirjoitteli hän vaimolleen ihan rakkauskirjeitä ja hän ei voinut antaa yhdenkään purjeen kulkea ohi merellä signaleeraamatta postia! Ja kun vihdoinkin Ruotsin saaristo näkyi, paloi hän kiihkosta päästä mitä pikimmin näkemään vaimoan. Mutta sen tiesi vaimo. Landsortissa tullessaan sai mies sähkösanoman: se tulee häntä vastaan Dalaröhön. Ja kun ankkuri laskettiin Jutholmenin edustalla ja mies näki sinisen nenäliinan liehuvan kievarin verannalla, tiesi hän, että vaimo se siellä oli. Mutta laivalla oli niin paljon puuhaa ja ilta ehti, ennenkun hän sai lähteä maihin. Mutta kun hän sitten tuli laivaveneellä ja plihthukari puski laituriin ja hän näki vaimon sillalla, yhtä nuorena, yhtä kauniina, yhtä terveenä kuin ennen, oli ilo kuin ensimmäisinä hääaikoina. Ja kun he tulivat kestikievariin, niin kas miten nätit illalliset vaimo oli älynnyt hommata noihin kahteen pieneen huoneeseen, jotka oli tilannut! Ja säihkyi viini ja läiskyivät suudelmat ja nyt pärähti iltasoitto ulkoa virralta. Mutta se ei häntä liikuttanut, hän lähtisi vasta kello yksi. Mitä? Oliko hänen lähdeittävä?

— Oli, hänen piti nukkua laivalla, mutta jos hän ehtisi vain aamuhuutoon, niin ei mitään hätää!

— Mihin aikaan aamuhuuto?

— Kello viisi!

— Hyi miten aikaiseen!

— Mutta missäs sinä asut tämän yön?

— Sitäpä ei sanota!

Sen mies arvasi ja sitten tahtoi hän nähdä missä vaimo asui. Mutta vaimo asettui oven eteen! Toinen suuteli häntä, ja avasi oven.

— Hui miten iso sänky! Sehän oli kuin suuri parkassi! Mistä se sen oli saanut?

Herra Jumala, miten toinen punastui. Mutta hänhän oli miehen kirjeistä saanut sen käsityksen, että he "asuisivat" täällä kievarissa.

— Niin, tietysti he asuvat, vaikka miehen piti ehtiä laivalle aamuhuutoon, tuohon vietävän aamurukoukseen, josta tuhannen viisi!

Hui miten hän puhui!

— Nyt kahvia ja tulta uuniin, lakanat tuntuvat kosteilta! — Sellainen pieni älykäs vekkuli, hankkinut niin ison sängyn! Mistä hän sen oli saanut?

— Ei hän sitä ollut saanut.

— Vai ei, kyllähän sen uskoi! Tietenkin sen uskoi!

— Hän oli niin tuhma, niin!

— Tuhma? — Mies kaapaisi vaimoa vyötäreiltä.

— Ei, oli pysyttävä siivolla!

— Siivolla; helppo sanoa!

— Tyttö, halkoja!

Kun kello löi kaksi ja aamu alkoi leimuta saarien takana ja vetten päällä, istuivat he avoimen akkunan ääressä. Tuntui näet ihan kuin vaimo olisi ollut hänen rakastajattarensa ja hän rakastaja. Eikö tuntunut? Ja nyt täytyisi hänen lähteä vaimon luota! Mutta hän palaisi kello kymmenen aamiaiselle ja sitten lähtisivät he purjehtimaan. Ja sitten pani mies kahvin kiehumaan matkakeittiönsä ja he joivat kahvia auringon noustessa ja lokkien kirkuessa. Tuolla virralla oli kanuunavene ja mies näki keulavahdin hukarin välähtävän silloin tällöin. Vaikea oli erota, mutta hupaista tietää että pian taas tavattaisiin. Ja sitten suuteli hän vaimoa viimeisen kerran, sitoi sapelin vyölleen ja meni. Ja kun mies tuli sillalle ja huusi "vene hoi", piiloittautui rouva uudinten taa ihan kuin häveten. Mutta mies heitteli lentomuiskuja molemmin käsin yhä ja yhä kunnes matruusit veneineen tulivat. Ja sitten viimein "hyvää unta, uneksi minusta" ja kun mies kääntyi keskellä virtaa katsomaan taakseen ja asetti kaukoputken silmälleen, niin näki hän vielä pienen, mustatukkaisen olennon tuolla majatalon kamarissa ja aurinko paistoi hänen paidalleen ja paljaihien olkapäihinsä ja hän oli kuin vedenneito!

Ja sitten meni aamuhuuto! Signaalitorven pitkät sävelet kiirivät vihreiden saarien välitse kauas kimaltaville vesille ja palasivat jälleen toisia teitä mäntymetsäin taitse. Ja sitten kaikki pojat kannelle ja "Isä meidän" ja "Jesus suo mun aina alkaa". Dalarön pieni kellotapuli vastasi lyhyellä soitolla, sillä oli sunnuntaiaamu. Ja nyt liiteli kuttereita aamutuulella ja liput liehuivat, laukauksia pamahti, vaaleita kesäpukuja vilkkui tullisillalta. Vedenrajasta punaiseksi maalattu höyry tuli Utöistä, kalastajat nostivat verkkojaan ja aurinko paistoi yli virehtiväin, sinisten vetten ja vihreän maan.

Kello kymmenen lähdeitti veneellä laivasta ja kuusi paria airoja sousi maata kohti. Ja nyt olivat he jälleen toistensa luona. Ja kun he olivat aamiaisella suuressa ruokasalissa, kuiskasivat toiset vieraat keskenään: onko se hänen vaimonsa? Mies puheli hiljaisesti kuin rakastaja ja vaimo katsoi vähä väliä alas kuten hämillään ja hymyili tai läimäsi miestä servetillä sormille.

Pursi odotti laiturin kylessä ja vaimon oli käytävä ruoriin. Mies hoiti keulapurjetta. Mutta mies ei malttanut olla katselematta yhä vain vaimoa, kesäpukuista, vaaleaa olemusta, korkeaa, kiinteää povea, suppuista, päättäväistä suuta ja tiukkaa katsetta, joka tähtäsi tuuleen hirvennahkahansikkaisen käden pidellessä suurjalustaa. Mies ei tahtonut voida olla loruamatta ja kuhni usein käänteissä. Silloin häntä toruttiin kuten laivapoikaa ja sekös hänestä oli hauskaa.

— Mikset ottanut pikkuista mukaan? — ärsytteli mies.

— Mihinkä minä sen olisin pannut?

— Siihen isoon parkassiin tietysti!

Ja vaimo hymyili ja miehestä oli niin hauskaa nähdä hänen hymyilevän noin!

— No mitäs tuumi emäntä aamulla? — jatkoi mies.

— Mitäs se tuumi?

— Sanoiko nukkuneensa hyvin viime yönä?

— Miksei olisi nukkunut?

— Noo, enpä tiedä, olisivathan rotat voineet rapista lattian raoissa tai vanha ullakkoluukku narista; mistäs sen tietää, mikä vanhan mamselin suloista unta häiritsee.

— Jos et sinä nyt pidä suutasi, niin panen kiinni jalusnuoran ja kaadan sinut mereen!

Ja he laskivat pienen saaren poukamaan ja puraisivat murkinapalaa pienestä koristaan; ja sitten ampuivat he pilkkaan revolverilla. Sitten rupesivat he ongelle ja olivat onkivinaan, mutta ei syönyt, ja he lähtivät taas purjehtimaan. Selille, joilla telkät lentelivät, lahteen, jossa hauki kaislikossa polskahti, ja taas selille; eikä mies väsynyt juttelemasta, katselemasta häntä, suutelemasta kun käsiksi pääsi.

Niin tapasivat he toisiaan Dalarössä kuutena kesänä ja aina olivat he yhtä nuoria, aina yhtä huimiam ja onnellisia. Ja talvisin olivat he Skeppsholmenilla pienissä "kajuutoissaan". Ja silloin taklasi mies laivoja pojille tai huvitti heitä Kiinan ja Etelämeren saarten seikkailuilla ja rouva kuunteli ja hänen täytyi nauraa miehen hulluille jutuille. Ja heilläkös oli ihastuttava huone, jota ei ollut muilla. Siellä oli japanilaisia päivävarjoja ja sota-asuja, itäintialaisia pienoispagoodeja, australialaisia jousia ja keihäitä, neekerien rumpuja ja kuivattuja lentokaloja, sokeriruokojen ja opiumipiippujen. Ja pappa, jonka pää alkoi tulla jo kaljuksi, ei viihtynyt poissa kotoaan. Joskus läiskäsi hän lauttaa sotatuomarin kanssa ja joskus pikku viiraa ja tehtiin kohtuullinen kroki. Rouva oli ennen pelannut hänkin, mutta sitten kun heille oli tullut neljä lasta, ei hänellä ollut aikaa, mutta hän istui mielellään hetkisen miesten luona ja kurkisteli kortteihin ja kun hän tuli papan tuolin luo, otti pappa häntä vyötäreiltä ja kysyi: hassaisikohan noilla lapuilla.

Korvetin oli lähdeävä merelle kuudeksi kuukaudeksi. Kapteenista tuntui meno kauhealta, sillä lapset olivat jo suuria ja mamman oli vähän vaikea hoidella laajaa piirikuntaansa. Ja kapteeni ei ollut enää niin nuori ja riehakas kuin ennen, mutta — ei auttanut. Ja hän lähti. Jo Kronborgissa pisti hän postiin ensimmäisen kirjeen ja se oli seuraavanlainen:

"Pieni rakas huippuheili!

Tuuli heikko S.S.O. t. O + 10° C, 6 las. vapaavahdissa. Minä en voi kirjoittaa, miltä tuntuu olla täällä matkalla, erossa sinusta! Kun me kiskoimme varppiankkurin Kastelholman edustalla (6 ja 30 i.p. vahvalla N.O.T.N.) oli kuin olisi ajettu palli rintaristikoihin ja tuntui ihan akuraatisti siltä kuin olisi ajettu kettinki molemmista korvaklyyseistä. Sanotaan, että merimiehet tuntevat aavistuksen ennen kun onnettomuus tulee. Minä en tiedä sitä, mutta ennen kun saan sinulta ensimmäisen kirjelapun, olen ganz unruhig! Mitään kummempaa täällä ei ole tapahtunut, siitä yksinkertaisesta syystä, ettei täällä saa mitään tapahtua. Mitenkä Te voitte siellä kotona? Joko Popi sai uudet saappaansa? Käykö ne hyvin jalkaan? Minä olen huono kirjeentekijä ja sen sinä tiedät ja minä lopetan nyt tähän! Suurella pusulla juuri tähän kryssiin x!

Sinun vanha Pall.

P. S. Hanki nyt itsellesi jotain seuraa, lapsukainen, (naisväkeä, tietysti!) Ja muistapa sanoa Dalröna mamselille, että hän korjauttaa sen ison parkassin siksi kun minä tulen kotiin! (Tuuli lisääntyy, kääntyy yöksi Pohjoiseen!)"

Portsmouthin luona sai kapteeni vaimoltaan seuraavan kirjeen:

"Rakas vanha Pall.

Täällä on niin kolkkoa kun sinä olet poissa, sen sinä arvaat! Ja tukalaahan se nyt on ollut, kun Alicekin on nyt saanut hampaansa. Tohtori sanoi, että tämä oli harvinaisen aikaista, ja se taitaa merkitä, että (sitäpä en sanokaan!). Popin saappaat kävivät oikein mainiosti ja Popi on niistä niin ylpeä poikaa. — Sinä sanoit kirjeessäsi että minun pitäisi hankkia itselleni jotain naisseuraa. Nyt minä jo olen hankkinut, tai oikeastaan, tuli hän itse minun toverikseni. Hänen nimensä on Ottilia Sandegren ja hän on käynyt seminaaria. Hän on hyvin vakava, ei Pallin siis pidä pelätä, että hän johdattaa hänen huippuheilinsä harhapoluille. Ja vielä on hän uskonnollinen. Juu, juu, kyllä meidän jokaisen pitäisi vähän ajatella vakavammin myöskin uskonasioita. Hän on erinomaisen kunnan nainen. Ja nyt lopetan minä tällä kertaa, sillä Ottilia tulee minua hakemaan. Hän tuli nyt juuri ja pyytää sanomaan tuntemattomana terveisensä.

Sinun oma Gurlisi."

Kapteeni ei ollut kirjeeseen oikein tyytyväinen! Se oli liian lyhyt eikä niin iloinen kuin tavallisesti. — Seminaari, uskonnollinen, vakavaluontoinen. Ja Ottilia, kaksi kertaa Ottilia! Ja entä Gurli. Miksei Kultu kuten ennen. Hm! — Viikon päästä sai hän Bordeaux'in luona uuden kirjeen, jota seurasi ristisiteessä kirja. "Rakas Wilhelm!" — Hm! Wilhelm! Ei enää Pall! — "Elämä on taistelua hamas..." Mitä piruja? Mitä meillä on elämän kanssa tekemistä! "hamasta alusta loppuun saakka! Levollisena kuin puro Kidronissa..." Kidron! Sehän on raamattua! — "on meidän elämämme kulkenut edelleen. Me olemme kuin unissakulkijat kävelleet kuilujen yli niitä näkemättä!" — Seminaari, seminaari! — "Mutta sitten vaativat sijaa eetilliset" — Eetilliset! Ablativus ai ai! Hm, hm! — "kysymykset korkeimmissa

potenseissa!" — Potenseissa? — "Ja kun minä nyt herään meidän pitkästä unestamme ja kysyn itseltäni: onko meidän avioliittomme ollut sitä totista avioliittoa? niin täytyy minun katumuksella ja häpeällä vastata, että se ei ole sitä ollut! Rakkaus on taivaallista alkuperää (Math. XI: 22 ja seuraavat v.)" Kapteenin täytyi nousta paikaltaan ja ryypätä lasi rommivettä ennenkun jaksoi jatkaa. — "Miten maailmallinen, miten konkreettinen meidän on ollut. Ovatko meidän sielumme eläneet siinä harmoniassa, josta Plato puhuu (Phaidon, VI kirja, II. 9 §.)? Ei, pitää meidän vastata! Mitä olen minä ollut sinulle? Taloudenhoitaja ja — voi häpeää! — rakastajatar! Ovatko meidän sielumme ymmärtäneet toinen toistaan? Ei, pitää meidän vastata!" — Pirkeleen pirkele, kaikki Ottiliat ja saatanan seminaarit! Onko hän ollut minun huushollerskani? Vaimoni ja lasteni äiti on hän ollut! — "Lue tämä kirja, jonka minä sinulle lähetän. Se antaa sinulle vastauksen kaikkiin kysymyksiin. Se lausuu julki sen, mikä on piillyt koko naissuvun sydämissä vuosisatain aikana! Lue sinä se, ja sano sitten, tokko meidän avioliittomme on ollut oikeaa avioliittoa! Polvillaan rukoillen, sinun oma Gurlisi."

Tämän pahan kapteeni oli aavistanut. Hän oli joutua järiltään, hän ei voinut ymmärtää, mikä hänen vaimoan riivasi! Tämähän oli pahempaa kuin körttiläisyys!

Hän repi auki ristisiteen ja näki nidotun kirjan ja sen kannessa: Henrik Ibsen, Nukkekot. Nukkekot! Niin. Juuri niin! Hänen kotinsa oli ollut kuten pieni, hieno nukketalo, ja hänen pikku vaimonsa oli ollut hänen pikku nukken ja hän oli ollut vaimon iso nukke. He olivat leikitellen kulkeneet elämänsä särmäisillä muserokivillä ja he olivat olleet onnellisia! Mitä heiltä siis puuttui? Mitä pahaa he olivat tehneet? Hänen oli otettava siitä selko, koskapa sen sai tästä kirjasta tietää.

Kolmessa tiimassa hän sen lukaisi! Mutta järki seiso. Mitä tämä kuului häneen ja hänen vaimoonsa! Ei hölyn pölyä! Olivatko he väärentäneet vekseleitä? Vai eivätkö olleet rakastaneet toisiaan? Juu! — Kapteeni sulkeutui kajuuttaansa ja luki kirjan uudelleen ja merkkaili sitä sinisillä ja punaisilla viivoilla ja kun alkoi tulla aamupuoli, ryhtyi hän tekemään kirjettä vaimolleen. Ja hän kirjoitti:

"Hyvää tarkoittava, pieni Ablativus ai ai näytelmävehkeilystä
Nukkekot, kyhäillyt vanha Pall Vanadiksella Atlantin valtamerellä
Bordeaux'in edustalla (lat. 45° long 160)."

§ 1. Likka oli mennyt miehen kanssa naimisiin sentähden, että mies rakasti likkaa, ja siinä teki tyttö hiton hyvästi, sillä jos hän olisi ruvennut odottamaan sitä, jota hän itse rakasti, olisi voinut tapahtua, ettei se toinen häntä rakastanutkaan, ja silloin olisi hän tavannut pirun rustirenkaassa. Sillä ylen harvoin sattuu että molemmat ovat hullautuneet toisiinsa.

§ 2. Hän väärentää vekselin. Tuhmuus se on, mutta älköön hän sanokokaan sitä tehneensä vain miehen vuoksi, sillä eihän hän ole koskaan rakastanut miestänsä; jos hän olisi sanonut, että hän sen teki heidän molempain ja lasten vuoksi, puhuisi hän totta! Selväkö?

§ 3. Jos mies tanssiaisten jälkeen pitää vaimosta, todistaa vain että hän rakastaa vaimoan eikä se ole vika miehessä; mutta tällaisen esittäminen teatterissa on vika. Il y a des choses qui se font mais qui ne se disent point, lausuu muistaakseni muudan ranskalainen. Muuten olisi kirjailija, jos hän olisi oikeudenmukainen, voinut esittää vastakkaisen tapauksen: la petite chienne veut, mais le grand chien ne veut pas, sanoo Ollendorff. (Vert. Dalarön parkassia!)

§ 4. Se että vaimo tahtoo sitten kun näkee, että mies on emä nahjus — jota mies onkin, koskapa antaa vaimolleen anteeksi sentähden, ettei petkutus tullut ilmi — lähteä lastensa luota, kun "ei ole arvokas niitä kasvattamaan", on hyvin älytöntä kokeetteriaa. Jos vaimo oli nauta (sillä ei suinkaan seminaarissa opeteta, että on luvallista väärentää vekseleitä) ja mies härkä, niin piti heidän kelvata hyvin aisakkaiksi. Missään tapauksessa ei hänen sopisi jättää lapsiaan sellaisen hölmön kasvatettaviksi, jota hän halveksii.

§ 5. Noralla on siis sitä suurempi syy jäädä lastensa luo, kun huomaa miehensä elukaksi.

§ 6. Se ettei mies ollut huomannut hänen oikeaa arvoaan ennen, ei ole miehen syy, sillä oikeaan arvoonsahan Nora joutui vasta kalabaliikin jälkeen.

§ 7. Nora oli jo ennen höpsö, sitä ei hän itsekään kiellä.

§ 8. Löytyy kaikki takeet siitä, että he tästä lähin kiskoisivat kuormaansa tasaisemmin: mies on katunut syntejään ja tahtoo tehdä parannuksen, vaimo myös! Bon! Kämpälää päälle, nyt aletaan uudestaan! Ei pata kattilaa soimaa. Velka velasta. Sinä olit nauta ja minä olin härkä! Sinä, pikku Nora, olit huonosti kasvatettu; minä, pässinpää, en ollut parempaa oppinut. Surkutelkaa meitä molempia! Nakelkaa mädänneillä munilla meidän kasvattajiamme, mutta älkää pommittako niillä vain minun pääkupuani. Minä olen, vaikka mies olenkin, yhtä viaton kuin sinäkin! Ehkä hiukan viattomampikin, sillä minä menin naimisiin rakkaudesta, vaan sinä rahain vuoksi! Olkaamme siis ystäviä ja opettakaamme yhdessä lapsillemme elämämme kalliita kokemuksia.

"Selvä? All right! — Tämän on Pall kapteeni jäykällä sormillaan ja hitaalla älyllään kirjoittanut.

"Ja nyt, pieni, rakastettu nukkeni, nyt olen minä lukenut sinun kirjasi ja lausunut siitä ajatukseni. Mutta mitä se meihin kuuluu? Emmekö ole rakastaneet toisiamme? Emmekö vieläkin rakasta? Emmekö ole kasvattaneet kumpikin itseämme ja höylänneet kulmat pyöreiksi, sillä muistathan, että kyllä niitä oli alussa oksia ja känsiäkin! Mitä hullutuksia tämä on! H—tiin kaikki Ottiliat ja seminaarit! — Ruotaisen kirjan sinä lähetit. Huonosti merkitty kulkuväylä, jossa voi ajaa milloin tahansa karille. Mutta minä otin mittavehkeet, minä ja merkitsin karttaan ja pääsin tyvenelle vedelle. Mutta empä tee sitä enää toista kertaa. Piru halaiskoon pähkinöitä, jotka on mustat sisältä, kun on kerran niihin reiän saanut. Ja nyt toivotan minä sinulle rauhaa ja onnea ja entistä hyvää järkeä. Miten minun piskuiseni jaksavat? Unohdit kirjoittaa niistä! Kai olivat esteenä huolet Noran siunatuista mukuloista (joita ei löydy muualla kuin tuossa näytelmäkirjassa!) Itkeekö poju, soittaako sirkku, laulaako satakieli, tanssiiko pikku nukke? Aina hän tanssikoon, sillä siitä on Pall-vanha hyvillään. Ja nyt Jumala sinua siunatkoon älköönkä salliko pahoja ajatuksia välillemme. Olen niin pahoillani, etten voi sanoa! Ja pitää sitten istua ja kirjoitella arvostelevia artikkeleita teatterikappaleista! Jumala holhotkoon sinua ja pienenisiä, pusi heitä suulle vanhan, uskollisen Pallin puolesta."

Kun kapteeni oli saanut kirjeensä valmiiksi, meni hän alas ruokasaliin ja hankki krokinsa. — Lääkäri oli siellä myös. — Höi, yökkäsi kapteeni, — tiedätkö miltä haisee vanhat mustanhousun hapanneet. Höi, Surabaja! Piru hissais kattauspylppyrällä keulan huippuun ja tuulettais pohjaan reivatulla N.V.T.N. — Mutta lääkäri ei ymmärtänyt hölyn pölyä! Ottilia, Ottilia helv...! Kingottimella se kuranssia sietäisi! Viedä vietävän harmaa hapan kanssikkoppiin ja usuttaa toinen ruokakunta päälle ja reikäluukut tukkoon!

Kyllä hän tiesi, mitä vanha kääkkä siesi. — Mutta hittoko sinulla on, Pall-paha? kysyi lääkäri. — Plato, Plato! Hyi hitto, Plato! Niin! Kun on merillä kuusi kuukautta, silloin se tulee se Plato! Ja eetillinen! Eetillinen! Höi. Piikipultti sisarhakaisiin, saisipa Ottilia lämpyisensä niin tokko olisi suussa sen Plato, Plato. — Mutta mitäs sinä tarkoitat? — Ooh, ei mitään. Kuule, sinä kun olet lääkäri, mitenkäs se oikeastaan on naisten? Hä? Eikö ole vaarallista olla kauan naimattomina? Tulee hiukan noin kukkelikui, yhdestä hangasta? Hä? — Lääkäri laati lausuntonsa, joka päättyi valituksella siitä, etteivät kaikki naaraat saata tulla hedelmöitettyiksi. Luonnossa, jossa koiraat enimmäkseen olivat polygameja — hyvällä syyllä, sillä pojille oli ruokaa, (paitsi petoeläimillä), — ei ollut moisia abnormiteetteja kuin naimattomat naaraat. Mutta kulttuurioloissa, joissa vain onnenpotkusta sai riittävästi leipää, oli se tavallista, etenkin kun naisia on enemmän kuin miehiä. Tulisi siis olla kiltti vanhoille piioille, sillä heidän kohtalonsa on surkea! — Jaa, kiltti! Helppo sanoa, mutta eivät itse voi olla kilttejä! — Ja nyt tarinoi kapteeni kaikki, senkin, että hän oli kirjoittanut arvostelun teatterikappaleesta! — Osh, ne kirjoittavat niin paljon roskaa, — sanoi lääkäri ja sulki totikannun kannen. — Tiede se vain pystyy suuria kysymyksiä ratkaisemaan! Tiede!

Kun kapteeni kuuden kuukauden poissa olon ja ikävän kirjevaihdon jälkeen, jossa vaimo oli pahoin pölyyttänyt hänen teatterikritiikkiään, viimein astui maihin Dalarössä, oli häntä vastaanottamassa vaimo, kaikki lapset, kaksi piikaa ja Ottilia. Vaimo oli hellä, mutta ei sydämellinen. Hän kurotti otsansa suudeltavaksi. Ottilia oli pitkä kuin harus ja hän oli kulunut tukkansa lyhyeksi niin että niska oli kuin köysiluuta. Illalliset ikävät teevesineen. Parkassi lastattiin lapsilla ja kapteeni pantiin vinnikamariin. Voi miten kaikki oli muuttunut! Pall-pahainen näytti niin vanhalta ja nolo oli hän myös. Tämähän nyt oli ihan helvettiä, tuumi hän; naimisissa, eikä vaimoa!

Huomisaamuna tahtoi hän viedä rouvansa purjehtimaan. Mutta Ottilia ei sietänyt merta. Hän oli voinut niin pahoin matkustaessaan tänne Baggensfjärdistä. Ja sitäpaitsi oli sunnuntai. Sunnuntai? Sepä se! Mutta he voisivat lähteä kävelemään sen sijaan. Heillä olisi kyllä paljon puheltavaa. Niin mutta mistä olisi heillä puheltavaa. Vaan Ottilia ei saisi tulla mukaan!

He lähtivät käsikoukkua. Mutta he eivät puhelleet paljoa; ja mitä puhuivat, puhelivat paremminkin sanoja, joilla tahdottiin salata ajatuksia, kuin ajatuksia, joita ilmaistiin sanoilla. Kulkivat pienen koleraisten hautausmaan ohi ja kääntyivät Schweizer-laaksoon. Heikko tuuli hengähteli kuusikossa ja tummain havujen lomitse loisti vihreä veden selkä. Istuivat kivellet. Mies vaimon jalkoihin. Pian paukahtaa, tuumi mies. Ja paukahti!

— Oletko sinä ajatellut sitä meidän avioliittoamme? alkoi rouva.

— En, — vastasi mies, niinkuin olisi juonensa valmistanut, — minä olen sitä vain tuntenut! Minä luulen nimittäin, että rakkaus on tunteen asia; purjehditaan rannikon mukaan, mutta jos turvaudutaan kompassiin ja merikorttiin, niin ajetaan karille.

— Juu, mutta meidän avioliittomme on ollut vain Nukkekotia.

— Valetta, suvaitkaa. Et sinä ole väärentänyt vekseleitä, et näytellyt sukkiasi syfiliittiselle tohtorille, et tahtonut lainata häneltä rahoja vastineella in natura; et ole koskaan ollut niin romantisen hölmö, että

olisit ajatellut miehesi menevän ilmaisemaan itsensä rikoksesta, jonka vaimo oli tyhmyyksissään tehnyt ja josta ei tullut edes rikosta, kun ei syyttäjää ollut; et sinä ole koskaan minulle valehdellut! Minä olen kohdellut sinua yhtä kunnollisesti kuin Helmer vaimoan, kun hän teki hänet paraaksi uskotukseen, salli hänen jutella pankin asioista, virkain täyttämistä "and so on"! Me olemme siis olleet täydellisesti mies ja vaimo, sekä vanhain että uusmuotisten käsitteiden mukaan.

— Niin, mutta minä olen ollut sinun taloudenhoitajasi!

— Valetta, ellet pahastu! sinä et ole milloinkaan syönyt keittiössä, et ollut palkalla, et koskaan tarvinnut tehdä tiliä rahoista, et koskaan saanut toria, jos jokin ei mennyt kuten piti! Ja pidätkö minun ammattiani; hilata ja ponnistaa, laskea ja viskata touvia ja kirkua: kunniaa! ja — lukea silliä ja mittaila ryyppyjä, pidätkö sitä kunniakkaampana kuin vahtia piikoja, käydä torilla, synnyttää lapsia ja kasvattaa niitä!

— En, mutta sinä saat palkan työstäsi; sinä olet oma isäntäsi, sinä olet mies, sinä vallitset.

— Mutta pikku ystäväni! Tahdotko sinä minulta palkkaa? Tahdotko sinä oikein ruveta huushollerskakseni? On vain sattuma, että olen mies, sillä vasta kuudentena kuuna se asia ratkaistanee! Se on ikävää, sillä nykyään on rikos olla mies, mutta eihän se ole meidän syy. Ja piru vieköön hänet, joka on ärsyttänyt ihmiskunnan eri sukupuolet taisteluun keskenään! Sen on paljosta vastattava. Minäkö vallitsen? Emmekö vallitse molemmat? Ryhdynkö minä mihinkään merkittävään tehtävään kysymättä neuvoa sinulta. Häh? Mutta sinä, sinä kasvatat lapsesi oman mielesi mukaan! Muistatkos, kun minä tahdoin lakkauttaa tuudittamisen, jota pidin rikoksena, kun sillä huumataan lasta. Silloin sait sinä vallita. Vuorotellen sinä ja minä! Tultiin kuitenkin hyvin toimeen tähän saakka. Sinä olet hylännyt minut Ottilian vuoksi!

— Ottilian! Aina Ottilia! itsehän sinä minulle hänet toimitit!

— En juuri häntä! Mutta nyt hän sittenkin vallitsee.

— Kaikesta mistä minä pidän, tahdot sinä minut erottaa!

— Onko Ottilia "kaikki"? Siltä näyttää!

— Mutta minä en voi häntä lähettää pois nyt kun olen ottanut hänet kotiopettajaksi, lukemaan tyttöjen kanssa kasvatustoppia ja latinaa.

— Latinaa! Ablativus ai ai! Herra Jeesus, pitääkö heidätkin nyt turmella!

— Jaa, heidän tulee tietää yhtä paljon kuin miehenkin naimisiin mennessään, että avioliitosta tulisi oikea avioliitto.

— Mutta, rakas ihminen, eiväthän kaikki aviomiehet osaa latinaa! Minä en osaa kuin yhden ainoan sanan latinaa ja se on Ablativus ja ai ai, ja me olemme kuitenkin onnellisia! Ja sitäpaitsä aiotaan juuri lakkauttaa latina hyödyttömänä miesten opetuksessa. Pitääkö teidän nyt kokeilla samaa kirousta! Ettekö nyt voi varoa esimerkkiä! Eikö se riitä että miessukupuoli on pilattu; pitääkö vielä naisetkin pilata! Ottilia, Ottilia, minkäs minulle tehnyt olet!

— En viitsi enää keskustella tästä asiasta! Mutta meidän rakkautemme, Vilhelm, ei ole ollut sellaista kuin sen olisi pitänyt olla! Se on ollut aistillista!

— Rakas kulta, mitenkä meillä olisi voinut olla lapsia, jos se ei olisi ollut — myöskin aistillista? Mutta se ei ole ollut ainoastaan aistillista.

— Mikä voi olla samallaikaa mustaa ja valkeaa! Kysyn vain? Vastaappas!

— Kyllä, päivänvarjosi on päältä musta ja sisästä valkea!

— Sofisti!

— Kuule, hyvä ystävä, puhupa omalla kielelläsi ja omalla sydämelläsi, äläkä Ottilian kirjoilla! Pidä älysi aisoissa ja ole vain omaa itseäsi, minun oma, rakas vaimokultani!

— *Sinun, sinun oma*, sinun omaisuutesi, jonka sinä ostat sillä, minkä *sinä* ansaitset työllä, *omalla* työlläsi!

— Aivan samoin kuin, ota vaari, *minä* olen *sinun* miehesi, sinun *oma* miehesi, jota yksikään muu nainen ei saa vilaistakaan, jos aikoo säilyttää silmänsä, ja jonka sinä *sait lahjaksi*, ei, korvaukseksi siitä, että hän sai sinut! Eikö tämä ole *partie égale*!

— Mutta olemmehan eläneet aina kuin leikillä? Eihän meillä ole ollut mitään korkeampia intressejä, Vilhelm!

— Kyllä. Meillä on ollut korkeampia intressejä, Gurli; me emme ole eläneet aina kuin leikillä, meillä on ollut vakaviakin hetkiä! Meillä on ollut kaikkein korkeimmat intressit mitä löytyy; sillä me olemme antaneet elämän tulevalle sukupolvelle, olemme otelleet ja ahertaneet aika uljaasti noiden pienten puolesta, joista tulee kerran suuria, etkä sinä suinkaan ole otellut vähemmän kuin minä. Olet ollut kuoleman kielissä neljä kertaa heidän tähtensä! Olet halveksinut yön lepoa niitä tuudittaessa, päivän iloja niitä hoidellessa; olisihan meillä voinut olla kuusi huonetta ja keittiö Kuningattaren kadun varrelta ja lakeija eikä meidän olisi tarvinnut asua Långaradenissa, ellei meillä olisi ollut noita pienokaisia: olisihan Kultu voinut käydä silkissä ja sametissa ja vanha Pall housun polvet harakanpesittä, jos olisimme tahtoneet olla ilman lapsia! Olemmeko siis nukkeja? Olemmeko niin itsekkäitä kuten vanhat kääkät väittävät, jotka usein hylkivät miehiä, kun eivät niitä saa? Otapa selkoa, miksi on niin paljon naimattomia tyttöjä! Kaikki ne osaavat kehua kosijoillaan, ja kuitenkin ovat ne niin mielellään marttyyrejä! Korkeammat intressit! Latinaa! "Pukeutua" puolialastomaksi hyväntekeviin tarkoituksiin ja antaa lasten virua ja tärveltyä märissä rievuissa! Luulenpa että minulla on korkeammat intressit kuin Ottilialla: tahdon vahvoja, iloisia lapsia, jotka voivat kerran elämässä suorittaa sen, jota me emme ennättäneet suorittaa! Mutta latinan avulla sitä ei suoriteta! Hyvästi, Gurli! Menen vartioon! Seuraatko sinäkin?

Vaimo ei noussut paikaltaan, ei vastannut. Mies meni, raskain askelin, kovin raskain. Ja sininen ulappa synkeni ja päivä ei hänelle enää paistanut. — Pall, Pall, mihin mennään, mihin mennään, huokasi hän itseksensä kun hän kapusi hautausmaan aidan portaita; makaisinpa tuolla päreristikoiden alla, tuolla puun juurten seassa; mutta en varmaan saisi rauhaa jos makaisin yksinäni.

Gurli, Gurli!

* * * * *

— Nyt on asiat huut hiiteen, anoppi, — sanoi kapteeni eräänä päivänä kun tuli mummon luo Sturenkadun varrelle.

— Miten niin, rakas Ville.

— Eilen ne olivat meillä. Toissa päivänä olivat prinsessan luona. Ja pikku Alice tuli niin huonoksi. Sattui vain tulemaan kipeäksi, tietysti, ja minä en uskaltanut lähettää hakemaan Gurliä, sillä hän olisi tietysti luullut minun joutavillani sanovan Alicen olevan sairaana. Ooh! Kun keskinäinen luottamus on hävinnyt, niin... Kävin tässä äskettäin sotakomissarion luona ja kysyin onko meillä Ruotsin lain mukaan oikeutta savustaa kuoliaaksi vaimon ystävättäriä! Ei muka ollut. Ja jos olisi, ei uskaltaisi, sillä silloin loppuisi tyyten kaikki. Hitto, paljon parempi kun olisi rakastaja; ottaisi niskasta ja nakkaisi ulos. Mitä minä nyt teen?

— Jaa, jaa, paha tämä nyt on, Ville, mutta täytyy keksiä jotain. Ethän sinä, iso mies, voi olla näin naimattomana.

— En, sitäpä minä juuri!

— Minä sanoinkin sille ihan tärkilleen tässä, että jos hän ei ole siivolla, niin miehensä lähtee tyttöjen luo tuossa paikassa!

— No, entäs se?

— No hän että: menköön, että jokainen on ruumiinsa herra!

— Hän kanssa, tietysti! Koreita teorioja. Harmaat hapsset minulle tulee, anoppi!

— Vanha hyvä temppu, jolla hänet saa mustasukkaiseksi. Tavallinen radikaalikuuri, rakkaus tulee kuorestaan, jos sitä on!

— On sitä!

— On tietysti! Sillä rakkaus ei kuole vain noin napauttamalla; vuosikaudet sitä täytyy kaluta, jos sekään auttaa. Rupeeppas kurtiseeraamaan Ottiliaa, niin saa nähdä!

— Kurtiseeraamaan! Ottiliaa!

— Koetas! Etkös tunne jotain alaa, mikä häntä intresseeraa?

— Juu, antaapas! Nyt niillä on se statistiikkansa! Langenneet naiset, tarttuvat taudit, hyi! Jospa johtaisi sen matematiikkaan! Sitä minä ainakin osaan!

— No kas niin! Ala matematiikalla, jatka saalin tuonnilla ja kengän auttamisella. Saata kotiin iltasella. Juo sinun-maljat hänen kanssaan ja suutele häntä Gurlin nokan edessä. Jos tarvitaan, niin lähentele. Ooh, ei hän suutu, elä luulekaan! Ja matematiikkaa, paljon, niin paljon, että Gurli saa kuunnella tuppisuuna. Tule viikon päästä ja kerro!

Kapteeni meni kotiin ja luki läpi viimeiset lentokirjaset epäsiveellisyydestä ja ryhtyi toimeen.

Viikon päästä istui hän iloisena ja tyytyväisenä anoppinsa luona ja ryyppäsi aika lasin sherryä. Oikein iloisena.

— No kerro, kerrohan nyt, — sanoi mummo ja lykkäsi silmälasit otsalleen.

— Niin, tuota, ensimmäinen päivä otti kovalle, se epäili minua. Luuli minun kujeilevan. Mutta sitten mainitsin minä, miten ääretön vaikutus probabiliteettikalkyyllillä oli Amerikassa siveellisyyksymykseen. Se oli sanalla sanoen ollut epookin tekevä. Vai niin, sitä hän ei tiennytkään; se ärsytti häntä. Minä sujautin esimerkin ja todistelin numeroilla ja kirjaimilla, että voitiin jotenkin tarkasti laskea lankeavain naisten luku. Tämä häntä hämmästytti. Nyt näin, että hän oli utelias ja halukas hankkimaan itselleen valtin ensi kokousta varten. Gurli oli hyvillään kun näki että meistä voi tulla ystäviä ja hän oikein meitä tyrkytteli toisillemme. Tunki meidät minun huoneeseeni ja sulki oven; ja me istuimme ja laskimme koko iltapäivän. Kääkkä se oli onnellinen, sillä se arveli minusta tiedoissa hyötyvänsä, ja parissa kolmessa tunnissa olimme me ystäviä. Illallisella tuumi Gurli, että minä ja Ottilia hänen mielestensä olimme olleet niin kauvan tuttuja, että voisimme ruveta sinuiksi. Minä avasin pullon vanhaa hyvää sherryäni juhlatapauksen kunniaksi. Ja sitten suutelin Ottiliaa keskelle suuta, Jumala syntejäni siunatkoon! Gurli näytti olevan hieman hämillään, mutta ei närkästynyt. Ottilia, sulaa onnea. Sherry vahvaa, Ottilia heikko. Autoin kapan hänen päälleen ja saatoin hänet kotiin. Puristin hänen käsivarttaan Skeppsholmin sillalla ja selitin koko taivaan tähtikannen. Ah! Hän oli hurmaantunut. Aina rakastanut tähtiä, mutta ei ollut saanut oppia niiden nimiä. Naisrukathan ei saa mitään oppia. Haaveili oikein kuntoon ja me erosimme parhaina ystävinä, jotka olivat ymmärtäneet toisiaan väärin niin kauan, kauan! Ja lisää matematiikkaa. Olimme yhdessä aina illalliseen saakka. Gurli pistäytyi huoneeseen pari kertaa ja nyykäytti meille päätään. Mutta illallisella oli puhe pelkästään matematiikasta ja tähdistä ja Gurli istui vaiti ja kuunteli. Sitten saatoin hänet kotiin. Mutta rantasillalla tapasin kapteeni Björnin. Puikittiin Grand Hotelliin ottamaan pari lasia punssia. Tulin kotiin kello yksi.

— Gurli valvoi pukeissaan. "Missä sinä olet ollut näin kauvan, Vilhelm?" sanoi.

Silloin meni piru minulle sisään ja minä vastasin: käveltiin ja juteltiin Holmbrolla niin kauan että ihan unohdin mitä kello oli. Se naula veti.

"Minun mielestäni ei ole oikein sopivaa kävellä kaupungilla yöllä nuoren naisen kanssa", sanoi.

— Minä olin olevinani hämilläni ja änkyttelin, että kun on niin paljon puhumista, niin ei aina muista, mikä on sopivaa, mikä sopimatonta.

"Mistä te sitten puhuitte?" sanoi Gurli ja nyrpisti suutaan.

— Enhän minä sitä voi muistaa.

— Hyvää menoa, poika, hyvin ajettu, — sanoi mummo. — Entäs sitten?

— Kolmantena päivänä, — jatkoi kapteeni, — tuli Gurli huoneeseeni käsitöineen ja oli siellä aina matematiikan loppuun. Illallisateria ei ollut varsin iloinen, mutta sitä astronomisempi. Autoin päällyskengät kääkän koipiin, mikä teki Gurliin syvän vaikutuksen, joten hän antoi vain poskensa Ottilian suudeltavaksi, kun hän lähti. Puristin hänen käsivarttaan Holmbrolla ja puhuin sielujen sympatiasta ja tähdistä, sielujen kodista. Join punssia Grand Hotellissa ja tulin kotiin kello kaksi. Gurli valvoi pukimissaan; näin sen, pujahdin suoraan huoneeseeni, olin poikamies nyt, ja Gurli ei ilennyt tulla jälestäni kyselemään. Seuraavana päivänä astronomiaa, Gurli sanoi, että hän hyvin mielellään tutkiskelisi meidän kanssamme, mutta Ottilia sanoi, että me olimme jo liiksi syventyneet aineeseen ja että hän sitten selittäisi Gurlille ensimmäiset alkeet. Gurli närkästyi, lähti huoneesta. Paljon sherryä illallisella. Kun Ottilia kiitti ruuasta, kopaisin häntä vyötäreiltä ja suutelin häntä.

Gurli kalpeni. Kun panin Ottilialle päällyskengkiä jalkaan, kopaisin vähän kädelläni, noin hm...

— Älä kursaile, Ville, — sanoi mummo, — minä olen vanha jo!

— ... noin, pohkioista. Ei muuten kehnot lainkaan! Hm! Ei kehnot lainkaan! Höi! Mutta kun minun piti panna palttoo ylleni, niin: hast du mir gesehen! siinä seisoo Liina, saattaakseen fröökkinää kotiin. Ja Gurli pyyteli anteeksi minun puolestani; minä olin vilustunut tänä iltana; pelkäsi yöilman minua

vahingoittavan. Ottilia nolona; ei suudellut Gurliä lähtiessään. Huomenna piti minun näytellä Ottilialle tähtitieteellisiä koneita siellä koululla kello kaksitoista. Hän tuli kyllä, mutta oli pahoillaan. Oli juuri tullut Gurlin luota, joka oli ollut hänelle epäystävällinen. Ei voinut ymmärtää miksi. Kun minä tulin kotiin päivälliselle, oli Gurli merkittävästi muuttunut. Kylmä ja myykkä kuin kala. Hän kärsi. Mutta veitsi sydämeen vaan.

Mitä sinä sanoit Ottilialle, kun hän oli niin pahoillaan? — aloin.

"Mitäkö? Sen sanoin, että Ottilia on koketti. Sen sanoin."

— Kuinka sinä voit, sanoin. Et suinkaan sinä vain ole mustasukkainen!

"Minä, mustasukkainen, tuolle!" huudahti hän.

— Se olisikin ihmettä! sillä eihän noin intelligentti ja älykäs nainen toki voi lähennellä toisen miestä!

"Ei (nyt se tuli!), mutta toisen mies voi käyttäytyä tuhmasti toista naista kohtaan." — Huhuhuu! Itku pitkästä ilosta. Minä puolustin Ottiliaa kunnes Gurli sanoi häntä kääkäksi ja minä yhä jatkoin puolusteluitani. Ja iltapäivällä ei Ottilia tullut. Hän kirjoitti haalean kirjeen ja pyyteli anteeksi, mutta sanoi huomanneensa olevansa "viidentenä pyöränä." Minä protesteerasin ja tahdoin mennä häntä hakemaan. Mutta silloin Gurli ihan hurjistui. Hän näki muka, että minä olin rakastunut tuohon Ottiliaan, ettei hän (Gurli) ollut minusta minkään arvoinen; hän tiesi, että hän oli hupelo, joka ei tainnut mitään, ei kelvannut mihinkään ja että hänelle, huhuhuu, matematiikka on ihan mahdotonta! Minä lähetin hakemaan komiskat ja me ajoimme Lindingöbrohon. Siellä joimme lämmitettyä viiniä ja söimme jumalattoman seksan ja meillä oli taas kuin häät ja sitten me ajoimme kotiin!

— Entä sitten? — kysyi mummo ja tirkisteli silmälasiansa ylitse.

— Sitten! Hm! Jumala syntejäni siunatkoon! Minä viettelin hänet! Hitto vie, omassa poikamiehen sängyssäni, ja ne oli häitä ne! — Mitäs tuumit, mummo?

— Hyvin teit! Ja sitten?

— Ooh, sitten! Sitten, jaa sitten oli kaikki all right, ja nyt me puhelemme lasten kasvatuksesta ja naisten vapauttamisesta vanhasta taikauskosta ja kääkistä ja romantiikasta ja perhanasta ja hänen ablatiiveistaan, mutta me puhelemme nyt kahden kesken. Ja sitenhän ymmärtää toisiaan paraiten. Eikö niin, mummo?

— Juu, pulska poju, ja pian minä tulen Teitä taas katsomaan.

— No tule! Ja saat nähdä miten nuket tanssivat ja leivoset ja käenpiiat laulavat ja visertävät ja meillä taas ilo kattoa kohottaa, sillä katsos, siellä ei kukaan odottele kummituksia, joita ei ole muualla kuin satukirjoissa! Katsos, siellä saat nähdä sen oikean nukkekodin!

Vahvempi.

Genevessä asuu muudan rouva X., joka julkaisee lehteä nimeltä Europan Yhdysvallat. Eurooppalaisen liittotasavallan aate periytyy Saint-Simonisteista, ja Europan yhdysvaltoja suunnitteli mielessään jo Napoleon III:s, joka oli sosialisti ennen kun tuli keisariksi. Naituaan Eugénie Maria de Montijon, joka oli vahvempi kuin hän, muutti hän ohjelmaansa.

Rouva X ei muuta. Hän oli ollut naimisissa vanhan Saint-Simonistin kanssa. Avioliitto oli lapseton. Rouva X:stä, joka oli idealisti, oli alentavaa hoidella taloutta. Mies, joka hänkin oli lukenut, laittoi ruuan ja siisti huoneet. Hänestä se ei ollut lainkaan alentavaa. Mutta hän joutui naurettavaksi.

Eihän siinä naurettavaa ollut, jos hän teki naisväen töitä, mutta se oli naurettavaa, että hän teki ne yksin. Jos molemmat olisivat tehneet, ei kumpikaan olisi ollut naurettava.

Nyt kuuluu hän toisten kertoman mukaan kuolleen, toisten taas olevan Amerikassa. Tuntuu siis siltä kuin tuo avioliitto ei olisi ollut oikea avioliitto, eikähän se ollutkaan, kun heillä ei ollut lapsia.

Hyvän aiheen vapaasti sommiteltuun novelliin saisi heidän vähän tunnetusta elämän tarinastaan ja kaikki puoluenäkökannat siitä voisivat saada kannatusta. Minä olen hartaasti koettanut hankkia enempää tietoja, vaan turhaan.

Naurettavuuteensako mies suistui? Pitikö hän asemaansa sietämättömänä?
Oliko rouvasta halventavaa olla miehen elättinä?

Herra ties!

Victor Hugon hautajaisissa odottivat yksinäiset ajoneuvot Porte-Maillotin kohdalla valmiina lähtemään kulkueeseen. Ne olivat yhden hevosen vedettävät, yksinkertaiset, köyhyyttä todistavat, sellaiset, joilla humalaista tai kadulla sairastunutta saatetaan talteen. Kuskipukille oli laitettu jokin obeliskintapainen, verhottu mustalla kankaalla ja koristettu kuusenhavuista ja kukkasista tehdyllä seppeleellä, jonka keskelle oli kyhätty säkeitä Victor Hugolle.

Ajoneuvoissa istui kaksi vanhanpuoleista naista ja mies, viimemainittu taka-istuimella. Naisilla oli iso lippu, jonka he levittivät tuulen liehuteltavaksi. Siihen oli maalattu taulu, jokin maisema, jossa seisovat maailman kaikkien kansakuntain edustajat ojentaen toisilleen kättä. Yläällä oli kultakirjaimilla: La République Universelle ja sen alla eräät Victor Hugon Maailman Tasavallalle omistamat säkeet.

Kaikki ohikulkijat, sekä pusero- että takkiniekat, dekoreeratut ja dekoreeraamattomat, niin naiset kuin miehet, seisautuivat velvollisimmasti nauramaan kuvatukselle. Ja ne, jotka eivät tahtoneet nauraa, nauroivat pakosta, kunnian ja intelligensinsä säilyttämiseksi.

Mutta nuo kaksi naista kohottivat uljaasti lippua, lausuen silloin tällöin selityksiään, vakavasti, ystävällisesti, vihatta ja kiihkotta.

Eivätkö ne nähneet, miten heille naurettiin? Tietysti, se on selvä. Mutta he kai eivät olleet muuta odottaneetkaan, ja siksi he eivät hämmästyneet, eivät suuttuneet. He kyllä kaipasivat tulevan ajan ihanteellisuutta, mutta nykyajalta eivät he näyttäneet kaipaavan kerrassaan mitään.

Mutta peräistuimella olija, mies, hän huomasi naurun kyllä ja siksi kääntelevi hän levottomana kuin syntipukki tuomiolla. Minkätähden oli hän niin arka?

Tulin ajatelleeksi rouva X:ää. Hänkö se siinä piti lippua ja koetteliko mies piiloitella?

Ja sitten ajattelin Napoleon III:tta. Mitähän hän olisi tuuminut, jos olisi nähnyt nuoruutensa utopian lipussa liehumassa, Napoleon pienen kirjoittajan ruumissaatossa. Ja Eugénie Marie de Montijo olisi tullut Avenue de la Grande Arméelta ja tavannut rouva X:n täällä ajopeleissä istumassa (jos se nyt oli rouva X.)

— Ka, päivää, olisi hän sanonut, vai sinä varastit minun Ludvigini aatteen!

Ja rouva X vastaisi:

— Eihän hän sitä uskalla tunnustaa, vätyks, ei uskalla sinun vuoksesi, ja siksi minä sitä julistan. Katsopas tuota raukkaa miestä, joka istuu tuossa pukilla ja vapisee. Ne on sankareja, ne! Ja puhuvatpa sitten vielä heikosta sukupuolesta.

— Siitä ei Ludvig koskaan puhunut. Hän kyllä tiesi, että historiassa pitäisi olla: Eugénie I 1853-1870 siinä missä on Napoleon III 1852-1870.

— Ja ei tahdota meille antaa äänioikeutta?

— Mitä me äänioikeudella, kun on kerran absoluuttinen veto-oikeus? Keisari oli vähäpätöisin koko keisarikunnassa; sillä hänellä ei ollut ääni- eikä veto-oikeutta. Minulla oli ainakin viimeinen.

— Niin. Oli paha tällä kertaa, että se teillä oli.

— Hyvä tai paha, mies tai nainen, vahvempi vallitsee kaikessa tapauksessa.

— Ja tällä kertaa olen vahvempi minä, sanoo rouva X ja liehuttaa lippua.

Ja poliisi huutaa luetellessaan: La République Universelle, antaa mennä!

Ja maailman tasavalta ajaa erään soutuklubin ja lauluseuran välissä, urheiluosastoon merkittynä.

Mutta keisarinnaa ei huudeta, sillä hän on Chiselhurstissa ja ottaa vierailuille bonapartisteja, jotka agiteeraavat kolmannen keisarikunnan hyväksi.

Kuten kyyhkyt.

He rakastivat toisiaan, se on varma, ja rakastivat totisesti, terveeseen nuorison harkitsemattomin, naivin tuntein, jotka eivät eksy aprikoimaan yhteisiä määriä samoin ajatteluita.

Rakastivat vuoden, mies sai halvauksen. Hän oli soittotaiteilija, toinen oli laulajatar.

Ja sitten oli heidän matkustettava Lysekiliin, jossa miehen oli ruvettava kylpemään.

He asuivat seurahuoneella. Vaimo kävi kävelemässä sairaan kanssa päivällä. Hän marssi hitaasti kuin vanha mummo toverinsa vieressä. Hänestä tuli toisen kainalosauva. Ja hän oli nuori ja veri kiehui. Hän näki miten nuoret leikkivät, kuuli kuinka he soittivat, tanssivat.

Kaksi vuotta eli hän kuin sairaanhoitajatar ainakin. Maailma surkutteli häntä, mutta kukaan ei tahtonut auttaa.

Kolmantena vuonna tulivat he jälleen Lysekiliin. Eräänä iltana istuessaan sairaan huoneessa ja nähdessään akkunasta, miten tulet loistivat seurahuoneen salista, jossa meriupseerit tanssivat nuorten tyttöjen ja rouvien kanssa, ja kuullessaan pianon viettelevät sävelet, syttyi hänessä hehkuva halu päästä mukaan. Nuoruutensa nousi kiihkeään kapinaan sairashuonetta, kahletta vastaan. Hän nousi ylös ja sanoi:

— Anna minun mennä vähän tanssimaan, yksi tanssi vain. Ei suinkaan sinulla mitään sitä vastaan ole?

— En minä siitä hyvillänikään ole, mutta sinun pitää päästä.

Ja hän meni.

Sairas jäi yksin, ei saanut unta. Lakanat polttivat ruumista ja hän tahtoi nousta ylös ja lähteä tanssipaikalla, vaan ei voinut.

Aamulla palasi vaimo, rusoittavana, säkenöivän iloisena.

Mies iloitsi nähdessään häntä sellaisena ja samalla se häntä loukkasi.

Seuraavana ehtona illallisen jälkeen jäi nainen seurapiiriinsä kun mies lähti levolle. Mies valvoi vuoteellaan ja kuuli hänen laulavan muille heidän laulujaan.

Seuraavana iltana jäi mieskin toisten luo, sillä hän luuli saavansa hauskaa. Mutta seurustelu kävikin äänettömäksi, jäykäksi. Häntä nukutti hirveästi, mutta hän ei tahtonut lähteä. Viimein ei auttanut muu. Hän nousi ja sanoi hyvät-yöt. Kääntyi sitten vaimonsa puoleen.

— Minä olen luvannut laulaa tänä iltana, sanoi vaimo.

Mies ei ilennyt pyytää vaimoa lähtemään. Ja lähti yksin.

Päästyään huoneeseensa, kuuli hän pianon soivan valssia ja näki akkunasta vieraan herran syleilevän vaimoan rinta rintaan puserrettuna, pää herran olkapäätä vasten, ohi lihoitellen.

No ihmeppäs nyt tämä? Hän oli tanssinut erään herran kanssa. Niin, mutta hänhän oli sanonut laulavansa?

Viikko tämän jälkeen näki mies kaksi tummaa olentoa puutarhassa jasmiinipensaikon takana. Ja tiesi ken oli toinen, sillä hän tunsi jokikisen hienon piirteen vaimonsa ruumiista. Ja he syleilivät, kuten tanssiessakin, ja he suutelivat. No ihmeppäs tämä nyt oli? Jos suutelivat. Mutta vaimo oli luvannut suudella vain miestään. Miksi pitää mennä lupaillemaan sellaista, jota ei voi pitää!

Mies kuoli kohta tämän jälkeen; ja maailma rupesi istumaan oikeutta. Vainaja vapautettiin, mutta eloon jäänyt tuomittiin syylliseksi.

Paha kyllä langetettiin tuomio ilman tutkimusta. Paha kyllä ei olisi tutkia voitukaan, kun toinen asianomainen oli kuollut.

Siksi pitäisi tuomitseminen yleensä jättää valistuneen tulevaisuuden tehtäväksi.

Se, joka ei niin kauan jaksa odottaa, voi tutkia mitä kirjoitettu on. Satu Tobiaasta ei ole niinkään typerä, vaikka onkin apokryyfinen; laulu Asrasta on siitä vialla, että se on runoutta. Ja "Erään nuoruuden ystävän varoitus" on liian moraalinen.

Ihanteellisuuden tavoittelu.

Meidän realistisena aikanamme näyttävät elämän ihanteellisuuden vaatimukset suunnattomasti suurenevan. Luonnollisesti sentähden, että usko toiseen elämään on vähenemässä, joten halutaan elää tässä ainoassa elämässä niin mukavasti kuin mahdollista.

Niinpä eräs nuori, kahdenkymmenen korvissa oleva tyttö selitti, ettei hän aio mennä naimisiin, sillä hänen maansa laki sallii pulmallisessa synnytyksessä surmata äidin, jos siten voidaan pelastaa lapsi. Voisi kirjoittaa pari postillaa saarnoja tästä pääjuonesta. Ensinnäkin laista, vanhasta kristillisestä laista, joka puolustaa sukua yksilöä vastaan; toiseksi tytöstä, tuosta ateistisesta, darwinistisesta tytöstä, joka pitää yksilöä sukua arvokkaampana.

Kun Gamahut, kuuluisa murhamies, viime talvena mestattiin Pariisissa, selitti muudan ateistinen lehti tehtävän väärin, kun otetaan nuoren, voimakkaan miehen elämä korvaukseksi ikäkulun mummon hengestä.

Ateistit eivät siis vielä ole muuttelleet moraaliaan filosofiansa mukaiseksi.

* * * * *

Onko välttämätöntä synnyttää lapsia? kysyvät ateistit-malthusianit.

Luonnolle se ei ole lainkaan välttämätöntä, sillä kuuden ihmislajin sukupuuttoon kuoleminen on sille ihan yhden tekevää kuin muinaisten 5,000:n ammoniittalajin sukupuutto-surma. Mutta ateisti-naisen elämän ilolle on synnyttäminen välttämätöntä, sillä se on sekä terveellistä että hauskaa.

Se, että lapsivuoteeseen *saattaa* kuolla, ei mitenkään jäävää avioliittoa. Tuollainen suru on yhtä joutavaa kuin entisten kortinpelaajain, jotka keskeyttivät pelinsä ruvetakseen itkemään Homeron kuolemaa. Ja yhtä hengenvaarallista on kävellä kadullakin, kattotiilet voivat koska tahansa romahtaa niskaan.

Kattotiilejä ei laki vielä ole kieltänyt, vaikka ne ovatkin hengenvaarallisia, kuten myös savupiiput, pillastuneet hevoset, järven rannat, purjealukset ja etenkin lokomotiivit ja tuliaseet.

* * * * *

Muudan aviopari sai kaksi lasta. Lapset kuolivat lavantautiin. Sitten ei heille enää tullut lapsia, mutta rouva hankki kaksi rakkia niiden sijaan. Hän eli sitten niiden ja kodin hyväksi, mies siihen luettuna. Hän ei koskaan toivonut, että lapset olisivat olleet syntymättä, vaikka niistä oli tullut hänelle surua, sillä niistä oli myös aikansa ollut iloa. Ja hän ei suosittele hankkimaan rakkikoiria lasten asemasta, sillä hän tietää, että myös rakit kuolevat jonkun vuoden päästä.

Tämä nainen on kristitty ja idealisti, mutta hänen ihanteellisuuden tarpeensa ovat pienemmät kuin realistien.

Hänen runonsa.

Hän oleksii mieluummin poikamiesten parissa, sillä hänellä on häjy vaimo.

Pieni, ruma, häjy, toraava tyranni, joka nauttii lain väärää suojelusta naista kohtaan.

Kuullapa miehen puhetta öisin tai aamupuoleen kun viini laskee rullakaihteet peittäen nykyisyyden ja antaa menneisyyden valojen loistaa! Varsin ominaista.

Tässä äskettäin istui hän sängyn laidalla erään ystävän, näyttelijän, luona ja puhui vaimostaan. Otti muinaisuudesta taulun toisensa jälkeen, kultaisilta kihlausajoilta, ensimmäisiltä aviovuosilta. Ja nykyisyys ja mennyt sulautuivat yhteen. Hänellä oli luomakunnan kaunein nainen, hellin, älykkäin, kunnokkain. Oikea mestariteos. Mies tunnusti tehneeksi usein vääryyttä hänelle, olleensa ilkeä, arvoton vaimolleen.

Pantuaan palttoon päälleen ja tyhjennettyään viimeisen lasin, kävi hän yhtäkkiä vakavaksi.

— Yksi vika vain on hänellä kuin muillakin, sillä kukaan ei ole virheetön, sanoi mies. Hän ei pidä siitä, että olen poissa kotoa öillä.

— Miksi olet sitten poissa kotoa öillä? tokaisi joku poikamies.

— Miksikö? Miksikö poissa öillä?

Rullakaihteet kohosivat ja päivän valo paljasti koko surkeuden.

Ja me huomasimme hänen suupieltensä kankeista lihaksista ja silmäinsä ryppyisistä palteista, että liian kauan oli hän jo tuijottanut Gorgonin kilpeen.

— Mutta hän on hyvä sittenkin, lopetti hän ja kompuroi ulos.

Sittenkin!

— Nordau sanoo naista humalaisen miehen runoelmaksi, sanoi poikamies. Milloinka kuulemme naisen sepittävän ylistyslaulun miehelle?

— Sitten kun nainen voi rakastaa miestä! vastasi toinen, joka näytti hyvin raihnaalta. Mutta sitäpä saa odottaa. Rakastaa on miehinen ominaisuus; olla rakastettu naisellinen etuus.

— Mies antaa ja nainen ottaa. Autuaampaa on antaa kuin ottaa. Mutta tuhempaa.

— Tuo hölmö, äskeinen, se yhä tekee runoelmaansa, mutta päivällä, selvänä ollessa, se ei suju. Tulee paljasta proosaa. Ymmärrättekö nyt, miksi hän on öillä poissa kotoa?

Vanua, vanua!

Kun kala alkoi kutea ja lintu olla soittimella, läksivät ihmisten lapset kisapaikoilleen parittelemaan. Äidit hepentelivät nuoria narttujaan houkuttelemaan koiraita; ompelijattaret panivat vanua leningin lanteille ja räätilit täytteitä saketteihin ja bonjoureihin. Ja sitten lähdettiin luonnon helmaan valitsemaan sopivaa keskustaa tälle luonnolliselle toimitukselle, jota nyt valmisteltiin. Merenranta se oli. Sinne tuli tukkukauppias rouvineen ja tyttäreineen ja sinne tuli luutnantti univormuineen ja velkoineen.

Ja eräänä iltana kun itikat tanssivat ja kissat naukuivat, tanssivat tytöt seurahuoneen salissa ja he olivat leikanneet ison lapun pois leninkinsä yläpuolesta ja vedättäneet alas rullakaihtimet jotta heidät valossa paremmin huomattaisiin. Ja luutnantti nojaili akkunakomerossa tukkukauppiiaan tyttäreensä ja kysyi silmillään:

— Maksatko sinä minun velkani? Mutta huulet sanoivat: Lupaatko rakastaa minua myötä- ja vastoinkäymisessä?

Ja tukkukauppiiaan tytär vastasi silmillään: lupaan, jos sinä teet minusta kreivinnan ja viet minut hienoon seurapiiriini, jos annat papan pelata korttia kenraaliesi kanssa ja jos mamma saa sinutella kreivinnojasi, jos elätät minua kuolemaani asti ja annat minun aina vain huvitella.

Luutnantti lupasi ja kauppa oli tehty.

Kaksi vuotta oli mennyt. He istuivat tylsinä ja ikävissään aamunutut yllä ja puhuivat pari totuuden yksinkertaista sanaa.

— Vanua! sanoi mies ja osoitti rouvan leninkiä, joka pullisteli tuolin seluksella.

— Vanua! vastasi rouva ja osoitti tohvelillaan herran sortuuttia, joka roikkui pyyhintelineellä.

Herra kiersi yötakin ympärilleen eikä vastannut mitään.

Kahden vuoden päästä sattui tukkukauppias tekemään konkurssin. Siten tuli mahdolliseksi enempi kortin peluu noiden luvattujen kenraalien kanssa ja kreivinnat lakkasivat seurustelemasta mummon kanssa. Tytär ei ollut toivottu vieras ja luutnantista alkoi mennä mukiin yksityiselämä kotona, etenkin kun apen apurahat loppuivat. Eräänä päivänä kun luutnantti oli ollut hyvin totuutta rakastava kreivinnalleen, näki tämä syytä olevan ruveta puhumaan yksityiskohdittain.

— Etpä ole enää liian kohtelias minulle, kun tulin köyhäksi, sanoi rouva.

— En ole ollut ennenkään, vastasi mies, joten ei siis köyhyys yksinomaan...

— Niin, mutta sinä olit kohteliaampi ennen papalle.

— Niin, kun hänen ainoa ansionsa oli se että hän oli rikas. Nyt kun hän on kadottanut tämän kunnioitettavan ominaisuuden, en tiedä syytä, miksi häntä liiallisesti kunnioittaisin.

— Tunnustat siis suoraan, että nait pelkän rahan vuoksi?

— Tietysti! Onhan kaunista tunnustaa — hm — ominaisuuksiaan.

— Etkö häpeä tätä sanaa?

— Juu, kyllä häpeen, mutta et suinkaan sinä voi kuvitella itsellesi, että otit minut — miksi sitä sanotaankaan? — rakkaudesta? Minä olen taipuisa olemaan vakuutettu siitä, että sinä maksoit nuo minun vaivaiset kymmenen tuhannen velkani kreivinnan tittelin vastineeksi. Se ei ollut kallis. Dickson sai maksaa pari sataa tuhatta päästäkseen yksinkertaiseksi aatelismieheksi ja L.O. Smith maksoi kuusikymmentä tuhatta Vaasan ritarimerkistä! Minä en ole petkuttanut sinua, sillä sinä olet kreivinna, mutta sinä petkutit minua, sillä sinä tarjosit rikasta appea ja tässä sitä nyt ollaan köyhänä vävynä! Vanua, vanua! Alusta loppuun!

— Niin, mutta minäpä en mennytkään naimisiin rahain vuoksi.

— Et, mutta tittelin, ja — mutta se nyt on yhdentekevää.

— Sano suoraan vain! Se, joka tohtii hävittää köyhän naisen rahat ... voi tohtia mitä tahansa.

— Kuule nyt, puluseni.

— Minä en ole mikään pulu!

— Noo! Myötäjäisiäsi oli kymmenen tuhatta. Tiedätkö, miten paljon minulta on kulunut neljänä vuonna? Neljäkymmentä tuhatta! Isäsi karisti lisää viisi. Miten paljon olet siis sinä hävittänyt tuon köyhän luutnantin rahoja?

— Ettet häpeä! Vaimon kai tässä nyt olisi mieskin elätettävä?

— Ei! Mutta ei saa sanoa, että mies on hävittänyt vaimon rahat, kun he yhdessä ovat ne kuluttaneet, ja muuten, vaimonko rahat? Mistä ne rahat tulivat? Vaimoko ne kokosi työllä? Älkää *te* tulko puhumaan rahoista, jotka kaikki menette naimisiin rahain vuoksi!

— Ja tällä sinä tahdot ilmaista, että sinä pidät minua kuin jotain muuta naista?

— Minä en tahdo mitään ilmaista, koskapa sinä sen huomaat itsekin. Kuitenkin: hyvä niinkuin on, sillä jos nyt tahdot kuulla koko totuuden: meidän täytyy muuttaa elintapaa kun näin kävi. Etkö haluaisi käyttää tilaisuutta hyväksesi ja vapautua, emansipeerautua syömästä armoleipää?

— Tietysti, se on selvä se.

— Vapaudu siis! Tee työtä!

— En minä ole oppinut mitään.

— Tee mitä voit! Hoida kotiasi!

— Eihän se ole työtä.

— Se on totta, se. Siksi täytyy vain jatkaa tyhjän tekemistä. Yhteiskunta on määrännyt sinulle sen osan.

— Hieno osa!

— Huomaat nyt!

— Kyllä. Olen tuomittu kuolinpäiviini syömään miehen leipää. Kun ei isäni enää voinut minua elättää, vei äiti minut markkinoille keksiäkseen jonkun, joka voi minut elättää.

— Ja keksi minut. Siten kohosi isäsi luotto ja minä olen luultavasti monin kerroin hankkinut hänelle takaisin sen, mitä hän kulutti minun vuokseni. Niin on asiat ja minkäs mielestäsi niille tekee?

— Ei mitään!

— Ei. En minäkään tiedä minkä tekee. Sellaista se on: onteloa, täytettyä. Vanua! Silkkaa vanua!

Luutnantti tuli kärtyiseksi ja rouva onnettomaksi. Kahden vuoden päästä olivat he eronneet. Luutnantti tuomittiin maksamaan rouvalle elinkautinen eläke.

— Ne on vähän kalliita peliä nuo tuollaiset, tuumi kapteeni päivällisillä kellarilla kerran.

— Hyvä tavara, vahva hinta, sanoi luutnantti, mutta kun se on niin kallista, niin pitäisi edes saada koetella ensin.

Afääriä.

Mikäs sen tietää, rakastiko tyttö häntä, sillä poika se kosi ja tyttö tahtoi mielellään naimisiin. Mutta poika oli rakastunut tyttöön. Ei tiennyt, tytön kauneuden, hyveiden, pikku vikain vai hänen älykkäisyytensä vuoksi, tiesi vain, että rakasti. Sitten alkoi hän käydä iltaisin tytön kotona. Ja sitten valmistautuivat he tulevaan yhdyselämään käymällä teatterissa, konserteissa ja tanssiaisissa.

Eräänä iltana kun he olivat päässeet perähuoneen sohvaan ja tyttö nojaili niskatukkaansa hänen englantilaiseen paidanrintaansa, sanoi tyttö:

— Robert, rakastatko sinä minua?

— No kysytkin nyt sitä!

— Sitten et suutu, jos pyydän sinulta jotain.

— Suutu! Ah!

— Tiedätkö sinä, että minulla on myötäjäisiä?

— En.

— On, neljätuhatta kruunua korkoja, puolet Pekan nuppineulatehtaassa, puolet Paavon sinkkikaivoksissa.

— Vähät niistä! Minä en ole ottanut sinua rahain vuoksi, sillä minä en tiennyt, että sinulla on rahoja.

— Niin, sinä olet sellainen, Robert, mutta kaikki miehet eivät ole sellaisia.

— No mitä sinä nyt oikein tahdot?

— Niin, näes, minä olen jäsenenä Yhdistyksessä Naidun naisen omistusoikeuden hankkimiseksi ja minä tahtoisin näyttää esimerkkiä maailmalle. Tehdään sentähden sellainen sopimus, että minä saan pitää korkoni. Eihän tiedä, mitä voi tapahtua. Etkö sinäkin tahdo tulla yhdistykseen?

— En, ystäväiseni, vastasi Robert, en ollenkaan, sillä oikean avioliiton tulee perustua samoille oikeuksille, samoille velvollisuuksille. Jos naidulla naisella tulee olla omistusoikeus, tulee myös naineella miehellä olla. Tämän on laki jo oivaltanut ja siksi on säädetty asetus avioehdosta.

— Mikä se on?

— Pitäisihän sinun se toki tietää, ennenkun haluat ruveta lakia uudestaan säätelemään! Kas, se on sellainen pieni laki, jonka nojalla kukin saa pitää omaisuutensa!

— Niin, mutta sehän on juuri naidun naisen omistusoikeus!

— Aivan niin. Mutta se on samalla naineen miehen omistusoikeus. Tahdotko, että laadimme avioehtokirjat?

— Hm! Sitä en ole tullut ajatelleeksi.

— Ei, mutta, pikku ystäväni, täytyyhän toki vähän ajatella ennenkun ryhtyy tällaiseen. Minä pidän omat ja sinä omat korkosi! Kumpikin omillaan! Sehän on oikeutta? Vai mitä!

— On, on!

Ja sitten he menivät naimisiin avioehdolla. Herrasta oli vähän arkipäiväistä se että morsian puhui afääreistä, kun hän itse ei ollut koskaan ottanut niitä puheeksi. Mutta oli hyvillään kuitenkin ajaessaan maatilalleen ja viedessään nuorta rouvaansa kotiin.

Vuosi kului, tuli pienokainen. Robert-herran tila oli kyllin suuri elättämään vaimon ja lapsen, mutta siitä ei herunut palmuhuoneisiin ja berliniläisiin. Mutta lapsivuoteen jälkeen oli rouva tullut huonoksi eikä voinut lähteä ulkosalle. Rockelstan paroonilla oli palmuhuone, jossa paronitar kävi kävelemässä. Robert-herralle vihjattiin, että hänen olisi myös rakennettava palmuhuone. Ei sitä kannattanut, sillä se maksoi kuusituhatta kruunua, tilan koko vuositulot. Viimein täytyi hänen se rakentaa, sillä tohtori oli

määrännyt. Robert-herra noitui tohtoria, uutta kotityrannia, ja tuumi että miksei hän yhdellä tiellä määrännyt matkaa Afrikaan tai hovilinnaa tai jotain Meissonierin taulua. Mutta vain itsekseen, samoin kuin teki senkin huomion, ettei talon budgetti ollut mitenkään vaurastunut rouvan koroista. Vain itsekseen.

Ja rouva sai palmuhuoneensa, mutta se maksoi tosin vain kolmetuhatta kruunua. Palmut eivät kuitenkaan olleet kelvollisia ja rouvan päätä alkoi syksyllä kivistellä. Tohtori selitti, ettei maaseutuilma sopinut rouvalle ja että heidän oli asuttava kaupungissa talvella.

Mies ei voisi asua kaupungissa, sillä tila menisi hunningolle, eikä hänellä ollut varaa pitää huoneustoa kaupungissa.

— Eikö ollut varaa?

— Ei ollut! Mutta rouvalla pitäisi olla, hän kokosi korkoja.

— Jaaha, mies tahtoi käsiksi hänen vähiin rahoihinsa!

— Eipäs. Hän ei tahtonut rouvaa rakentamaan itselleen palmuhuonetta, hän ei tahtonut rouvaa pitämään miehelle eri huoneustoa, mutta hän ei jaksanut käsittää...

— Mitä ei käsittää.

— No, se nyt on samantekevää!

— Aha, vai samantekevää! Mies tahtoi käsiksi hänen rahoihinsa.

— Ei, mutta rouva tahtoi miehen, sillä vielä ei ollut mies nähnyt niin vilausta rouvan rahoista, vaikka he olivat toimineet rouvan pään mukaan ja jakaneet.

— Jaha, rouvanko siis piti elättää miestään.

— Eikä. Miehen mielestä he vain kustantaisivat taloa molemmat. Siten ei rouvasta olisi vaikeaa olla miehen elättinä ja sitähan rouva oli tahtonutkin!

— Ehkäpä! Niin, ihan niin: mies oli oikeassa! Rouva kirjoittaisi papalle ja tahtois karkoja!

Hän kirjoitti papalle, joka pitkän kirjevaihdon päälle valitteli, että tytär oli mennyt raukalle, joka ei kyennyt elättämään itse vaimoan ja lastaan, vaan hävittää vaimon rahat. Viimein tipautti hän kolme tuhatta kruunua. Tehdasafäärit olivat huonolla kannalla, ja osakkeet eivät olleet antaneet hyvin osinkoa.

Nyt täytyi heidän lähteä Tukholmaan, sillä rouva se nyt kustansi. Tätä eivät Robert-herran kassakirjat voineet hyväksyä. Sillä talous maalla maksoi kuusituhatta kruunua, josta rouvan olisi pitänyt ottaa osalleen puolet. Mutta mitäs sillä nyt väliä!

Seuraavana vuonna ei tullut korkoja lainkaan, sillä tehdasafäärit eivät käyneet lainkaan. Nyt oli rouva pakotettu syömään toisen leipää. Katkeraa, katkeraa! Mies ei koskaan sanaa kurahtanut, mutta rouva sitä enemmän. Hän valitteli aamusta iltaan, että hän kustuttaa nöyryytyksen kyynelillä kovaa leipäänsä. Mutta kyynel on tavattoman joutuisa kuivamaan ja rouva tuli pian jälleen iloiseksi eikä tullut paljoa sittenkään pahoilleen kun seuraavana vuonna sai kuulla, että yhtiöt molemmat olivat menneet nurin.

Ja he lähtivät talveksi Tukholmaan ja siellä pyhittiin poskilta pois viimeiset kyynelten merkit.

Keväällä Robert-herra sairastui ja kuoli, kuoli paljon joutuemmin kuin romaanin lopuksi sopisi kuolla. Ja uskotut miehet tulivat ja tekivät kalunkirjoituksen ja sen tehtyään tulivat he siihen johtopäätökseen, ettei rouva, kiitos ja kunnia avioehdon, saisi niin äyriä periä; talo myytiin ja myös huonekalut; varat pantiin holhouskamariin ja rouva sai laputtaa papan luo kotiin.

— Mutta pappakos oli sapessaan! Vihovietävän ideat, sanoi!

— Onpas, tuumi rouva, lainsäädännössä vika sittenkin; sitähan minä aina sanoin! Ei, kyllä naidun naisen omistusoikeus on paljoa parempi.

Tämän kaskun kertoja tuumi, että kyllä naiseen miehen omistusoikeus on vielä sitäkin parempi, mutta kertojahan oli mies ja viis siis hänen sanoistaan.

Taikauskoa.

Naisten ihanteellisuuden vaatimukset miehen suhteen eivät tosiaan ole pienet. He eivät vaadi muun muassa enempää eikä vähempää kuin että miehen on "uskottava naiseen". Miten ylevästi harmissaan huudahti tässä äskettäin muudan vallasnainen, joka ei käsittänyt Villisorsaa: "Hän ei usko naiseen enää!"

Se on: siis on hän kuollut, kuollut ihmisenä ja kirjailijana.

Mitä sitten nyt oikein on tuo: uskoa naiseen?

Kai jotain ihka erityistä. Sanotaan että uskotaan Jumalaan tai ei uskota Jumalaan, elämään tämän jälkeen, hyveen voittoon tai muuhun sellaiseen. Mutta uskoa naiseen? Uskoa mieheen, sitä käsitettä ei ole olemassa. Uskoa naisväkeen ei myöskään merkitse mitään. Uskoa naisiin, — ei, uskoa naiseen se pitää olla. Ei myös kelpaa, jos sanoo uskovansa naisesta jotain hyvää tai pahaa; pitää sanoa uskovansa naiseen.

Analogisesti tämä olisi sama kuin sanoa: uskon että nainen on olemassa, kuten Jumala on olemassa; ja: uskon että hänessä yhdistyvät kaikki hyvät ominaisuudet, pahoja ei ole.

Mutta tähän ei ole mitään muuta kuin vanhaa satua enkelistä, sinisestä linnusta, immistä ja lemmeistä ja sen sellaista.

Uskoa naiseen!

Ajanlaskumme alussa yritettiin suuremmoisesti luoda uskoa mieheen, nikkarin poikaan. Yritys sujui hyvin parisen sataa vuotta. Mutta vuonna 323 teki Fausta (naimisissa Constantinus Suurella) kristinopin valtiouskonnoksi. Siitä alkaen väheni Kristuksen palveleminen ja Maria-kultti alkoi. Äiti oli pojan edellä ja poika saa väistyä taemmaksi. Mutta entäs isä? Mies? Timmermanni? Hänet jätettiin silleen! Muutta mutkitta. Ja keskiaikana on mies polvillaan naisen edessä, äidin, naaraan.

Äly hoi!

Nainen erehtyi, kun teki miehen perheen edusmieheksi ja sitten myös valtion. Siksi tuntuu nyt miehestä niin raskaalta joutua viralta.

"Luomakunnan herroiksi" sanovat naiset miehiä vain leikillä, mutta maljat naiselle, ne ovat totta ne.

Naisen ylivalta on pysynyt vankkana ja henkii taiteessa, symboliikassa. Michel Angelo tekee Kristuksen Viimeisessä tuomiossaan naiseksi ja Pietässa panee hän täysikäisen miehen äidin polville kuin sylivauvan. Tasavalta kuvataan aina naiseksi, sekä Sveitsissä että Ranskassa.

Heinäkuun muistopylväässä on vapaus nainen, samoin myös Bavaria Münchenin edustalla ja Svea Davidssonin talolla.

Naisen väittää eräs uudenaikainen, mutta hyvin alakuloinen koiraskirjailija olevan korkeammalla siveysasteella kuin miehen. Se on pötyä! Petetyn koiraan veren pakkautumista! Naiset ovat ihan yhtä suuria kaljahousuja kuin mieskin, ellei mies ole korkeammalla. Nainen on keksinyt hemmen myymisen, keksinyt prostitutsioonin, keksinyt avioliiton. Avioliitto on naiselle elinkorko, jonka jälkeen hän usein vielä saa eläkkeen, nainen nimittäin; sillä mies ei saa eläkettä naisen kuoltua.

Ei myöskään ylioppilas, jos tahtoi naida naisprofessorin, saa professorin titteliiä.

Rohkeus on hyve, sanotaan. Mutta siinä hyveessä on nainen kehnompimpi kuin mies, sillä hän menee piiloon, kun mies lähtee sotaan. Blenda ja Jeanne d'Arc ovat pari karpästä, jotka eivät kesää tee ja Blendan taistelutapaa pitäisi sitä paitse mies alhaisena.

Miehen alamaisuudesta se johtuu, että nainen voi olla julkeampi arkielämässä. Syyttäköön vain nainen sitä, ettei häntä ole laskettu sotaan; ei auta, hän on aina saanut mitä on tahtonut. Hän heitti miehen niskoille sodan käynnin "raakaa" voimaa vastaan; itse hän päätti käydä sotaa älyllä, kavaluudella ja viimein, kuten nykyään, valella, kun hän uskottelee olevansa orjatar ja jumalaisolento samalla kertaa.

Puhutaan niin paljon vietellyistä tytöistä. Onhan niitäkin, en vastaan väitä, mutta minäpä kerron vietellyistä pojista, näyttääkseni, että on *niitäkin*, en väittääkseni, että kaikki pojat ovat vieteltyjä ja etteivät tytöt ole koskaan viettelijöitä. Tahdon sillä myös osoittaa, että on vaarallista nuorten poikien "uskoa naiseen" kuten johonkin mallikelpoisuuteen, puhtaaseen, virheettömään olentoon tai sen semmoiseen. Ja samalla huomauttaa, että miehen "aistillinen" rakkaus on puhtaampaa kuin naisen, sillä

siinä ei ole tavallisesti taloudellisten etujen syrjävaikuttimia, jotka ovat naisen, yhteiskuntaolojen kautta, paha kyllä, saastuttaneet.

Äitinä olo, se on kunnia, mutta äidiksi tullessa tietysti tapahtuu viettely. Hierokaamme siis tuosta rumasta "viettelijä" sanasta pois edes joku siihen väärin räiskyttetty tahra.

Mies, joka on hyvässä taloudellisessa asemassa ja takaa vaimolleen elinkoron, voi saada "vietellä" minkä tytön tahansa, ja laillistuttaa tekonsa, vieläpä kirkon siunauksellakin.

Äidithän haalaavat sitä tarkoitusta varten tyttäriään kylpylaitoksiin ja hyvässä taloudellisessa asemassa olevaa "viettelijää" halutaan ihan avoimin sylin.

Viettelijä on vain se, joka lähtee matkaansa maksamatta. Yksikään nainen ei ole vielä poistuessaan maksanut. Avioliiton tulee perustua hartaaseen rakkauteen, joka ei tee laskelmia, sanoo mies. Kyllä! Mutta se perustuukin etupäässä miehen maksulle. Muuten se ei ole totista avioliittoa lain ja Jumalan edessä!

Nainenhan antaa lapselle elon, sanotaan puolustellen; se on totta, mutta mies antaa sekä vaimolle että lapselle elot.

Mutta tokkohan naisesta, joka ei synnytä lapsia miehelle, joka ei tahdo tai ei voi synnyttää lapsia, tuntuu vastenmieliseltä ottaa elatuksensa (maksua) mieheltä aviohemmestä? Eipä siltä näytä. Ikävä kyllä, näyttää paremminkin olevan syytä pelätä, että naiset itse ovat tahtoneet itselleen juuri tällaisia oloja, muuten ne eivät olisi sellaiset. On hyvä, jos he niistä pyrkivät pois, mutta heidän asemansa voi muuttua ainoastaan siten, että he valtaavat olemassa olon keinot itselleen ja valtaus käy joko taistelulla tai kompromissilla.

Emansipatsioni tahtoo riistää mieheltä olemassa olon keinot, sosialismi tahtoo ne jakaa miesten ja naisten välillä! Kumpi on parempaa?

* * * * *

Barbisonissa, taiteilijasiirtolassa, oli nuori englantilainen maalari, haaveilija, viaton, kokematon. Hän oli aina uskonut naiseen ja ajatteli suuria hänestä.

Hän rakastui kylän porttoon ja ilmaisi tälle rakkautensa. Nainen suostui häneen kun mies lupasi naida hänet.

Menivät kihloihin.

Toverit pitivät velvollisuutenaan huomauttaa pojalle, mikä nainen oikeastaan luontoaan ja ammattiaan oli. Hän vastasi että nuo puheet olivat panetteluja ja että hän tiesi naisensa viattomaksi.

Toverit todistivat hänen erehtyneen. Hän vastasi, että he valehtelivat, olivat kyynillisiä ja muuta jos jotain, ja hän vakuutti, etteivät he voineet järkyttää hänen uskoaan naiseen.

Oli sitten kansanjuhlat ja tanssit kylässä.

Englantilainen oli tansseissa morsiamineen. Julmaa nähdä! Nainen koreillen kuin kummitus, silmäanalukset ruskeat; vanha, yövalvonnasta pilautunut; liukuili entisiin ostajiinsa: sulhanen onnellisena, ylpeänä, viattomana, talonpoikain ivan esineenä.

Mutta sulhanen ei huomannut mitään, ei nähnyt mitään muuta kuin naisensa. Sillä hän rakasti häntä. Jos hän olisi tavannut tytön jonkun miehen kanssa vaikkapa itse työssä, olisi hän keksinyt verukkeita tytön puolustukseksi tai ei olisi uskonut silmiään.

Kas se on miehen rakkautta se. Hän rakastaa. Miksi? Siksi että rakastaa. Motiivit? Vain rakastaa. Pyyteet? Että vain rakastaa.

Toverit surkuttelevat häntä ja sanovat syyksi hänen kokemattomuutensa.

— Hyveen palkka, sanovat toverit vaikeivät ole lukeneet Avioelämän ensimmäistä osaa.

* * * * *

Toinen poika, josta minun piti puhua, oli ollut mallikelpoinen aina kolmenkymmenen ikäiseksi. Oli hyvästä perheestä; sisar hänellä oli naimisissa erään loistorykmentin upseerin kanssa ja itse oli hän virassa, minkä merkinä oli kolmikulmainen hattu ja kalunat.

Hän oli varhain vakaa mies. Hänellä oli koira, hän nuuskasi, käytti

Spanjan ruokoista keppiä ja vanhan miehen vaatteita.

Ja ottipa sitten kerran ja rakastui yleiseen naiseen. No meidän idealistirouvamme eivät tosin vaadi, että miehen on uskottava yleiseenkin naiseen, mutta hän, ystävämme, hän uskoi. Hän tiesi tietysti koko tuon naisen elämän, mutta sittenkin hän häntä rakasti. Hän rakasti niin, että rikkoi yhteiskunnalliset lait tyydyttääkseen hänen loistonhimoaan, seurauksena se, että erotettiin virasta. Hän matkusti naisen kanssa Amerikkaan ja meni naimisiin. Sitten en heistä tiedä.

Erästä naisesta, jolle minä tämän tarinan kerroin, teki nainen komeasti, kun lähti miehen kanssa. Oli vain luonnollista hänestä se, että mies naista rakasti.

* * * * *

Tulliportin kadun varrella asui vanha hutka, joka oli vetäytynyt yksityiselämään afääristään ja oli nyt noin neljänkymmenen viiden korvissa. Hänellä oli kolme märkäsilmäistä King-Charles koiraa. Hänellä oli harmaansekainen tukka ja hän käytti aina surupukua.

Kaunismuotoinen ja aatelissukuinen aliluutnantti rakastui häneen. Hänen rakkautensa todisteeksi vaati nainen, että aliluutnantti kävelisi hänen kanssaan käsikynkkää keskellä päivää Kuningattaren kadulla.

Hän käveli; sai potkut virasta ja katosi. Sitten tuli notaari. Nuori, komea ja hyvin kokenut rakkauden praktiikassa. Rakastui hänkin, ehkä tosissaan ensi kertaa elässään. He menivät naimisiin.

Vähääkään pelkäämättä tulevansa naurettavaksi meni hän kadulle lohduttelemaan noita kolmea märkäsilmäistä koirarakkia.

Sitten kuoli nainen ja notaari suri häntä kauheasti. Minä näin hänen monta aikaa sen jälkeen kulkevan noiden kolmen koirarakin kanssa Uudelle kirkkomaalle. Sitä että hän päätti päivänsä nimen väärentäjänä vankeudessa, ei minun pitäisi kertoa, sillä se kai ei johtunut hänen rakkaudesta eikä kuulune asiaan. Kuulune!

Otapas ja tiedä?

Sommittelunovellissa olisi tietysti kirjailijan velvollisuus ollut antaa kaikkien näiden seikkain määrätä kokonaistuloksen. Lopuksi olisi silloin tietysti tullut: hän teki velkoja hankkiakseen vasikkakotlettia rakeille ja siksi piti hänen väärentää nimiä.

Mutta tämä ei liene todenmukaista. Mutta totta on, että hän uskoi naiseen!

Hänen piikansa eli debet ja kredit.

Mr Blackwood oli veistämön päällikkönä Brooklynissä ja oli nainut miss Danckwardin, joka toi myötäjäisinä moderneja katsantokantoja. Ettei tarvitsisi nähdä rakastettua vaimoan piikana, oli mr Blackwood asettunut vaimoineen täyshoitoon erääseen boarding-houseen.

Rouva, jolla ei ollut mitään tekemistä, kulutti päivänsä musiikilla ja biljardipelillä sekä puolet öitään krokilla ja keskusteluilla naisasiasta.

Miehellä oli 5,000 dollarin palkka, jonka hän säännöllisesti jätti vaimon hallinnolliseen käyttöön. Rouvalla oli 500 dollaria taskurahoja, joita hän sai käyttää mihin huvitti.

Sitten tuli lapsi. Hankittiin lapsenpiika, joka 100 dollarilla otti kalliit äidin huolet sydämelleen.

Kaksi lasta lisää. Ja katso, lapset kasvoivat ja kaksi vanhinta alkoi käydä koulua. Mutta rouvalla oli ikävä eikä kuitenkaan mitään tekemistä.

Eräänä päivänä tuli hän humalassa aamiaiselle.

Mies tohti johdattaa hänen mieleensä, ettei moinen ollut soveliasta. Rouva sai hermotäristyksen ja hänet kannettiin sänkyyn ja kaikki perheen ystävättäret kävivät hänen luonaan kukkaistervehdyksillä.

— Minkätähden sinä juot, ystäväni? kysyi mies niin hellästi kuin suinkin. Suretko jotakin?

— Miksen surisi minä, jonka elämä on mennyt hukkaan?

— Mennyt hukkaan? Sinä olet synnyttänyt kolme lasta ja voisit käyttää aikasi heitä kasvattaaksesi.

— Minä en sovellu lapsille.

— Hm, hm! Sinä et sovellu lapsille. Mutta sinun tulisi koettaa sovelluttaa itseäsi lapsille; se on työtä yhteiskunnan hyväksi ja kunniakas elämäntehtävä, kunniakkaampi kuin veistämönpäällikön virka.

— Niin, jos olisin vapaa.

— Sinä olet vapaampi kuin minä. Minä olen sinun hallintosi alla. Sinä määrää minun tulojeni käytön. Sinulla on 500 dollaria taskurahoja käytettävänä mielin määrin, mutta minulla ei ole taskurahoja yhtään. Minun täytyy kerjätä kassasta, se on sinulta, kun tahdon tupakkarahoja. Etkö olekin vapaampi kuin minä?

Rouva ei vastannut, mutta koetteli ajatella. Tuloksena oli se että he päättivät ruveta pitämään omaa taloutta. Ja rupesivat.

"Kallis ystäväni", kirjoitti rouva Blackwood joku aika sen jälkeen eräälle ystävättärelleen, "minä kärsin ja olen kuolon väsynyt. Mutta minä tahdon kärsiä loppuun saakka, sillä ei elämässä ole mitään enää onnettomalle naiselle, jolla ei ole mitään minkä hyväksi elää. Minä tahdon näyttää maailmalle, että minä en voi alistua syömään miehen armoleipää, ja siksi tahdon minä tappaa itseni — työllä..."

Hän nousi ylös ensimmäisenä aamuna kello 9 ja siivosi miehen huoneen. Sitten eroitti hän kyökkipiian palveluksesta ja meni ostoksille kello 11.

Kun mies tuli kello 1 kotiin aamiaiselle, ei ruoka ollut kelvollista. Piian vika.

Rouva oli hirveän väsynyt ja itki. Mies ei hennonut valittaa. Ja hän söi kärventyneen kotletin ja lähti toimeensa. Mutta virkkoi lähtiessään: — Älähän vain liiaksi vaivaa itseäsi, ystäväni! —

Illalla oli rouva niin väsynyt että hänen täytyi jättää yksi partiia pelaamatta ja hän meni levolle kello 10. Seuraavana aamuna kun mr. Blackwood meni hyvää huomenta sanomaan, hämmästyti hän kun rouva näytti niin terveeltä.

— Olet nukkunut hyvin, ystäväni? kysyi hän.

— Miten niin? vastasi rouva.

— Kun sinä näytät niin terveeltä.

— Näy-täkö — minä — terveeltä?

— Näytät. Pieni puuha tekee sinulle hyvää.

— Pieni? Onko tämä pientä? Mikähän sinusta sitten olisi kylliksi!

— No, no, no, en minä tarkoittanut pahaa.

— Et, sinä tarkoitit, että minä teen työtä liian vähän. Vaikka minä olen kuin piika siivonnut sinun huoneesi ja paahtunut hellan ääressä. Etkä sinä tietysti sitä tunnusta, että minä olen sinun piikasi.

Mennessään sanoi mies piialle:

— Teidän on noustava ylös kello 7 siistimään minun huonettani. Rouvan ei tarvitse toimittaa teidän tehtäviä.

Illalla tuli mr. Blackwood kotiin hyvin iloisissaan; mutta rouva oli vihoissaan.

— Miksen saa siivota sinun huonettasi? kysyi hän.

— Siksi, että minä en tahdo, että sinä olet minun piikani.

— Ja mikset sinä sitä tahdo?

— Siksi että se vaivaa minua!

— Mutta ei vaivaa se, että minä laitan sinun ruokasi ja hoidan sinun lapsiasi?

Nyt kävi mies miettiväiseksi. Ajaessaan tramwaylla Brooklyniin, mietti hän miten olla kuin eleä.

Kun hän palasi kotiin illalla, oli hän mietteissään päässyt aika pitkälle.

— Kuules nyt, ystäväni, sanoi hän; minä olen ajatellut paljon sinun asemaasi kodissa ja minä en

tietysti tahdo, että sinä olet minun piikani. Minä olen senvuoksi tuumiskellut, että tehtäisiin näin. Minä rupeen sinulle täyshoitoon ja maksan asunnostani. Silloin olet sinä herrana talossa ja minä käyn täällä syömässä maksulla.

— Mitä sinä tarkoitat? kysyi rouva vähän levottomana.

— Sitä, mitä sanonkin. Me siis oletamme että sinulla on boarding-house ja minä olen siinä täyshoidolla. Me oletamme vain.

— No, anna tulla; mitä sinä maksat?

— Minä maksan tietysti niin paljon, ettei sinun tarvitse ajatella, että minä jään velkaa sinulle. Minun asemani tulee myös siten mukavammaksi, sillä niin en joudu saamaan mitään armosta.

— Armosta?

— Niin, sinä paiskaat eteeni puoliraakoja ruokia ja jankutat alituisesti, että olet minun piikani, ja että teet minulle työtä ilmaiseksi.

— No mitä sinä oikein haluat sanoa?

— Onko mielestäsi 3 dollaria päivässä kyllä minun täyshoidostani? Boarding-housesissa saan sen 2 dollarilla.

— Kyllä siinä 3 dollarissa on kyllin.

— No hyvä. Siitä tulee tasaluvuissa 1,000 dollaria. Ja tästä saat ne etukäteen!

Hän asetti pöydälle laskun.

— Kas tässä jaoittelu, sanoi.

Vuokraan	500 dollaria
Lapsenpiian palkka	100 "
Keittäjäntären palkka	150 "
Vaimon vivre	500 "
Vaimon puetus	500 "
Lapsenpiian vivre	300 "
Keittäjäntären vivre	300 "
Lasten vivre	700 "
S:n puetus	500 "
Lämpö, valo, apuun	500 "
	4,050 dollaria

— Ja'a nyt tämä 2:lla, koska me ositamme tasan, ja jäännös on 2,025 dollaria. Vähennä minun 1,000:teni ja anna minulle 1,025 dollaria. Jos sattuu olemaan mukanas, sitä parempi.

— Ositamme tasan! änkytti rouva. — Pitääkö minun maksaa sinulle?

— Tietysti, jos ollaan suhteellisia. Minä maksan puolet sinun vivrestäsi, puolet lasten. Vai tahdotko, että minä maksan kaikki, 4,050. No hyvä, minä maksan sitten 4,050 dollaria + 1,000 dollaria täyshoidostani. Mutta minä maksan erityisesti vuokran, ruoka-aineet, valon, lämmön, serviisit. Mitä minä siis saan täyshoitomaksullani? Ruuan laitetuksi 4,050 dollarilla.

Jos minä nyt tästä tosiaan vähennän puolet, sen mitä olen velvollinen maksamaan, 2,025 dollaria, niin jää 2,025 dollaria ruuan laitatuksi. Mutta koska minä maksan erityisesti yökkipiialle ruuan laittamisesta, miten voin minä siis joutua maksamaan 2,025 dollaria ruuan laittamisesta ja kuitenkin vielä lisäksi 1,000 dollaria.

— En minä ymmärrä!

— En minäkään. Mutta sen minä tiedän, etten minä ole sinulle velkaa mitään, kun minä elätän sinut, kaikki sinun lapsesi, kaikki piikasi, jotka tekevät sinun työsi, jota sinä pidät minun työni veroisena tai sitä suurempana. Vaikka työsi olisikin enemmän arvoista, niin saathan sinä 500 dollaria erityisesti siitä, eristettynä talousmenoista, jota vastoin minä en eristä itselleni mitään.

— Johan minä sanoin, etten minä ymmärrä sinun laskelmiasi.

— Enkä minäkään. Ehkä siis jätämme tuon täyshoitopuuhun. Taitaa olla parasta. Ja selvitämme vain talouden tulot ja menot. Mutta ehkäpä tahdot nähdä konttosi, katsos tätä.

An rouva Blackwood kotiaivasta rouva Blackwoodin kyökkipiialle ja lapsenpiialle:

Vivre & vuokra 1,000 dollaria
Puetus 500 "
Huvit 100 "
Käteistä taskurahaa 500 "
Hänen lastensa vivre 1,200 "
Ja kasvatus 600 "
Piiat, jotka toimittavat
hänen kotiaskareensa 850 "
4,750 dollaria.

Maksettu: m:r Blackwood
Veistämön päällikkö.

— On hävytöntä tuoda laskuja vaimolleen.

— Vastalaskuja, ystäväni. Eikä sinun tarvitse niitäkään maksaa, sillä minä maksan laskut kaikki.

Rouva mytisteli paperin ruttuun.

— Pitääkö minun maksaa sinun lastesikin kasvatus.

— Ei, se on minun maksettava ja sen minä maksan ja maksanpa vielä sinunkin lastesi kasvatuksen. Minä, yksinäni! Mutta sinä et maksa niin sentin pyöreää minun lapsistani. Onko tämä tasapuolista? Mutta minä vähennän pois minun lasteni ja minun piikojeni elatuksen: ja sinä saat vielä 2,100 dollaria minun piiiolleni antamastasi kotiaivasta. Vieläkö tahdot laskelmia?

Rouva ei tahtonut, ei milloinkaan enää!

Perheen elättäjä.

Hän herää aamulla nähtyään pahoja unia langenneista vekseleistä ja painoon ehtimättömistä käsikirjoituksista. Tuskan hiki tukassa, posket tärisivät pukeutuessa. Mutta hän kuulee lasten livertelevän viereisessä huoneessa, ja hän huuhtoo kylmää päätänsä kylmässä vedessä, juo kahvinsa, jonka keittää itse ettei tarvitsisi näin aikaisin, kello puoli kahdeksan herättää lapsenpiika-parkaa. Sitten korjaa hän vuoteensa, harjaa vaatteensa ja istuu kirjoittamaan.

Kuume nousee, kuume, joka luo hourekuvia paikoista, joita hän ei ole koskaan nähnyt, seuduista, joita ei milloinkaan ole ollut, ihmisistä, joita et löydä osoitekalenterista. Kirjoitusten ääressä on kuoleman kauhu. Ajatusten tulee olla selviä, sanain korrekkeja ja maalaavia, tyyli kelpollista, toiminnan pitää olla vilkas, mielenkiinto ei saa laimeta, kuvailun pitää käydä repäisevästi, repliikit säkenöiviä. Ja hänelle irvistelevät yleisön automaattit, joiden aivot hänen tulee vetää viireeseen, arvostelijat kateuden kakkulat nenällä, jotka hänen täytyy pakottaa suopeiksi; kustantajan nyreä naama, joka hänen täytyy kirkastaa. Hän ehkä näkee jurymiesten istuvan mustan pöydän ympärillä raamattu keskessä, hän kuulee hiljaa narahtavan vankilan portin, jossa vapaa-ajatelijat saavat sovittaa sen rikoksen, että ovat ajatelleet laiskojen hyväksi. Kuulee hotellin isännän sipsuttavia askeleita, sillä se tuo kahta laskua. Ja kuume se polttaa, ja kynä syöksyy paperia pitkin, suoraan, epäröimättä hetkeäkään kustantajien ja jurymiesten näköä, ja sen jälet ovat punaisia viiruja, kuten hyytynyttä verta, jotka sitten kuivuvat, mustuvat. Kun hän kahden tiiman päästä nousee paikaltaan, jaksaa hän toki paraiksi laahustaa sänkynsä luo ja heittäytyä siihen. Siinä makaa hän kuin kuoleman kourissa. Se ei ole virkistävää unta, ei horrosta; se on kauan kestävä pyörtymystä, mutta ei tiedotonta, hän tuntee kauhulla voimainsa loppuneen, hermot ovat hervottomina, sydän onttona.

Soi pensionin kello. Voilà le facteur! Posti tuli.

Hän syöksyy säpsähtäen ylös ja menee hoippuen eteiseen. Saa käärön. Korehtuuria, luettava heti. Eräs nuori kirjailija lähettää kirjeen, pyytää arvostelua; polemiikkia eräässä lehdessä, vastattava; kirje, jossa pyydetään antamaan avustusta erääseen kalenteriin ja varoitettava kirje kustantajalta. Kaikkiin puututtava, voimia vailla. Lapsenpiika on nyt noussut ylös, pukeutunut lapset, juonut kahvia hunajan ja voileipäin kanssa, jotka on valmistettu ja laitettu hotellissa. Sitten lähtee lapsenpiika kävelyille luonnon helmaan.

Kello yksi soitetaan déjeuner'lle. Vieraat kokoontuvat ruokapöydän ympärille, mies asettuu toveritta syömään.

— Missä rouva on? kysellään.

— En tiedä, on vastaus.

Miten raaka! kuiskivat naiset, juuri aamunuttuihin pukeutuneina.

Sitten tulee rouva. Tarjoileminen keskeytetään hänen tähtensä ja nuo nälkäiset, jotka olivat tulleet ajoissa ruualle, saavat odotella toista ruokalajia.

Naiset kysyvät nyt miten rouva jaksaa, oliko nukkunut hyvin, eikö ole hermostunut. Mutta kukaan ei kysele miten mies jaksaa. Sillä senhän he tietävät ilmankin.

— Se on kuin haudankaivajalta karannut, sanoo yksi nainen.

Sen näköinen hän onkin.

— Se elää kai hyvin huonosti, sanoo toinen nainen. Mutta hän ei elä huonosti.

Hän ei puhele pöydässä, sillä hänellä ei ole mitään sanottavaa näille naisille. Mutta hänen rouvansa kyllä puhuu.

Ja mies nieleksii ruokaansa kuunnellen kai varsin iloissaan kaikkea kehnoa ylistettävän ja hyvää soimattavan.

Pöydästä noustua pyytää mies saada vähän puhella rouvan kanssa.

— Ystäväni, sanoo hän, voisitkohan olla hyvä ja lähettää Loviisan viemään räätäliin minun takkiani, siitä on ompeleet ratkenneet, enkä itse joudu menemään.

Rouva ei vastaa paljon sitä eikä tätä, mutta ei lähetä Loviisaa, vaan ottaa itse takin käsivarrelleen ja lähtee menemään kylään, jossa räätäli on.

Puutarhassa tapaa hän pari "vapautettua" naista, jotka kysyvät minne rouva on menossa.

Hän vastaa niin rehellisesti kuin mahdollista menevänsä räätäliin miehensä tähden.

— Ja räätäliin se lähettää hänet! Ja hän antaa kohdella itseään kuin piikaa!

— Ja itse makaa ruokalevolla, nuori mies. On sekin puoliso!

Hän makaa tosiaan päivälevolla, sillä hän kärsii verenpuutetta. Ja sitten soittaa postin tuoja kello kolme ja nyt on hänen kirjoitettava yksi vastaus Berliiniin saksaksi, toinen Pariisiin ranskaksi ja kolmas Lontooseen engelskaksi.

Sitten kysyy rouva, joka on tullut räätälistä ja ehtinyt juoda yhden konjakkia, eikö miestä haluttaisi lähteä nuorten kanssa huviretkelle. Mutta miehellä on niin paljon kirjoitettavaa.

Kun hän on saanut kirjeet valmiiksi, nousee hän lähteäkseen kävelyille ennen päivällistä. Häntä haluttaisi saada jutella jonkun kanssa. Mutta hän on yksin. Hän menee lasten luo.

Lihava piika istuu puutarhasohvalla ja lukee Oikeita naisia, jonka rouva on antanut hänelle lainaksi. Lapsilla on ikävä, ne tahtovat uuteen paikkaan ja liikuskella.

— Miksei Loviisa kävele lasten kanssa? kysyy mies.

— Rouva sanoi, että nyt on liian kuuma.

Rouva sanoi!

Herra ottaa lapset mukaansa, lähtee kulkemaan tuonne maantietä pitkin, mutta huomaakin, että lapsia ei ole pesty, niiden kengät ovat rikkonaiset. Hän kääntyy takaisin.

— Miksi on lapsilla rikkonaiset kengät? kysyy hän Loviisalta.

— Rouva sanoi...

Rouva sanoi!

Hän lähtee kävelyille yksin.

Tulee murkina-aika, kello on seitsemän. Nuoret eivät ole vielä palanneet. Kun on tarjoiltu kaksi ensimmäistä ruokalajia, silloin ne tulevat. Tulevat remuten, nauraen, punaisina hehkuen.

Rouva ja hänen ystävättärensä ovat etenkin riemuissaan ja löyhkivät konjakilta.

— Mitäs hauskaa ukko on sillaikaa saanut? sanoo rouva miehelle.

— Kävin kävelemässä lasten kanssa, sanoo mies...

— Eikö Loviisa ollut kotona?

— Juu, mutta hän ei joutanut.

— Ei minusta ole yhtään liikaa jos mieskin vähän hoitelee lapsiaan, sanoo ystävätär.

— Ei minustakaan, vastaa mies. Ja siksi huomautin minä Loviisalle, ettei hän saa antaa lasten kulkea likaisina ja repaleissa.

— Aina hävyttömyyksiä, kun tulee kotiin, sanoo rouva. Ei koskaan huvitella ilman ettei solvaista. — Ja hyvin pingotettu kyynel tunkeutuu punottavasta silmästä.

Ystävätär ja muut naiset katsovat mieheen raivoissaan.

Valmistetaan hyökkäystä ja ystävätär hioo kieltään.

— Onko herrasväki lukenut Lutherin pöytäpuhetta vaimojen oikeudesta? alkaa hän.

— Mistä oikeudesta? kysyy vaimo.

— Hankkia itselleen toinen mies, jos nykyinen ei ole sovelias.

Paussi.

— Vaarallinen oppi rouville, sanoo mies. Sillä siitä johdutaan miehen oikeuteen hankkia itselleen toinen vaimo, jos nykyinen ei ole sovelias, mikä viimeksi mainittu on paljon tavallisempaa.

— En ymmärrä, sanoo rouva.

— Se ei kai ole Lutherin eikä minun syyntä, vastaa mies. Yhtä vähä kuin sekään välttämättä aina on miehen syy, ettei hän sovellu vaimolle. Hän voi nimittäin soveltua jollekin toiselle aivan erinomaisesti.

Kuolon hiljaisuus pöydästä noustaessa. Mies menee huoneeseensa. Rouva ja ystävätär asettuvat paviljonkiin.

— Miten brutaali! sanoo ystävätär. Ja sinä hienotunteinen, intelligentti nainen voit olla tuon egoistin piikana.

— Hän ei ole minua milloinkaan ymmärtänyt, huokaa rouva.

Saadessaan lausua nämä musertavat sanat tuntee hän niin suurta itsetyydytystä, ettei mitenkään voi muistaa miehen niin monasti toistamaa vastausta: "Oletko sinä, ystäväni, niin syvä, etten minä, joka olen jotenkin hyvä-älyinen, voisi sinua ymmärtää? Etkö ole koskaan tullut ajatelleeksi, että mahdollisesti sinun pintapuolisuutesi estää sinua ymmärtämästä minua!"

Mutta huoneessaan istuu mies, yksin.

Hän suree; kärsii kuten olisi äitiään lyönyt. Mutta vaimohan oli lyönyt häntä kauan, lyönyt julkisesti, vuosikautia, ja hän ei ollut iskenyt koskaan takaisin ennenkun nyt.

Tuo raaka, sydämetön, kyynillinen nainen, jota hän oli jumaloinut, jolle oli tahtonut antaa koko sielunsa, ajatuksensa, kaikki hienot tunteensa, tuo oli havainnut hänen valtiutensa ja siksi oli se häntä pilkannut ja alentanut ja laahannut loassa, ja raastanut hiuksista ja häväissyt. Oliko mies siis suuresti rikkonut, jos oli viimein kerran lyönyt takaisin, kun häntä oli julkisesti pilkattu. Oli, hän tunsu itsensä sittenkin niin rikolliseksi kuin olisi surmannut paraan ystävänsä.

Lämmin kesä-ilta lankee hämärtäen ja kuu nousee.

Kuuluu laulua salista. Mies lähtee puutarhaan ja istuu pähkinäpuun varjoon. Yksin! Pianon soinnutukset sulautuvat lauluun:

Usein, kun yö tuli harmaan maailman melskeeseen, vaivaan, huokasi aalto ja puu, sain sylissä uinua armaan; — ääriältä tähtisen taivaan katseli onneemme hiljainen kuu. Nyt saan itkeä salaa kaipauksen kyöneleen. Ah, se ei konsana palaa rakkauden kevääni kukkasineen!

Hän nousi kävelemään pitkin puutarhan käytävää ja katsoi akkunaan. Siellä hän oli, hänen

runoelmansa, jonka hän oli itselleen runoillut. Ja vaimo lauloi kyynelisin äänin. Naiset sohvilla katselivat merkittävästi toisiinsa. Mutta laakeripensaiden takana puutarhasohvalla tarinoi melkein supatellen kaksi herraa, sikaria sauhutellen. Hän kuunteli:

— Pelkkää konjakkia.

— Niin, se taitaa juoda.

— Ja siitä syyttävät miestä.

— Hävytöntä. Se rupesi juomaan jo Julianin ateljeerissä. Tiedäthän, että se aikoi maalariksi, vaan ei kyennyt. Ja kun hänet hylättiin näyttelyistä, kävi hän tuon poloisen kimppuun ja korvasi tappionsa naimakaupalla.

— Niin, olenhan minä kuullut. Ja sitten piinasi toista, niin että toinen on kun luuranko. Pitivät ensin omaa taloutta, ja vaikka sillä oli Parisissa kaksi piikaa, väitti olevansa miehen piika. Itse määräili kaikesta, väitti olevansa orjatar. Hoiti kehnosti kotia, jota piikat kavalsivat, ja toisen täytyi ristissä käsin katsoa miten menttiin perikatoon. Kun mies esitti pelastuksen keinoa, vastusti rouva; esitti mustaa, rouva tahtoi valkeaa. Niin se tuhosi miehen tahdonvoiman ja hävitti hänen intelligensinsä. Sitten muuttivat he pensioniin että rouva pääsisi vapaaksi taloudesta ja saisi antautua taiteelleen. Nyt kun hänellä ei ole ruuanlaittoa eikä muuta hommaa, ei hän niin hipaise pensseliä, huvittelee vain ystävättärensä kanssa. Hän halusi karkoittaa miehen työstäkin ja häväistä hänet juopottelulla, mutta eipäs onnistunut. Siksi vihaa hän miestä kuten moraalisesti valtiaampaansa ainakin, ja sitä hän mies onkin.

— Niin, mutta raukkapa on mies, vastasi toinen.

— Niin siinä suhteessa, mutta sitä hän olemme kaikki — siinä suhteessa. Hän on yhä vaimoan rakastanut, ja kaksitoista vuotta on kulunut. Mutta pahinta on se, että hän, joka ennen oli niin vahva, jonka sanaa pelättiin kamarissa ja lehdissä, alkaa lamautua. Minä puhelin hänen kanssaan aamupäivällä ja hän on kainoimmin sanoen sairas.

— Kertovat, että vaimo tahtoi häntä hullujen huoneeseen ja että ystävätär auttaa häntä aikeissa.

— Oh, hyi hitto! Ja siinä se viitsii olla mokoman huvilentun orjana!

— Vaan tiedätkö, minkätähden se halveksii miestänsä enimmäin? Siksi kun ei toinen voi elättää häntä hänen mielensä mukaan. Mies, joka ei voi elättää vaimoansa, ce n'est pas grand' chose, sanoi hän tässä eräänä päivänä päivällisillä. Ja minulla on vahvat syyni uskoa, että se muinoin tuumi, että mies kynällään toittaisi hänet maalariksi. Onneksi ei toinen voinut poliittisten mielipiteittensä vuoksi ryhtyä mihinkään tekemisiin valtaalehtien kanssa, ja sitten kartti hän taiteilijamaailmaa päämäärilleen vieraana.

— Vaimo siis tahtoi hyötyä miehelleen, mutta kun mies ei kelvannut, niin hänet kaseerattiin. Kelpaapas toki vielä perheen elättäjäksi.

"Nyt saan itkeä salaa
kaipauksen kyneleeni," kuului salista.

— Pam! napsahti lyhyesti pähkinäpuun takaa. Joku oksa rusahti poikki, hieta rusahti.

Herrat hypähtivät paikaltaan.

Ruumis hienossa puvussa oli hietakäytävällä, pää penkin jalkaa vasten.

Laulu vaiken, naiset juosta puhalsivat ulos.

Ystävätär hajuvesipulloineen rupesi pirskoittamaan kuollutta.

— Hyi, kuollut, huudahti hän ja hypähti taapäin ja tukki nenänsä kun näki ettei se ollutkaan pyörtynyt.

Vanhempi herroista, joka kumartui kuuntelemaan kuolleen rintaa, kohotti päätään, sanoi:

— Hiljaa, naiset!

— Miten brutaali! sanoi ystävätär.

Vaimo pyörtyi ystävättärensä syliin ja naiset huolehtivat hellästi hänestä.

— Heti hakemaan lääkäriä, huusi vanhempi herra. Juoskaa!

Ei kukaan liikahtanutkaan, kaikki tungeksivat vain pyörtyneen vaimon ympärillä.

— Minkä surun teki vaimolleen! Mikä mies, mikä mies! vaikeroi ystävätär!

— Ette pane niin tikkua ristiin kuolevan tähden, mutta kyllä pyörtyneen. Ajakaa siihen konjakkia, niin kyllä selviää!

— Oh! Oh! Kurja mies, hän ansaitsi kohtalonsa! selitti ystävätär.

— Ei, hän ei olisi tosiaan ansainnut niin kurjaa kohtaloa kuin joutua elävänä teidän käsiinne! Tietäkää huutia naiset, kunniaa perheen elättäjälle!

Hän nousi ylös ja hellitti kuolleen käden.

— Loppu tuli, sanoi hän.

Ja se tuli.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK AVIOELÄMÄÄ 2: KAHDEKSANTOISTA AVIOJUTTUA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the

terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90

days of receipt of the work.

- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.